

TAMPEREEN YLIOPISTO

Anni Vähälä

SELVIYTYMISTARINOITA JA MODERNI PYHIMYSKERTOMUS
Maskuliinisuuden representaatiot kolmessa suomalaisessa naistenlehdessä

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

VÄHÄLÄ, ANNI: Selviytymistarinoita ja moderni pyhimyskertomus.
Maskuliinisuuden representaatiot kolmessa suomalaisessa naistenlehdessä.

Pro gradu -tutkielma, 95 s.
Tiedotusoppi

Tammikuu 2014

Tutkimus tarkastelee kolmen suomalaisen naistenlehden, Eevan, Annan ja Olivian, miesrepresentaatioita. Työssä pohditaan myös lehden konseptin ja lukijaoletusten vaikutusta lehden mieskuvaan. Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaista mieskuvaa suomalaisissa naistenlehdissä tuotetaan, miten lehtien konseptit vaikuttavat representaatioihin ja miten miehiä käsittelevät lehtijutut heijastelevat ajankohtaisia keskustelunaiheita esimerkiksi tasa-arvosta.

Menetelmänä on diskurssianalyysi, ja tutkielman loppupuolella esitellään neljä aineistosta hahmottuvaa diskurssia. Niitä ovat herkän mutta miehekkään miehen diskurssi, miehen perheenpäänä käsittävä diskurssi, omalaatuisen kulkurin diskurssi sekä poikamaisen uran ja perheen sovittajan diskurssi.

Diskurssien hahmottelun lisäksi tutkielmassa hahmotellaan yhteisiä piirteitä, joita kolmen naistenlehden miehiä käsittelevissä jutuissa on. Yhteisten piirteiden lisäksi lehdissä on myös eroja. Tutkielmassa tarkastellaan myös maskuliinisuuteen ja miehen elämään liittyviä osa-alueita, joista naistenlehdet tuntuvat kirjoittavan mielellään. Työssä pohditaan esimerkiksi sitä, miten naistenlehdet kirjoittavat isyydestä, tasa-arvosta ja miehen suhteesta naiseen.

Tutkielman tavoite on pohtia lehtitekstien lisäksi niiden taustalla olevien tuotannollisten prosessien vaikutusta haastateltavien valintaan ja tekstuaalisiin keinoihin. Lehtien konseptit asettavat raamit näkökulmille, joita miesten haastatteluissa erottuu. Iäkkäämmille naisille suunnattu Eeva representoi miehiä eri tavoin kuin nuorten kaupunkilaisnaisten Olivia.

Naistenlehtien mieskuvaa ei ole Suomessa tutkittu laajasti, vaikka miesten haastattelut kuuluvat kiinteästi naistenlehtien sisältöön. Tässä tutkielmassa käy ilmi, että aineistona käytettyjen lehtien haastatteluihin päätyy kapeahkon julkisuusalueen miehiä: enimmäkseen taiteilijoita, muusikkoja ja sivistyneistöä. Naistenlehtien haastattelut eivät välttämättä avaa miehille samanlaisia mahdollisuuksia kannanottoihin, keskustelunavauksiin tai esimerkiksi politiikan tekemiseen kuin naisten haastattelut. Miesten haastatteluissa ei oteta voimakkaasti kantaa esimerkiksi asevelvollisuuden problematiikkaan tai huoltajuuskysymyksiin, jotka ovat kuumia puheenaiheita yhteiskunnallisessa tasa-arvokeskustelussa.

Syitä voi vain arvailla, mutta on mahdollista, että miesten tasa-arvosta keskustelemista pidetään hieman vaarallisena aiheena naistenlehteen, koska lehden voi olla hankala valita näkökulmaansa. Toinen selitys on, että aihetta ei pidetä riittävän kiinnostavana aiheena naistenlehtigenressä.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Naistenlehti ja sukupuoli	4
1.2. Mies naistenlehden marginaalisukupuolena	5
1.3. Tutkimuskysymykset	7
2. NAISTENLEHDET NAISERITYISENÄ MEDIANA	8
2.1. Lyhyt historia ja katsaus aiempaan	8
2.2. Naistenlehtigenren vanhoja ja uusia piirteitä	10
3. MIESKUVASTA JA SEN TARKASTELUSTA	15
3.1. Sukupuoli ja tasa-arvo	15
3.2. Maskuliinisuus	17
3.2.1. Hegemoninen maskuliinisuus	21
3.2.2. Mies- ja naistapaisuus	23
3.2.3. Isyys	23
3.3. Miehet mediakulttuurissa – lyhyt silmäys aiempaan	24
3.4. Suomalainen mies	26
4. DISKURSSIANALYYSI TUTKIELMAN RAAMINA	28
4.1. Diskurssi ja genre	30
4.2. Representaatio	31
4.3. Diskurssianalyysin apuvälineet	33
5. TUTKIMUSAINEISTO	35
5.1. Eeva	36
5.2. Anna	36
5.3. Olivia	37
6. MIES RIVEILLÄ JA RIVIEN VÄLEISSÄ – MASKULIINISUUS NAISTENLEHDISSÄ	39
6.1. Eevan perinteinen mies	39
6.2. Annan puolipehmeä maskuliinisuus	49
6.3. Olivian originellit	59
6.4. Aineistolehtien yhteisiä piirteitä	67
6.5. Erojakin on – maskuliinisuudet ja kohderyhmät	70
7. NAISTENLEHTIEN MASKULIINISUUS PALA PALALTA	74
7.1. Miehenä olemisen osa-alueet	74
7.1.1. Isyys	74
7.1.2. Parisuhde, sukupuoli ja tasa-arvo	76
7.1.3. Sukupolvien ketju	80
7.2. Diskurssit	81
7.3. Siloteltua yleismaskuliinisuutta	83
7.4. Miesaktivismi vaikennee naistenlehdessä	84
8. LOPUKSI	86
8.1. Päätelmien merkityksestä	86
8.2. Jatkomahdollisuuksista	91
AINEISTO	92
LÄHTEET	93

1. JOHDANTO

Naistenlehtiä on tutkittu paljon. Se ei ole ihme, sillä lehdet tarjoavat yhä tuoreita ja käyttämättömiä näkökulmia tutkimuksen tarpeisiin. Osa nykytutkijoista haluaa purkaa naistenlehtiin liitettyä viihteellisyyden, pinnallisuuden ja kaupallisuuden leimaa. Muiden muassa Iiris Ruoho ja Laura Saarenmaa kirjoittavat, että naistenlehtiä pidetään usein esimerkkinä mediakulttuurin kielteisistä kehityspiirteistä. Naistenlehdillä ei ole aina ollut huono maine: kritiikki alkoi 1960–70-lukujen taitteen kulttuurimurroksen ja radikalisoitumisen myötä, mutta viime vuosisadan alkupuolella naistenlehtiä vielä arvostettiin. (emt. 2011: 8.) Naistenlehtiä on tutkittu myös naisten aseman näkökulmasta, mutta viime vuosina fokus on siirtynyt naistenlehtien journalistisen muodon ja sisällön tarkasteluun. Siitä huolimatta myös kriittinen näkökulma elää tutkimuksessa.

Vaikka tuoreissa tutkimuksissa naistenlehti nähdäänkin yhä useammin journalistisena tuotteena, naistenlehden ja uutismedian luonteet poikkeavat toisistaan. Lehtien tekoprosessit eroavat huomattavasti, ja lehtiä tehdään hyvin erilaisten lukijaoletusten pohjalta. Vanhastaan sanomalehden on katsottu kuuluvan julkisuuden ja kansalaisuuden alueelle siinä missä naistenlehti liitetään yksityisyyteen ja vapaa-ajanviettoon (Ruoho & Torkkola 2010: 47).

Naistenlehti on kiinnostava monista syistä, joista mainitsen tässä muutamia. Ensinnäkin naistenlehti on sukupuolispesifi aikakauslehti, jolle ei oikeastaan ole miehille kohdennettua vastinetta. Miestenlehdistä puhuttaessa konnotaatiot ovat hyvin erilaisia kuin naistenlehtiin viitattaessa. Naistenlehden erityisyys herättelee pohtimaan, millaista journalismia naisille kohdennettu media tuottaa ja miten journalismi eroaa muiden lehtien sisällöistä. On kiinnostavaa pohtia, miten nais erityinen media representoi sukupuolia.

Pysyäkseen ajassa kiinni naistenlehdet reagoivat sutjakkaasti ilmiöihin ja trendeihin, joten lehtien voi olettaa kertovan melko ajantasaista kieltä nyky-Suomesta. Naistenlehdet eivät silti ole radikaalien muutosten kärkijoukoissa eivätkä yleensä ota kovin voimakkaasti kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin, sillä lehtien pitää miellyttää mahdollisimman laajaa lukijakuntaa – ainakin oman kohderyhmänsä puitteissa.

Näennäisestä yhtenäisyydestä huolimatta naistenlehtiä on erilaisia, ja varsinkin historiallisesti katsoen osa lehdistä on ollut avoimen poliittisia, kuten vasemmistolaisten Uusi Nainen -lehti. Naistenlehdet niputetaan yhden yläotsikon alle, mutta lehdissä on variaatiota. Osa naistenlehdiksi luokitelluista julkaisuista on suuntautunut esimerkiksi kotiin, sisustukseen tai ruoanlaittoon, osa taas on järjestölehtiä, jotka saattavat jo edesmenneen Uusi Nainen -lehden tavoin julistaa poliittista tai muuten aatteellista viestiä. Tämä tutkielma keskittyy yleisluontoisiin suuren yleisön naistenlehtiin, jotka tarjoilevat lukijoille niin julkishaastatteluja, muotia, asiantuntijajuttuja kuin ruokaohjeitakin.

Vaikka lehdillä on paineita haalia mahdollisimman suuria lukijakuntia, erikoistuminen ja profiloituminen ovat nykypäivää. Konseptointi on aiempaa voimakkaampaa, ja kohderyhmät eriytyvät. Nämä erot kertovat jotakin lehtien kohderyhmistä – tai ainakin lehtien kohderyhmäajattelusta eli oletetuista lukijoista. Kohderyhmää ei sinänsä hahmoteta aidoiksi ihmisiksi, vaan heitä käsitellään eräänlaisena piirteiden ja hahmojen joukkona, ideaalilukijana (ks. esim. Aitamurto 2013).

Koska olen pitkään ollut kiinnostunut tasa-arvosta ja sukupuolirikymyksistä, halusin tarttua naistenlehtien sukupuolirepresentaatioihin eli yksinkertaistetusti tapoihin ja konventioihin esittää sukupuolta. Naistenlehtien naisrepresentaatioista on puhuttu paljon, joten valitsin vähemmän tutkitun aiheen. Siksi pro gradu -työn aiheena on suomalaisen naistenlehden mieskuva. Peilaan mieskuvaa kolmen erilaisen lehden konseptiin ja pohdin, muodostuuko näihin mieskuviin eroja kolmen erilaisen naistenlehden välillä. Pohdin myös sitä, millä tavalla lehden kohderyhmäajattelu ja konseptointi mahdollisesti näkyvät juttujen sisällöissä.

Miesnäkökulma on ajankohtainen, sillä erilaiset miesliikkeet ovat muutamien viime vuosien aikana olleet voimakkaassa nousussa. Liikkeet muistuttavat, että miessukupuolella on omia tasa-arvo-ongelmia, jotka eroavat naisten kokemista. Kirjoitushetkellä vuonna 2013 keskustellaan esimerkiksi Ohi on -kampanjasta, joka ajaa miehiä syrjivän asevelvollisuuden lopettamista. Yksi lähtökohdistani onkin tarkkailla sitä, millä tavalla ajankohtaiset mieskysymykset nousevat esiin naistenlehtien sivuilta.

Tarkastelen naistenlehden tekstejä journalistisina tuotteina, jotka ovat käyneet läpi tiukan konseptoinnin prosessin. Nojaan (kriittiseen) diskurssianalyysiin, eli etsin tulkintoja tekstuaaliselta tasolta, mutta en unohda tekstin tuotantoprosessin ja muun kontekstin

vaikutusta valmiiseen tekstiin. Yksikään mediateksti ei ilmesty sattumanvaraisesti ja päämäärättömästi, vaan jokaisen kirjallisen tuotoksen taustalla on heijastuksia sekä jutun kirjoittajan, haastateltavan, tuotantoprosessin ja ympäröivän maailman ideologioista. Jotta lähiluku ei jäisi vain kielellisten keinojen havainnoinniksi, tiedotusvälineiden kieli tulee mieltää diskurssiksi, eli tekstiin tulee kytkeä myös sen tuottamiseen ja vastaanottoon liittyvät käytännöt ja kontekstit (Fairclough 1997: 28). Näin diskurssianalyysi voi yhdistää yhteiskunnallisen ja kulttuurisen tutkimuksen tiedotusvälineiden toiminnan ymmärtämiseen. Pelkkien tyylikeinojen sijaan on pohdittava myös naistenlehden toimituksen työtapoja ja niihin vaikuttavia seikkoja, yhteiskuntamme sukupuolikäsityksiä sekä naistenlehtien yleisön – todellisen ja oletetun – mieltymyksiä, jotka saattavat johdatella sekä lehden tuotantotapoja että tekstien tulkintaa.

Jotta pääsee käsiksi diskurssien yhteiskunnalliseen tasoon, on otettava huomioon konseptoinnin käsite. Se selventää naistenlehtien ajatusmaailmaa ja antaa näköyhteyden lehden tekemisen vakiintuneisiin prosesseihin, joilla on suuri vaikutus valmiiseen yksittäiseen juttuun. Lehtien lukijaprofiilit rakennetaan asiakastutkimusten pohjalta, ja konsepti on suunniteltu miellyttämään juuri profiilin mukaisia lukijoita (Aitamurto 2013:3). Naistenlehdet ovat yleensä tiukasti konseptoituja lehtiä. Mediakonseptin käsite ulottuu monille eri tasoille, mutta käytännön työssä se merkitsee perinteisen yksintyöskentelyn muuttamista ennakkosuunnitteluun ja vahvaan editointiin painottuvaksi lehdentekoprosessiksi (Helle 2010: 115).

Kielellisten valintojen juurille voi päästä tarkkailemalla esimerkiksi lehtitekstin tapaa nimetä seikkoja tai korostaa toisia näkökulmia toisten kustannuksella. Kielen valinnoilla on merkitystä: kun jotakin kerrotaan, jotakin jätetään kertomatta. Yksi lähtökohdistani on tarkastella, erottuuko naistenlehtien miesjutuista erilaisia diskursseja, siis erilaisia tapoja käsittää maskuliinisuus ja puhua miehestä. Etsin teksteistä erilaisia painotuksia ja teemoja, joiden ympärille jutut vaikuttavat rakentuneen. Naistenlehden jutunteon kriteerit ja tekstin muoto eroavat perinteisestä uutistekstistä. Naistenlehden juttu ilmaisee asioita yleensä pitemmin ja monitulkintaisemmin kuin uutisteksti. Objektiivisuus ja neutraalius eivät naistenlehdessä ole yhtä merkittäviä arvoja kuin uutistuotannossa, vaan tekstit painottuvat tarinoiden kerrontaan ja tunteisiin vetoamiseen. Sen vuoksi tekstistä voi havainnoida myös kielellisiä ja kulttuurisia seikkoja, jotka kytkeytyvät yhteiskunnassa liikkuviin mieheen liittyviin puhetapoihin ja diskursseihin.

Koska aihettani vastaavaa tutkimusta ei ole Suomessa paljon tehty, täysin napakymppiin osuvaa lähdekirjallisuutta minulla ei ole käytössä. Ehkä hyödyllisimmiksi lähdeteksteiksi koin Maija Töyryn kirjoitukset, joihin viitataan tutkielmassani monta kertaa. Töyryn näkökulma on tutkielmani kannalta siksi hyödyllinen, että Töyry on tutkinut naistenlehtiä paitsi sisällön myös tekoprosessin ja konseptin osalta. Myös Iris Ruohon, Laura Saarenmaan ja Sinikka Torkkolan kirjoitukset olivat avuksi tutkielman teossa. Maskuliinisuuden teorioissa nojaan erityisesti australialaisen R. W. Connellin ja suomalaisen kriittisen miestutkijan Arto Jokisen teksteihin.

1.1. Naistenlehti ja sukupuoli

Naistenlehdet ovat historian saatossa olleet muun muassa feministien ja vasemmistolaisten hampaissa. Lehtiä on aika ajoin syytetty yksipuolisesta naiskuvasta ja pinnallisuudesta. Väitteet eivät ole aivan perättömiä. Tutkimustietokin esittää, että naistenlehdet käyttävät tiettyjä keinoja naisten koukuttamiseen. Lehdet välillä paijaavat, välillä ruoskivat lukijaa. (Ks. esim. Siivonen 2006.)

Teoria lukijasopimuksesta esittää, että naistenlehti koukuttaa lukijansa tarjoamalla ratkaisumalleja naisen elämän ristiriitakysymyksiin. Lehti tarjoaa neuvoja ja keinoja ongelmien ratkaisuun, mutta lopulta kysymykset jäävät kuitenkin avoimiksi. Lukijasopimus sitoo lukijan lehteen, sillä lopulliset vastaukset ja valmiit ratkaisumallit johtaisivat siihen, että lehteä ei tarvitse tilata. (ks. esim. Töyry 2005.)

Lukijasopimuksen käsite liitetään kiinteästi nimenomaan naistenlehtiin ja nais erityisiin aiheisiin, kuten laihduttamiseen ja ulkonäöstä huolehtimiseen. Kun puhutaan naistenlehdestä, monelle tulevat mieleen pinnallisina pidetyt kauneus- ja julkkisjutut. Naistenlehdissä kuitenkin käsitellään myös vakavampia aiheita, eikä pelkästään naisten näkökulmasta. Laura Saarenmaan ja Iris Ruohon mukaan naistenlehdet ottavat kantaa myös muihin kuin naissukupuolen kannalta merkittäviin asioihin. Esimerkiksi 60-luvun Kotilieden sivuilla näkyi aikakauden kiinnostus sosiaalitutkimukseen ja hyvinvointivaltion rakentamiseen. Lehdessä julkaistiin myös akateemista tutkimusta. (Ruoho & Saarenmaa 2011: 46.)

1.2. Mies naistenlehden marginaalisukupuolena

Vaikka naistenlehden jutut keskittyvät vahvasti naisiin, naisia kiinnostaviin ilmiöihin ja naisten haastatteluihin, miehet ovat olleet mukana lehtien sivuilla jokseenkin aina. Ensimmäisiä naistenlehtiä tekivät miehet. Naistenlehdissä on aina ollut miesten haastatteluja, ja monet lehtien jutuista pohtivat naisten ja miesten suhdetta.

Miesten asema ja mieskuva jäävät usein katveeseen sukupuolten tasa-arvoa pohtivassa keskustelussa. Myöskään suomalaisen naistenlehden mieskuvaa ei ole tutkittu laajasti. Minkälaisia miehiä naistenlehden aukeamille valikoituu? Minkälaista julkisuutta miehet edustavat? Millaisia asioita miehen suusta kuullaan naistenlehden sivuilla? Esimerkiksi tämän kaltaisia asioita aion havainnoida kriittisen diskurssinanalyysin avulla. Kysymysten johdattamana toivon lopuksi voivani hahmotella jonkinlaisen kuvan siitä, minkälaista mieskuvaa suomalaiset naistenlehdet tuottavat, rikkovat tai uusintavat.

Sukupuoliero-olettamaan perustuvia tasa-arvo-ongelmia pyritään tietoisesti kaventamaan pohjoismaisissa yhteiskunnissa, ja naisten ja miesten on yhä sallitumpaa tehdä myös perinteisesti vastakkaiselle sukupuolelle katsottuja asioita. Näin ollen myös naistenlehtien lukeminen saattaa olla aiempaa hyväksytympää miesten keskuudessa – ainakin, jos lukuharrastus kuitataan huumorilla. Esimerkiksi Olivia-lehti ilmoittaa mieslukijoidensa määräksi 11 000. Naistenlehdet ovat silti ennen kaikkea naisten tekemiä ja lukemia mediatuotteita, mutta sosiaalisen median ja internetin maailmassa sisältöjä on helppo jakaa myös heille, joilta lehden anti menisi muuten ohi. Oletettavasti miehetkin ovat aiempaa tietoisempia naistenlehtien sisällöistä ja voivat ottaa niihin myös kantaa.

Naistenlehden mieskuvaa rakennetaan pääasiassa naislukijoille. Se näkyy. Siinä missä lyhytikäisiksi jääneet miesten aikakauslehdet ovat lähestyneet miestä usein veljellisellä äijä- tai pelimiesasenteella (ks. esim. Jokinen 2003 B), naistenlehti rakentaa hyvin erityyppistä mieskuvaa. Tähän tasa-arvoisen isän ja kumppanin rooliin moni nykymies on varmasti tyytyväinen. Samalla kuuluu soraääniä: kaikki eivät halua olla pehmo miehiä, vaan myös erilainen maskuliinisuus vetoaa. Viime aikoina on muistuteltu myös karskien lihaa syövien perusheteroäijien oikeuksista. Vaikka julkisuudessa maskuliinisuuden erilaisista muodoista keskustellaan aiempaa enemmän, on hyvä pohtia, ovatko maskuliinisuudet tai maskuliinisuuden ihanteet arkielämässä muuttuneet.

Suomessa ja Euroopassa on nähtävissä niin sanottuja perinteisiä arvoja korostavien liikkeiden nousua. Siihen kytkeytyvät paitsi isänmaalliset ja konservatiiviset arvot myös niin sanottu perinteinen sukupuolikäsitys. Tällainen ajattelutapa puoltaa yleensä traditionaalisia sukupuolirooleja, joihin kuuluu hoivaava nainen ja elannon hankkiva mies. Samaan aikaan perinteisen maskuliinisuuden ihannointi vaikuttaa lisääntyneen. Tässä vaiheessa on huomautettava, että kun käytän sanaa perinteinen, en viittaa mihinkään aitoihin perinteisiin, vaan arkikielen käsityksiin edellisten vuosikymmenten sukupuolirooleista ja perhemalleista. Arkisessa puheessa ja esimerkiksi politiikan retoriikassa tällaiset ”perinteiset roolit” mielletään usein jollakin tapaa luonnollisiksi, vaikka sosiaalisen todellisuuden konstruktivisuutta korostava näkemys kyseenalaistaakin sukupuoliin liitetyt luonnollistukset.

Osuvasti äijäilmiön on tiivistänyt perussuomalaisten Timo Soini vaatiessaan suomalaiselle miehelle oikeutta juoda kaljaa, syödä makkaraa ja lentää Kanarialle. Perussuomalaisten vahva nousu kieli osittain siitä, että on olemassa suuri väestönosa, jota liberaali suomalaisuus ei miellytä. Perussuomalaisuus on vahvasti miehinen liike. Ylen teettämän laajan kyselyn mukaan reilut 23 prosenttia miehistä äänestäisi perussuomalaisia. Se tekee perussuomalaisista miesten suosituimman puolueen. Naisten keskuudessa perussuomalaiset on vasta viidenneksi suosituin puolue – sitä äänestäisi reilut 11 prosenttia naisista (Ylen puoluemittaus 1.2.2013). Puoluemittaus paljastaa merkittävän eron naisten ja miesten arvomaailmoissa.

Toimittaja Johanna Korhonen arvelee hiljattain ilmestyneessä kärjekkäässä pamfletissaan *Kymmenen polkua populismiin* (2013), että perussuomalaisten nousu on yhteydessä avioerojen lisääntymiseen: pettyneet ja yksinäiset miehet kaipaavat aikaa, jolloin perheen sukupuoliroolit olivat selkeät eikä avioero ollut sosiaalisesti hyväksytty. Korhosen pamfletti sai runsaasti erimielistä palautetta, mutta myös hyväksyntää.

Internetissä on maskulinisteiksi itseään kutsuvien miesten blogeja, jotka ottavat ärhäkkäästi kantaa miesten tasa-arvo-ongelmiin. Kiistelty Henry Laasanen lienee yksi tunnetuimpia. Laasanen kirjoittaa omalla nimellään blogia Uuden Suomen Puheenvuoroblogisivustolla. Vaikka sivuuttaisi maskulinistien ajoittain subjektiiviset ja populistiset kannanotot, miehillä on objektiivisestikin arvioiden tiettyjä mieserityisiä ongelmia naisiin nähden. Esimerkiksi miesten asevelvollisuus mielletään laajasti tasa-arvo-ongelmaksi.

Tarkastelen, millä tavalla naistenlehdet heijastelevat meneillään olevaa keskustelua miehen asemasta ja uusvanhan maskuliinisuuden kaipuuta – vai heijastelevatko lainkaan. Mieskuva on käsitteenä abstrakti ja vaatii selkeän määrittelyn. Katson, että mieskuvaan voi päästä käsiksi havainnoimalla tekstin vakiintuneita puhetapoja. Aion tutkia aineistoani diskurssianalyysin avulla, mutta se on vain väljä viitekehys lähiluvun avulla tehtäviin tulkintoihin.

1.3. Tutkimuskysymykset

Johdannossa pohtimieni teemojen pohjalta olen hahmotellut kolme tutkimuskysymystä, jotka ohjaavat tutkielman kulkua. Etsin tutkimusaineistostani vastauksia seuraaviin kysymyksiin ja pohdin, mitä merkitystä vastauksilla on. Tutkimuskysymykseni etenevät pinnalta kohti syvempiä kerroksia. Aivan ensimmäiseksi on tarkasteltava, millaisia naistenlehtien miesrepresentaatiot ovat. Sen jälkeen on mahdollista pohtia, miten lehtien konseptit vaikuttavat representaatioihin. Näiden pohdintojen jälkeen voi lopulta tarkastella, resonoivatko yhteiskunnan kuumat puheenaiheet aineistotekstien kanssa.

1. Millaista maskuliinisuutta ja miehen representaatioita naistenlehdessä tuotetaan? Millaista kieltä ja puhetapoja käytetään? Millaisia ovat miehistä puhumisen diskurssit?
2. Miten naistenlehden mallilukija- ja kohderyhmäajattelu vaikuttavat mieskuvan rakentumiseen?
3. Millaisia yhtymäkohtia ja ristiriitoja yhteiskunnassa meneillään olevan mieskeskustelun ja naistenlehtien mieskuvan välille syntyy?

2. NAISTENLEHDET NAISERITYISENÄ MEDIANA

Naistenlehdellä tarkoitetaan naisille suunnattua aikakauslehteä, joiden sisältönä on usein henkilöjuttuja, elämäntapaohjeita, muotia ja kauneutta, ruokajuttuja ja niin edespäin. Naistenlehdet ovat siinä mielessä erikoinen ilmiö, että samassa mittakaavassa ei ole olemassa miehille tarkoitettua naistenlehden vastinetta. Miehille suunnatut aikakauslehdet ovat pääasiassa harrastuslehtiä, eikä niissä käsitellä maskuliinisuutta samassa määrin kuin naistenlehdissä naiseutta. Marjorie Fergusonin mukaan (1980-luvun alussa) naistenlehtien kustantajien ja toimittajien yleisöodotukset perustuvat yhä implisiittisesti ajatukselle, että naissukupuoli on epävarma ja kaipaa ohjausta ja vahvistusta feminiinisyydelleen, kun taas miessukupuoli tuntee jo valmiiksi maskuliinisuuden proseduurit. (Ferguson 1983: 3.)

Tilanne on hieman muuttunut sitten Fergusonin kirjoitusten, ja myös miesten aikakauslehdet tulivat markkinoille. Niiden suosio on kuitenkin selvästi vähäisempi kuin naistenlehtien. Vaikka Fergusonin kirja on jo 30-vuotias, hänen näkemyksensä tiivistää osuvasti naistenlehden perinteet: historiallisesti naistenlehtien tarkoitus on ollut neuvoa ja ohjata naisia esimerkiksi oikeisiin käytöstapoihin ja oikeanlaiseen naiseuteen. Eikä valistusnäkökulma ole nähdäkseen vielä kukaan kadonnut lehtien sivuilta: yhä edelleen naistenlehtien sisällöistä suuri osa on ihmissuhdeneuvoja, terveys- ja laihdutusvinkkejä sekä työelämäasiaa.

Nyttemmin suomalainen naistenlehti on ensisijaisesti naisten kuluttajalehti, sanoo tutkija Maija Töyry. Töyryn näkemys perustuu siihen, että naistenlehtien olennainen piirre on journalistisen sisällön ja ilmoitusten aihepiirien saumaton yhteys. (Töyry 2006: 212.)

2.1. Lyhyt historia ja katsaus aiempaan

Naistenlehdet eivät ole koskaan saavuttaneet samanlaista yhteiskunnallista arvostusta kuin sanomalehdet ja uutisgenre. Vanhastaan naistenlehtien on ajateltu kuuluvan

yksityiseen elämään ja vapaa-aikaan, kun taas sanomalehdet ja uutiset kuuluvat kansalaisuuteen. Vielä nykyäänkin julkisessa keskustelussa naistenlehtien ja iltapäivälehtien avulla tehdään eroa hyvän ja huonon journalismin välille (Ruoho & Torkkola 2010: 44). Naistenlehtiä on historiallisessa tutkimuksessa vertailtu sanomalehtiin ja uutisiin, joita pidetään journalismin ytimenä. Tällöin ote on helposti vähättelevä, sillä sisällöltään nämä genret eroavat huomattavasti toisistaan, kirjoittaa naistenlehden historiallista muutosta tarkastellut Maija Töyry (2005: 38).

Naistenlehtiä on pidetty pinnallisina ja ne on erotettu vahvasti myös yleisaikakauslehdistä, vaikka yhtä lailla muutkin aikakauslehdet esittelevät sivuillaan julkikkaisia ja kuninkaallisia (Ruoho & Torkkola 2010: 44). Toisaalta naistenlehdilläkin on alun perin ollut sivistys- ja kasvatustehtävä: ensimmäisiä lehtiä kirjoittivat miehet antaen naisille ohjeita soveliaaseen elämään. Naistenlehdissä on ollut – ja on yhä – paljon myös käytännön kotitöihin, kasvatukseen ja käytökseen liittyvää hyötytietoa (ks. esim. Töyry 2005).

Töyryn mukaan aiempi naistenlehtitutkimus on useimmiten keskittynyt naiseuden representaatioihin (2005: 31). Naistenlehtiä on tutkittu myös siitä näkökulmasta, mikä on lehtien merkitys yleisölle ja mitä lehdet antavat lukijoilleen (Ruoho & Saarenmaa 2011:10). Ruoho ja Torkkola kirjoittavat, että uutisia on tutkittu paljon, koska aihetta on pidetty tärkeänä. Sen sijaan naistenlehtiä ja aikakauslehtiä yleensä on tutkittu vähemmän (2010: 40, 43–45). Naistenlehtien tutkimuksessa kiinnostus on kohdistunut yleensä naisten asemaan tai lehdistön viihteellistymiseen. Journalistisena tekstinä naistenlehteä on tutkittu vain vähän, toteavat Ruoho ja Torkkola.

Vaikka naistenlehtiä onkin tutkittu vähemmän kuin uutismedioita, naistenlehtitutkimusta tehdään paljon. Naistenlehtien tutkiminen *journalistisena materiaalina* on vielä suhteellisen uusi suuntaus. Populaarikulttuurin ja mediakulttuurin tutkimuksen nousun myötä 1980–90-luvulta lähtien mediatutkimuksessa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota naistenlehtiin. Kun naistenlehteä tutkitaan journalistisena tekstinä, tutkimuksen huomio kiinnittyy esimerkiksi journalistisen työn käytäntöihin ja työprosessin vaikutukseen lopputuloksen kannalta.

Naistenlehtiin kohdistuva tutkimusote on usein ollut kriittinen. Maija Töyry erittelee kolme kriittistä näkemystä. Ensimmäinen on lehtien arvottaminen tärkeiksi tai

vähäarvoiksi niiden käsittelemien aihealueiden perusteella. Toinen kriittinen ote liittyy feministiseen mediatutkimukseen, joka on ollut kiinnostunut naistenlehdistä 60-luvun lopusta alkaen. Myös feministinen tutkimusote on ollut yleensä kriittinen: se on arvottanut lehtiä suhteessa feministiseen maailmankuvaan. Kolmas naistenlehtiin liittyvä kriittinen katse kohdistuu naistenlehtien kaupallisuuteen. (Töyry 2005: 38.)

Töyry toteaa, että hankalammin tutkittaviin puoliin, kuten naistenlehden tuotantoon ja yleisöön, on kiinnitetty vähemmän huomiota. Töyryn mukaan naistenlehtien tekstien analyysi saattaa jäädä pinnalliseksi, jos tutkimuksesta suljetaan pois tuotantoprosessin vaikutusten arvioiminen – eli jos aineisto oletetaan suoraksi todellisuuden kuvaukseksi eikä pohdita naistenlehtien tavoitteellista muokkaustyötä. Silloin jää selvittämättä, kertooko aineisto lehden linjasta, toimittajan valinnoista vai haastateltavien maailmankuvasta. Töyry käyttää esimerkkinä naistenlehtien parisuhdetarinoita: parisuhdejutut ovat kyseisten naistenlehtien tulkintoja parisuhteisiin liittyvistä kysymyksistä. Koska kyse on lehden tulkinnoista, myös lehteen päätyneet esimerkit on valittu tarkoitushakuisesti eikä suinkaan sattumalta. (Töyry 2005: 37.)

Feministisen mediatutkimuksen valtavirtaan ei ole kuulunut naistenlehtien lajityyppien tai konseptien analyysi. Töyryn mukaan on kuitenkin tärkeää, että naistenlehtien historia ja lajien erilaisuus ymmärretään aineistoanalyysissä. Usein naistenlehtien tutkimuksissa ollaan kiinnostuneita sukupuolten suhteiden muutoksista, joita analysoidaan lehtijuttujen kautta. (Töyry 2006: 208.) Tämän tutkielman tarkoitus on paitsi pohtia sukupuolten suhteiden ja sukupuolikäsitysten muutoksia myös tarkastella niitä suhteessa lehden konseptiin.

2.2. Naistenlehtigenren vanhoja ja uusia piirteitä

Sukupuolisopimus

Maija Töyryn mukaan naistenlehdet ovat historiallisesti rakentuneet kulloisenkin sukupuolisopimuksen käsittelyn ympärille – siis pohtimaan naisen asemaa yhteiskunnassa. Lehdet ovat neuvottelun foorumeita, mutta vallitseva sukupuolisopimus kuitenkin luo raamit, joiden sisällä lehdet toimivat. (Töyry 2005: 54.) Vaikka naistenlehdet neuvottelevat sukupuolisopimuksista ja tarjoavat ratkaisua ristiriitoihin, konseptia ei voi rakentaa sellaisen konfliktin varaan, jonka ratkaiseminen ei ole

mahdollista yhteiskunnallisessa mielipideilmastossa (emt.: 332). Töyryn kirjoitusten valossa voi olettaa, että naistenlehdet osallistuvat yhtäläillä miehen yhteiskunnallisen aseman pohtimiseen ja rakentamiseen, mutta eivät kuitenkaan ota vahvasti kantaa siihen, millainen nykymiehen aseman tulisi olla.

Sukupuolisopimuksen käsite on hedelmällinen, kun tarkastellaan sukupuolten asemaa yhteiskunnassa naistenlehden kautta. Naistenlehtiä on tutkittu paljon juuri sukupuolisopimuksen hengessä: kyseenalaistavatko lehdet nykyisen tilan ja mitä ne tarjoavat tilalle. Naistenlehdet eivät ole vain painotuotteita, vaan ne rakentavat naisten ja miesten erillisiä elämänalueita. Ne ovat sekä sukupuolijärjestelmän tuottajia että tuotteita. Kun sukupuolisopimuksen ehdot muuttuvat, myös lehdet muuttuvat. Se on välttämätöntä, jotta lehti pystyy ilmestymään numerosta toiseen. (Töyry 2006: 214–215.)

Lukijasopimus

Naistenlehdet pyrkivät luomaan lukijasopimuksen lukijansa kanssa. Lehdessä on oltava kiinnostavaa sisältöä, jotta lukuhalu säilyy. Ristiriitojen käsittelyn ympärille rakennettu sisältö houkuttelee ja luo Töyryn kuvaaman ”kultaisen häkin”. Töyryn mielestä yksi naistenlehtien keskeisimmistä tehtävistä on peilata lukijan identiteettiä. ”Siinä peilissä tarjotaan sekä hyväksyntää että kehoituksia parannuksiin.” (Töyry 2005: 93.)

Konsepti ja kohderyhmä

Naistenlehdet eivät ole satunnaisia julkaisuja, vaan ne on tuotettu tavoitteellisesti ja niillä on sosiaalisia ja materiaalisia ulottuvuuksia. Jokaisen naistenlehden konseptiin kuuluu lehden arvojen ja päämäärien pohjalta syntynyt asenne lukijaa kohtaan. Lukija oletetaan tietynlaiseksi, narratologian termein sisäislukijaksi. (Töyry 2005: 15, 87). Kyse ei ole konkreettisesta lihaa ja verta olevasta lukijasta vaan eräänlaisesta lukijan prototyypistä. Samaan tarkoitteeseen viittaa termi mallilukija.

Varhaiset naistenlehdet törmäsivät ongelmiin, kun lehden kohderyhmä ei muotoutunutkaan halutulla tavalla. Naistenlehtien konseptikehitykseen onkin kuulunut, että tekijät ovat oppineet arvioimaan potentiaalisen lukijajoukkonsa jo ennen lehden perustamista ja kirjoittamaan tekstit tietyn lukijakunnan mukaisiksi. (Töyry 2005: 320.) Mediaorganisaatiot siirtyvät kohti asiakaslähtoisempää ajattelutapaa. Käytännön

toimitustyössä asiakaslähtöisyys tarkoittaa lukijan kiinnostuksen kohteiden tarkempaa huomiointia ja suunnitelmallisuutta – keskiössä on, mitä lukija haluaa lukea. Aikakauslehdissä on jo 1800-luvulta lähtien ollut kohderyhmäajattelua, koska lehtien luonteeseen kuuluu tiettyihin teemoihin keskittyminen. Yleisöjen ja kohderyhmien segmentoituminen lisääntyy koko ajan digitalisoitumisen, kilpailun ja laajentuneen tarjonnan vuoksi. (Helle 2010: 105.)

Mediakonsepti on sekä teoreettinen käsite, jonka avulla voidaan puhua medioiden toimintamallista, että käytännöllinen raami mediatyön organisaatiolle. Konseptoituminen ei koske vain käytännön toimitustyön tekijöitä vaan koko organisaatiota liiketoimintamalleista lähtien. Taustalla voi olla toiminnan tehostamiseen ja taloudelliseen kannattavuuteen tähtääviä ajatuksia, mutta myös ei-kaupalliset mediat hyödyntävät konseptoitumista. (Helle 2010: 114.)

Merja Helle ja Maija Töyry (2008) luokittelevat mediakonseptin tasot abstraktisti näin:

- Ensimmäinen taso koostuu toiminnan perusteista ja tavoitteista. Siihen kuuluvat muun muassa julkaisijan arvot ja tavoitteet, talouden perusta, lukijoiden tarpeet, journalistinen kulttuuri, yhteiskunnallinen tilanne ja median historiallinen kehitysvaihe.
- Toinen taso koostuu toiminnan organisoinnin ja lehden arkkitehtuurista – siitä, miten mediaorganisaatio toimii ja miten sitä johdetaan. Olennaisia ovat median rakenne (sivukartta) ja ulkoasun periaatteet, juttutyypit sekä työnkulku toimituksessa ja julkaisun teknologinen alusta (paperi, verkko, mobiili).
- Kolmas taso muodostuu päivittäisestä työprosessista ja journalistisen sisällön tuottamisen yksityiskohtaisista keinoista. Näihin kuuluvat esimerkiksi lukijan puhuttelun tavat, näkökulmat aiheisiin, kuvien valinnat ja muut visuaaliset ratkaisut välineistä.

Oman tutkimukseni kannalta tärkeä on mallilukijan käsite, joka liittyy erityisesti konseptoitumisen käytännön tasoon arkisessa toimitustyössä. Kenelle lehteä tehdään, ketä lehden jutut kiinnostavat? Nämä ovat kysymyksiä, joiden pohtiminen kuuluu toimitustyötä tekevien arkeen. Yleisön kiinnostus on ollut suosittu tutkimusaihe jo pitkään, mutta siitä on vaikea saada otetta.

Nykyajan naistenlehdet tarttuvat kysymykseen uusilla tavoilla. Esimerkiksi Olivia on lanseerannut verkkoon Oma Olivia -sivuston, joka paitsi tarjoaa lisämateriaalia paperilehden oheen myös osallistaa lukijoita lehden tekemiseen. Sivustolla voi vinkata itseä kiinnostavista aiheista, ja lukijoilta myös kysellään aktiivisesti mielipiteitä.

Omaa Oliviaa tutkinut Tanja Aitamurto havaitsi, että toimittajien käsitys mallilukijasta, lukijan ideaalista, ristesi oikeiden lukijoiden ajatusten kanssa. Oman Olivian myötä myös lehden konsepti paljastui paikoittain ahtaaksi. (Aitamurto 2013: 14.) Paperilehtienkin sivuilla on jo vuosikymmeniä ollut palautesivuja, joissa lukijoita pyydetään vinkkaamaan lehden paras ja huonoin juttu. Todellisen lukijan kiinnostuksen selvittely on kuitenkin hankalaa: lukijan ja toimittajan käsitykset lehden tekemisestä eroavat välillä radikaalisti.

Agenda on yleensä toimituksilla, ja yleisön on vaikea kuvitella muunlaista journalismia kuin jo valmiiksi olemassa olevat mallit. Esimerkiksi melko tuore tutkimusjulkaisu Kelluva kiinnostavuus (2012) kertoo, että kun yleisöltä kysyttiin, millaisia uudistuksia he kaipaavat lukemiinsa lehtiin, suurin osa vastaajista ei kaivannut minkäänlaista uudistusta tai ei ainakaan halunnut vastata kysymykseen. Tutkijoille kävi selväksi, että journalismin kehittämisen mahdollisuuksista ei saada selvyttä kysymällä suoraan lukijoilta. (Heikkilä & al. 2012: 262–263.) Siispä yleisön mielihaluja täytyy pohtia toisenlaisilla tavoilla.

Merja Helteen väitöstyöhön liittyvässä konseptilaboratoriossa haettiin uusien keinojen avulla omaa linjaa aikakauslehdille. Tarkoitus oli napakoittaa kohderyhmäajattelua ja nostaa lukija keskiöön. Helteen mukaan mallilukijan käsite osoittautui työssä hyödylliseksi. Käsitteen avulla toimittaja pystyi ajattelemaan tavoiteltua lukijaa ja etäännyttämään oman identiteettinsä yleisöajattelusta. (Helle 2010: 121.)

Helteen mukaan mallilukijan käsite pohjaa kirjallisuustieteen sisäislukijaan, joka puolestaan tarkoittaa tekstistä löydettävissä olevaa oletettua lukijaa. Käsitettä tarkastellaan syvemmin kirjallisuustieteen puolella, esimerkiksi Shlomith Rimmon-Kenanin teoksessa Kertomuksen poetiikka. Sisäislukija ei ole tekstin todellinen, konkreettinen lukija, vaan abstrakti hahmo, joka on otettu huomioon tekstin kirjoitusvaiheessa (Helle 2010: 121). Mallilukija taas on lehden toimituksessa luotu fiktiivinen lukijahahmo, jolle on annettu paljon piirteitä. Mallilukijan ikä, asuinpaikka, koulutustaso, elämäntyyli, sosioekonominen asema, työ ja harrastukset on määritelty, ja

näiden tietojen pohjalta lehden tyyliä rakennetaan. Mallilukija rakennetaan sekä oletetun yleisön että (tutkimuksilla) mitatun yleisön perusteella. (Helle 2010: 121.)

Käytännössä konseptoituminen tarkoittaa vahvan ennakkosuunnittelun lisääntymistä lehdentekoprosessissa. Tekijät miettivät yhä tarkemmin, kenelle teksti kirjoitetaan. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jo ennen haastateltavan valintaa ja ennen haastattelua on olemassa alustava malli, minkä tyyppinen juttu lehteen on tulossa. Jutuilla saattaa olla jopa niin tiukka kaava, että ”viikon miehelle” esitetään aina samat kysymykset. Konseptoituminen tarkoittaa myös sitä, että lehtijuttu tehdään ihmisestä, joka sopii lehden profiiliin. Vaihtoehtoisesti haastateltava sovitetaan vaikka väkisin lehden linjaan.

Myös toimittajien suhtautumista konseptoitumiseen on tutkittu. Naistenlehtien toimittajat suhtautuvat konseptoitumiseen kaksijakoisesti: yhtäältä jutunteko saa raamit ja ryhtiä, mutta joskus ahdas konsepti rajoittaa, kun haastateltava ja haastateltavan vastaukset on saatava mahdutettua konseptiin. Konseptiajattelu ohjaa jopa haastateltavien valintaa: kiinnostava ihminen ei riitä, vaan ihmisen mielipiteiden on istuttava lehden linjaan. Myös haastateltavaa saattaa häiritä hänen vastaustensa ”paketointi” lehden konseptiajatteluun. (Ruoho & Saarenmaa 2011: 20.)

Miesten representaatioita pohtivassa tutkielmassa tarkasteluun nousee mieskuvan ja konseptin suhde. Jos lehdellä on naispuolinen mallilukija, minkälaisen miehen oletetaan kiinnostavan tätä lukijaa? Millaisia naislukijoiden todellisia ja kuvitteellisia maailmoja jutuissa haastatellut miehet peilaavat? Mitä mieskuva puolestaan kertoo lehden konseptista?

3. MIESKUVASTA JA SEN TARKASTELUSTA

3.1. Sukupuoli ja tasa-arvo

Arkikeskustelussa sukupuolen kaksijakoisuutta ei yleensä kyseenalaisteta. Tiedekentällä ja marginaaleissa keskustelu käy kuitenkin vilkkaana. Sukupuolen voi nähdä ihmisen fyysisten piirteiden sanelemana biologisena seikkana. Fysiikan avulla on myös pitkään perusteltu sukupuolille ominaisia asioita: miesten kuuluu tehdä raskaita, fyysisiä töitä, koska he ovat naisia vahvempia. Naiset synnyttävät, joten naisten tehtävä on hoitaa ja kasvattaa lapsia.

Sukupuolen voi jakaa kerroksiin: ihmisellä on ainakin biologinen sukupuoli ja sosiaalinen sukupuoli. Esimerkiksi englannin kielen sanat sex ja gender auttavat hahmottamaan asiaa: sex on biologian perusteella määriteltävä sukupuoli, gender taas viittaa sukupuolen sosiaaliseen, kulttuuriseen ja omaan identiteettiin liittyvään ulottuvuuteen. Gender viittaa käsitykseen, jonka mukaan biologia ei määrää ennalta sukupuolen sosiaalista sisältöä. (Connell 2010: 71.)

Sukupuolijärjestelmä (genussystem) on alkujaan ruotsalaisen feministin Yvonne Hirdmanin käyttämä käsite. Käsite viittaa sukupuolten tuottamiseen hierarkkisenä ja dikotomisena toimintana, jossa esimerkiksi sukupuolten välinen työnjako on eriytynyt. Miehisyyden ja naisellisuuden representaatiot nähdään toisilleen vastakkaisina. (Liljeström 1996: 122.) Sukupuolijärjestelmäteoriassa biologinen sukupuoli nähdään synnynnäisenä, fyysisenä ominaisuutena. Sosiaalinen sukupuoli taas opitaan kulttuuriin ja yhteiskuntaan sosiaalistumisen myötä. Sosiaalisen sukupuolen eli feminiinisyyden ja maskuliinisyyden merkitykset voivat vaihdella, vaikka biologia jakaakin ihmiset yleensä kahteen leiriin. Kriitikot kutsuvat sukupuolijärjestelmän teoriaa essentialistiseksi eli olemusperustaiseksi, koska sukupuolten eroa selitetään fysiologialla. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 18.)

Essentialistinen sukupuolikäsitys näkee sukupuolen synnynnäisenä, ennalta määriteltynä ja jokseenkin staattisena ominaisuutena, johon liittyy tiettyjä sisäänrakennettuja malleja. Essentialismi pyrkii löytämään maskuliinisuuden (ja feminiinisuuden) ytimen. Maskuliinisuuden tutkijan R. W. Connellin mukaan esimerkiksi Freud ajatteli aktiivisuuden kuuluvan maskuliinisuuteen siinä missä feminiinisuuden kuuluisi passiivisuus, tosin myöhemmin Freud itsekin päätyi lopputulokseen, että yhtälö on liian yksinkertainen. (Connell 2010: 68.)

Sukupuolijärjestelmän essentialistisuutta vastustava aalto syntyi 1990-luvun alussa. Michel Foucault'n ajatuksilla oli suuri vaikutus suuntaukseen, mutta tunnetuin nimi konstruktionistisen käänteän takana lienee Judith Butler, jonka mukaan sukupuoli ei ole olemista vaan tekemistä, performatiivi. Butlerin performatiivisuusteoriassa sukupuoli pitäisi nähdä tekoina ja esityksinä, joita toistetaan yhteiskunnallisissa valtasuhteissa ja käytännöissä, esimerkiksi mediassa. Konstruktionistisen sukupuolikäsityksen mukaan sukupuolta rakennetaan, tuotetaan uudelleen ja muutetaan sosiaalisissa käytännöissä. Sukupuolta ei nähdä synnynnäisenä ominaisuutena tai sarjana piirteitä. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 19–20; Rossi 2006: 64–65.) Butlerin teoriassa ihmiset sosiaalistetaan toistamaan performatiiveja. Samalla rakennetaan vahvaa heteromatriisia, heteronormatiivisuutta, jossa kahdelle sukupuolelle on omat, tarkkaan määritellyt paikkansa. (Butler 2006.)

Sosiaalinen, konstruktivistinen sukupuolikäsitys ei kiistä biologisten erojen olemassaoloa, mutta käsityksen mukaan sukupuoli rakentuu pitkälti myös sosiaalisessa kanssakäymisessä. Konstruktivistiseen sukupuolikäsitykseen uskova voisi ajatella, että poikalapset pitävät sinisestä, koska ympäröivä yhteiskunta opettaa jo vauvalle, että sininen on poikien väri. Tutkimusten perusteella on havaittu, että poika- ja tyttölasten kasvatuksessa on eroja alusta asti. Pojista ja tytöistä puhutaan eri tavoilla. Poikavauvoja luonnehditaan reippaiksi ja ponteviksi, kun taas tyttöjä kilteiksi ja rauhallisiksi.

Yksi nykyaikaisen sosiologisen sukupuolentutkimuksen pääteemoista on sukupuolen rakentuminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Ajattelutavan mukaan sukupuolta ei ole löyty lukkoon ennen sosiaalisen vuorovaikutuksen tapahtumista, toisin sanottuna valmista maskuliinisuutta ei ole olemassa ihmisten välisen vuorovaikutuksen ulkopuolella. Sen sijaan maskuliinisuutta konstruoidaan eli rakennetaan

vuorovaikutuksessa, käytännössä katsoen puheessa, teksteissä ja teoissa (Connell 2010: 35).

Maskuliinisuuden tutkija Connell väittää, että vaikka sukupuolieroja pidetään suurina, psykologisella tasolla sukupuolten erot ovat pieniä tai olemattomia. Sen sijaan sosiaalisella tasolla eroja on enemmän, ja niitä perustellaan vetoamalla psykologiaan (Connell 2010: 21). Yksi tyypillisistä ja laajalti hyväksytyistä käsityksistä on, että miehet ovat järkeviä ja naiset emotionaalisia. Connellin mukaan käsitys on vahvasti juurtunut eurooppalaiseen filosofiaan, ja perinteinen sukupuoliroolikäsitys rakentuu suurelta osin käsityksen varaan. (2010: 164.)

Sukupuolen mieltäminen eri tavoin liittyy läheisesti tasa-arvon problematiikkaan. Onko tasa-arvoa, että naiset ja miehet tekevät täsmälleen samoja asioita vai onko se tasa-arvoa, että naiset ja miehet tekevät ehkä erilaisia tehtäviä yhteiskunnassa, mutta molemmat saavat yhtä paljon arvostusta? Tämä kysymys on jakanut feministien kenttää jo pitkään.

Vähitellen kaikista alkukantaisimpia sukupuolirooleihin liittyviä yleistyksiä on alettu kyseenalaistaa ja rikkoa. Nyky-Suomessa nainen voi työskennellä ahtaajana ja mies päiväkodin hoitajana, joskin melko harvinaista tämä vielä on. Tasa-arvon kärkimaisissa laki takaa miehille ja naisille yhtäläiset oikeudet. Monin paikoin asiat ovat paljon huonommin, mutta tasa-arvoasioissa edistyneissäkään maissa sukupuolten yhtäläiset oikeudet eivät tunnu toteutuvan. Suomessa naiset saavat yhä vähemmän palkkaa kuin miehet, ja toisaalta isät jäävät harvoin hoitamaan lapsia kotiin.

3.2. Maskuliinisuus

Miestutkija Arto Jokisen mukaan maskuliinisuus on noussut kärkikäsitteiden joukkoon miehiä koskevassa tutkimuksessa, mutta käsite saa hyvin erilaisia tulkintoja tieteellisestä viitekehyksestä riippuen. Maskuliinisuus on kulttuurinen käsite, ja eri kulttuureissa siihen liitetään erilaisia ominaisuuksia. Länsimaissa maskuliinisina ominaisuuksina pidetään esimerkiksi toiminnallisuutta, hallitsevuutta, suoriutumista, rationaalisuutta, kilpailullisuutta, fyysistä voimaa ja väkivaltaa. (Jokinen 2003 A: 7–8.)

Jokinen määrittelee maskuliinisuuden muun muassa näin:

Maskuliinisuus on miehisten ominaisuuksien ideaali, jota kohden miehen tulee elämässään pyrkiä: mitä enemmän mies täyttää maskuliinisuuden määreitä, sitä arvostetumpi hän on miehenä. Mieheksi ei synnytä, miehuus ansaitaan. (Jokinen 2003 A: 10.)

Mieskeskeisissä kulttuureissa mieheyden rajoja myös vartioidaan, ja siksi kulttuureissa tunnetaan miehisyiden mentaaliset, psyykkiset, sosiaaliset ja fyysiset ihannemitat, joihin miesten ja poikien tulisi pyrkiä. Näihin mittoihin voi päästä toteuttamalla miehisyttä käytännössä, siis tekemällä maskuliinisena pidettyjä tekoja. Ennen kaikkea maskuliinisuuden ja feminiinisuuden rajaa vedetään työelämässä sekä kotityössä. (Jokinen 2003 A: 10, 13.)

Michael Kimmelin homososiaalisuus-käsitteen mukaan miehinen valta ei rakennu vain suhteessa naisiin. Maskuliinisuutta mitataan ja rakennetaan ensisijaisesti suhteessa toisiin miehiin. Miehet kaipaavat toisten miesten hyväksyntää. Miehet myös arvioivat ja tuomitsevat toisiaan. Maskuliinisuuteen sisältyy miehinen yhteenkuuluvuus, joka toteutuu arkielämässä erilaisten jätkäporukoiden ja hyvä veli -kerhojen muodossa. (Jokinen 2003 A: 15–16.)

Connell toteaa, että maskuliinisuus on melkein aina liitetty kiinteästi miehiseen vartaloon. Tosimieheys on *lähtöisin* ruumiista. Ruumis on sanellut esimerkiksi sen, että mies on ”luonnostaan” väkivaltaisempi kuin nainen tai että mies soveltuu naista huonommin lastenhoitoon. (Connell 2010: 45.)

Siinä missä naisten asema ja feministiset kysymykset ovat olleet polttava puheenaihe aina suffragettien ajoista lähtien, keskustelu maskuliinisuudesta on käynyt paljon vaimeampana. Miestutkimus ei niin ikään ole lyönyt läpi samalla volyyymillä kuin naistutkimus. Tutkijat näkevät tähän useita syitä.

Ensinnäkin käsitys mieheydestä sukupuolena on aiemmin puuttunut. Maskuliinisuudesta ei tehty numeroa ennen 1900-luvun loppupuolta, sillä sitä ennen maskuliinisuus ja miehenä olo olivat normi. Miehet on pitkään nähty universaaleiksi ihmisyyden edustajiksi, ei oikeastaan sukupuoleksi. Maskuliinisuutta ei käsitetty erityiseksi olemisen

tilaksi saatikka ongelmaksi – ennen kuin feministit tekivät asiasta ”ongelman” 1960-luvulta alkaen. (Lehtonen 1995: 18.)

Toiseksi Connell toteaa, että maskuliinisuus on luontaisesti suhteellinen käsite. Maskuliinisuus ilmenee vain feminiinisuuden vastaparina. Kulttuureissa, joissa sukupuoliä ei ymmärretä länsimaisen käsityksen mukaisesti vastakohtina, ei tunneta angloamerikkalaista maskuliinisuuskäsitettä. (Connell 2010: 68.)

Nämä käsitykset liittyvät tietenkin historialliseen kontekstiin, jossa miehet ovat olleet julkisia toimijoita, kun taas naiset ovat sijoittuneet ei-julkisille paikoille koteihin ja päätäntävällän ulkopuolelle. Vasta feminismi herätteli yhteiskunnallisen keskustelun ja tutkimuskentän pohtimaan maskuliinisuutta, miehen sukupuolta ja siihen liittyviä kipupisteitä. Akateeminen miestutkimus käynnistyi kunnolla 1980-luvulla, ja se yleistyy koko ajan. Siitä huolimatta miestutkimus on vielä vähäistä verrattuna naistutkimukseen. (ks. esim. Jokinen 2003 A.)

Miehen roolin murros ja maskuliinisuuden käsitteen nousu liittyvät 1900-luvun puolivälin paikkeilla alkaneeseen yhteiskunnalliseen muutokseen. Naiset siirtyivät työelämään, pois kodin ja perheen piiristä. Monissa maissa toinen maailmansota joudutti naisten työelämään menemistä, joskin useat siirtyivät kotiin miesten palattua rintamalta arkiseen työhön. Kun naisetkin tekivät töitä ja turvasivat perheen elantoa, alettiin vähitellen miettiä, onko kotitöiden teko ja lastenhoito kohtuullista sysätä vain naisten hartioille. Tässä hitaassa prosessissa on kyseenalaistettu feminiinisinä ja maskuliinisinä pidetyt piirteet, naisen ja miehen yhteiskunnalliset roolit sekä perheiden sisäinen työnjako. Prosessi on yhä kesken, mutta mielipiteet siinä missä reaalityodellisuuskin ovat toki muuttuneet. Jotkin asenteet elävät silti tiukasti.

Patriarkalisuuden perinteet ulottuvat nykyaikaan, vaikka nyky-Suomen tasa-arvotilanne on globaalissa mittakaavassa hyvä. Erilaiset selvitykset sekä monet arkikokemukset kertovat, että johtoasemaan kipuavat huomattavasti useammin miehet kuin naiset huolimatta siitä, että naiset ovat korkeammin koulutettuja.

Työelämä on sukupuolittunutta. Naiset tekevät suurimman osan kotitöistä ja jäävät töistä pois hoitaakseen lapsiaan. Kirjoitushetkellä vuonna 2013 julkisuudessa käydään syviin poteroihin kaivautunutta keskustelua vanhempainvapaan jakamisesta, sillä hallituksen

säästöohjemaan liittyen on kaavailtu isille kohdennettua osuutta vanhempainvapaasta, jonka on tarkoitus kannustaa miehet aiempaa painokkaammin kotiin.

Naiset ovat kotona tapahtuvan väkivallan uhreja useammin kuin miehet. Tätä väitettä maskulinistiliike yrittää kumota, mutta ainakin uhritutkimukset tukevat yhä käsitystä siitä, että suurin osa kotiväkivallan uhreista on naisia (Hautanen 2012). Toisaalta miehet kantavat yhtä perinteisen maskuliinisuuden taakkaa: Miesten välinen väkivalta on tavallista. Asevelvollisuus koskee vain miehiä. Miehet elävät naisia epäterveellisemmin ja kuolevat nuorempina.

Maskuliinisuuden ideologia vaikuttaa sekä arkiajattelussa että syvällisemmissä ajatusrakennelmissa, kuten filosofisissa, tieteellisissä ja uskonnollisissa sfääreissä. Maskulinistinen ideologia ei ole pelkkää ajatusmaailmaa, vaan se on institutionalisoitu. Ideologiaa uusinnetaan esimerkiksi perheessä, koulumaailmassa, kirkossa, politiikassa ja journalismissa päivä toisensa jälkeen. Maskulinistinen ideologia elää vahvana kielessämme, jossa monet sanat ja sanonnat viittaavat naisille tai miehille tyypillisiin ominaisuuksiin. (Lehtonen 1995: 26.)

Suomalaiseen mieskeskusteluun vaikuttavat erilaiset miesliikkeet. Jotkut niistä korostavat miehen essentiaalisia taipumuksia ja oikeutta toteuttaa niitä. Ärhäkäs, ajoittain populistinen mieskeskustelu tuntuu keskittyvän muutamien persoonien, kuten aiemmin mainitun Henry Laasasen ja esimerkiksi miesaktivisti Pasi Malmin avausten ympärille. Lisäksi Miesten tasa-arvo ry:n kannanotot tuntuvat usein rakentuvan sukupuolten vastakkainasettelun varaan, vaikka järjestön ajamat asiat ovatkin sinänsä kannatettavia. Yhdistyksen kannanottoihin voi tutustua verkkosivuilla (www.miestentasa-arvo.fi) ja Facebookissa. Jotkut miesaktivistit näkevät tasa-arvon nollasummapelinä, jossa naisten tasa-arvon parantamisen pelätään riistävän miesten oikeuksia. Kriittinen miestutkija Arto Jokinen taas usein korostaa, että naisten aseman parantaminen vaikuttaa myönteisesti myös miesten asemaan.

Populaarin miesliikkeen lisäksi miesten asemaa pohtii akateeminen miestutkimus ja sukupuolentutkimus. Miestutkimus on kehittynyt naistutkimuksen myötä ja noudattaa usein samoja malleja ja menetelmiä. Se on usein lähellä feminismien kysymyksiä, ja sen lähtökohta onkin monin paikoin ollut naisten aseman parantaminen (ks. esim. Jokinen 1999). Sekä akateemista että ei-akateemista miesliikettä kiinnostavat myös miesten tasa-

arvon ongelmakysymykset. Kansainvälisesti tunnustettuja miesten ongelmakohtia ovat muun muassa liikenneonnettomuudet, työtaturmat, huono ruokavalio, sydänsairaudet sekä sukupuoliteitse tarttuvat taudit (Connell 2000: 4). Miehillä on myös emotionaalisia ongelmia, joihin vastaaminen on synnyttänyt markkinoille runsaasti populaaria itsehoitokirjallisuutta. Miestutkija R.W. Connell pitää hyödyllisenä, että kirjat herättävät keskustelua miesten tunteista, yksinäisyydestä ja stereotyyppisten mieskuvien vahingollisuudesta. Connell kuitenkin tuomitsee nostalgian, jota tarjotaan lääkkeeksi miesten ongelmiin. ”Populaaripsykologia idealisoi menneisyyden, jolloin miehet tiesivät, kuinka olla mies, naiset tiesivät, kuinka olla äitejä eikä homoseksuaalisuutta ollut --.” (Connell 2000: 5–6.)

3.2.1. Hegemoninen maskuliinisuus

Erilaiset maskuliinisuudet eivät ole keskenään tasavertaisia, vaan niiden välille rakentuu hierarkioita. Tietyt maskuliinisuudet ovat valta-asemassa, toiset taas alisteisia tai kokonaan marginaalissa. (Connell 2000: 10.)

Hegemonia viittaa poliittiseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen ylivaltaan. Sukupuolitietoisessa ajattelussa hegemonian käsite kuvaa yhteiskunnallista tilaa, jossa vallitseva sukupuoli-ideologia hyväksytään yleisesti. (Puustinen, Ruoho & Mäkelä 2006: 34.) Hegemoninen maskuliinisuus viittaa niihin maskuliinisuuden piirteisiin, tapoihin ja käsityksiin, joiden toteuttamista pidetään kunnioitettavimpana tapana olla mies.

Hegemoninen maskuliinisuus voidaan ymmärtää sellaisina miessukupuolen toistamina malleina ja käytäntöinä, joilla taataan patriarkaatin valta-asema naisiin nähden. Hegemonisen maskuliinisuuden selkeimmät manifestaatiot eivät välttämättä ole yhteiskunnan valtaa käyttäviä miehiä, kuten poliitikkoja tai virkavallan edustajia, vaan myös esimerkiksi filmitähdet ja fiktiiviset hahmot voivat olla vahvoja hegemonisen maskuliinisuuden malleja. (Connell 2010: 77.)

Hegemonisen maskuliinisuuden käsite syntyi 80-luvun alkupuolella, ja 2000-luvun alkuun mennessä alkujaan kapea-alaisesta käsitteestä muovautui laajasti käytetty kehys maskuliinisuuden tutkimukseen ja keskusteluun. Käsite on saanut paitsi suosiota myös kritiikkiä. Suurin kritiikki on kohdistunut käsitteen heteronormatiivisuuteen, joka

essentialisoi mies–nainen-sukupuolierottelun eikä huomioi sukupuolikategorioiden sisäisiä vaihteluja. (Connell & Messerschmidt 2005: 835–836.)

Mikko Lehtosen mukaan hegemonisen maskuliinisuuden voi käsittää kolmella tapaa. Ensinnäkin se viittaa miesten hallitsevaan asemaan suhteessa naisiin. Maskuliinisuus on modernissa kulttuurissa asetettu etusijalle feminiinisyteen nähden. Toiseksi hegemoninen maskuliinisuus sisältää ajatuksen, että on olemassa useanlaisia maskuliinisuuksia, eli tapoja olla mies, mutta vain jotkut tavat nähdään ”oikeina” ja hyväksyttävänä – nämä oikeat tavat ovat hegemonista maskuliinisuutta. Kolmanneksi ”hegemoninen” viittaa valta-aseman luonteeseen: hegemonisen maskuliinisuuden ylivalta vaihtoehtoihin maskuliinisuuksiin tai naisiin nähden ei ole luontainen asia, vaan hegemonian on pidettävä valtaa yllä jatkuvasti erilaisin keinoin. (Lehtonen 1995: 32–33.)

Hegemonisen maskuliinisuuden käsite ei viittaa suoraan oikeisiin miehiin ja oikeaan elämään, sillä käsite on ehdottomuudessaan abstrakti. Kukaan ei toteuta hegemonista maskuliinisuutta täydellisesti eikä ole normin mukainen mies. (Lehtonen 1995: 32–33.)

Connell kirjoittaa, että normatiivisen maskuliinisuuden käsite ei toimi siitä yksinkertaisesta syystä, että harvat miehet hyväksyvät normatiivisuuden sellaisenaan. Hegemonisen mallin toteuttajat ovat itse asiassa varsin pieni joukko miehiä. Siitä huolimatta suurin osa miehistä tukee hegemonista maskuliinisuutta, koska siihen sisältyy lupaus vallasta (Connell: 79; Jokinen 2003 A: 17.) Lehtonen kuitenkin toteaa, että on olemassa suuri määrä miehiä, jotka kuvittelevat, että hegemonisen maskuliinisuuden normit täytyy täyttää (Lehtonen 1995: 32–33).

Hegemoninen maskuliinisuus on luonteeltaan hierarkkista ja alistavaa. Muottiin sopimattomat maskuliinisuudet asettuvat alisteisiksi ja marginaalisiksi hegemoniseen maskuliinisuuteen nähden. Toisaalta marginaaliin voi asettua myös tietoisesti, esimerkiksi ryhtymällä koti-isäksi. (Jokinen 2003 A: 17–18; ks. myös Connell.)

Tiettyyn maskuliiniseen asemaan päätyminen ei useinkaan ole miehen omasta valinnasta kiinni. Mikko Lehtonen kirjoittaa joskus uskoneensa, että ”uudeksi mieheksi” ryhtyminen on vain tahdon asia. Valtavirrasta poikkeavan maskuliinisen identiteetin luominen ei kuitenkaan onnistu omin päin omaa ajatusmaailmaa muokkaamalla, sillä maskuliinisen identiteetin muovaamisessa on kyse jokapäiväisen elämän käytännöistä. Miehellä saattaa

langeta sekä perinteisen perheenpään rooli että aiemmin naisiin liitettyjä odotuksia. (Lehtonen 1995: 17.)

3.2.2. Mies- ja naistapaisuus

Jos miehenä oleminen on essentiaalista, luontaista ja myötäsyntyistä, mihin tarvitaan maskuliinisuuden käsitettä? Eikö pelkästään sana ”mies” riittäisi siinä tapauksessa kuvaamaan tähän sukupuoleen liitettyjä piirteitä? Connell perustelee maskuliinisuuden termin käyttöä sillä, että käsite viittaa kategorisen sukupuolijaon taakse ja kuvaa myös niitä piirteitä, joilla erilaiset miehet eroavat myös oman sukupuolensa edustajista (Connell 2010: 69).

Sukupuolentutkimuksessa ja työelämäntutkimuksessa käytetään myös nais- ja miestapaisuuden käsitteitä. Ne kuvaavat käytännön arki- ja työelämän käsityksiä, joiden mukaan jotkin käyttäytymismallit ovat naisille ja toiset miehille tyyppisiä. Vahvana elää esimerkiksi käsitys siitä, että naiset ovat esimiehinä lempeitä ja ihmisläheisiä. Tutkimusten mukaan naiset kuitenkin omaksuvat usein ”miestapaisuuden” siirtyessään johtotehtäviin. Kysymys ei ole perimmiltään sukupuolten luontaisista eroista vaan käsityksistä, jotka on sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa liitetty sukupuoliin.

Media-alalla toimituksissa on melko tavallista ajatella, että naiset ovat luonnostaan parempia kirjoittamaan naisille suunnattuja juttuja ja miehet miehille. Sinikka Torkkolan ja Iiris Ruohon tutkimuksesta (2009: 37) käy ilmi, että lehtiin kaivataan naistoimittajia ja -päällikköjä erityisesti siksi, että lukijatkin ovat naisia. Naistenlehden analyysissä on tärkeää ottaa huomioon nais- ja miestapaisuuden käsite. Naistenlehtiä tutkinut Maija Töyry muistuttaa, että vaikka sukupuolen mukainen puhuttelu rakentaa naistenlehdessä lukijalle sukupuolen mukaisen lukijapaikan, sen rakentuminen ei ole kiinni kirjoittajan tai lukijan biologisesta sukupuolesta. (Töyry 2006: 209.)

3.2.3. Isyys

Naistenlehtigenressä henkilöjutuissa puhutaan paljon perheestä. Arkihavaintojeni mukaan miesjutuissa isyyden teemat ovat usein läsnä tavalla tai toisella. Maskuliinisuuden tavoin isyyskään ei ole ollut yleinen tutkimusaihe kovin pitkään. Isyys otettiin tieteellisissä tutkimuksissa puheeksi 1960-luvulla, mutta silloin se ei ollut

varsinainen tarkastelun aihe, vaan tutkimukset liittyivät esimerkiksi perheiden ajankäyttöön. 1980-luvulla isyys alettiin käsitteellistää omaksi aiheekseen. 80-luku oli muutenkin isyydelle otollista aikaa, jolloin isän roolista alettiin puhua yhä enemmän, ja muun muassa lainsäädäntöön tehtiin muutoksia perhevapaiden osalta. Miestutkija Arto Jokinen jakaa nykyisen isyystutkimuksen kahteen leiriin: sukupuolentutkimukseen pohjaavaan tutkimukseen ja muuhun. (Kolehmainen & Aalto 2004: 11–12.)

Isyys on monitasoinen ilmiö. Isyystutkija Jouko Huttunen on luokitellut sen biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. (Kolehmainen & Aalto: 15.)

Vaikka koti-isyys on yleistynyt, se on vieläkin harvinaista verrattuna kotiäitiyteen. Tänäkin vahvana elävä äidinhoivan malli perustuu ajatukseen, että naisella on luontaisesti halua ja taitoa huolehtia pienistä lapsista (Vuori 2004: 51). Hoivaavuuden nähdään kuuluvan naissukupuolelle.

Isyys on kuitenkin muutoksessa, ja monien käsitysten mukaan nykymiehellä on enemmän mahdollisuuksia toteuttaa isyyttä haluamallaan tavalla kuin aiemmilla sukupolvilla. Ilana Aalto on tutkinut, miten miehet kertovat isyyden murroksesta ja millaisia tulkintoja muutoksesta esitetään. Aikuiset miehet kuvaavat omia isiään ja itseään erilaisina isinä verrattuna omiin poikiinsa. Pojat toteuttavat läheisempää ja osallistuvampaa isyyttä kuin aiemmat sukupolvet. Isyys nähdään myönteisenä muutuskertomuksena, jossa isällä on mahdollisuus henkiseen kasvuun. (Aalto 2004: 70–71.)

3.3. Miehet mediakulttuurissa – lyhyt silmäys aiempaan

Naistenlehtien mieskuvaa on Suomessa tutkittu laajemmin vain gradutasolla. Päivi Punkka tarkasteli vuonna 2004 ilmestyneessä pro gradu -tutkielmassaan *Cosmopolitan*-lehden mieskuvaa, jonka totesi pinnalliseksi ja stereotyyppiseksi. Vuonna 1987 Tampereen yliopiston opiskelija Anne Yli-Tainio tutki tiedotusopin pro gradussaan *Me Naiset* -lehden mieskuvan muutosta kahdenkymmenen vuoden aikana. Hän vertaili vuosien 1965 ja 1986 lehtiä keskenään ja havaitsi, että lehtien mieskuva ei ollut erityisemmin muuttunut ajanjaksolla.

Journalismia ja sukupuolta on tutkittu paljon, ja viime vuosina on julkaistu useita tutkimuksia aiheesta. Iris Ruohon ja Sinikka Torkkolan *Journalismin sukupuoli* (2010)

tarkastelee muun muassa journalismin sukupuolittumista ja tasa-arvo-ongelmia. Ruohon ja Laura Saarenmaan vuonna 2011 julkaistu Edunvalvonnasta elämyspolitiikkaan havainnoi naistenlehtien kulttuurisen paikan muutosta historiassa ja sitä, millaisena naistenlehtitoimittajat kokevat työnsä.

Ruoho ja Saarenmaa sivuavat teoksessaan myös naistenlehdissä julkaistuja miesjuttuja, joilla on Suomessakin perinteitä jo kymmenien vuosien takana. 60- ja 70-luvuilla Kotiliesi kiinnittyi valtajulkisuuden aiheisiin, joten lehden jutuissa vilisi ”harmaapukuisia herroja”. Mies ’78 -juttusarjan jutut olivat kulloisenkin lehden pääjuttuja, ja sarjassa esiintyivät muun muassa paperiliiton johtaja Veikko Ahtola, Kauppakorkeakoulun kansleri Klaus Waris, saamelaistaiteilija Nils Aslak Valkeapää ja arkkipiispa Mikko Juva. Julkisuuden henkilöiden lisäksi sarjassa esiteltiin lukuisia tavallisia miehiä, eri ammattikuntien edustajia. Jutuissa pohdittiin ammatillisia kysymyksiä, lainsäädäntöä ja politiikkaa. Harmaapukuisten herrojen ja painavan asian esittely selittyy naistenlehtien kilpailutilanteella, joka oli kääntänyt levikin laskuun. Kilpailun vuoksi naistenlehdet yrittivät erottua toisistaan. Kotiliesi valitsi asiallisen linjan ja pyrki profiloitumaan arvovaltaiseksi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi. Lehti sai kiitosta asialinjastaan, mutta myös kovaa kritiikkiä oikeistolaisuudesta ja konservatiivisesta naiskuvasta, jonka mukaan naisen rooli oli ennen kaikkea ”onnellisesti naimissa olevan äidin rooli”. Kotilieden mieskuvaa ei kuitenkaan ole vielä toistaiseksi tutkittu. (Ruoho & Saarenmaa 2011: 56–58.)

Aika ajoin pinnalle pulpahtavat miehille suunnatut aikakauslehdet ovat innoittaneet tutkijoita tarkastelemaan miesten julkaisujen mieskuvaa. 1980-luvun jälkeen Euroopassa alettiin lanseerata miesten elämäntapa-, tyyli- ja trendilehtiä, joista tuli menestyksekkäitä. Suomessa miesten elämäntapalehtiä alkoi ilmestyä 1990-luvun loppupuoliskolla, ja niiden elämäntapalehti jäi loppujen lopuksi lyhyeksi. (Jokinen 2003 B: 112.) Mikko Penttilä on vuonna 1999 ilmestyneessä artikkelissaan Paperiin piirretty mies havainnoinut miehille suunnattujen lehtien Cosmoksen, Men’s Healthin ja Miehen Glorian mieskuvaa. Arto Jokinen puolestaan on tarkastellut Slitz-lehteä. Molemmat kirjoittajat päätyvät toteamaan, että miesten elämäntapalehdet välittävät perinteisiä heteromaskuliinisuuden malleja, pönkittävät sukupuolieroa ja vahvistavat mieheyden kriteerejä, jotka miesten pitäisi täyttää.

Fiktiivistä mieskuvaa on tutkittu niin Suomessa kuin maailmallakin melko paljon. Elokuvatieteen puolella mieskuvaa on tutkittu niin nykyelokuvista kuin vanhemmistakin. Esimerkiksi Kimmo Laine ja Anu Koivunen ovat tutkineet vanhojen kotimaisten elokuvien mieskuvaa artikkelissaan Metsästä pellon kautta kaupunkiin (ja takaisin) – jätkyys suomalaisessa elokuvassa (1993).

Kulttuurien ja kirjallisuuden puolella miesten representaatioita ovat tutkineet esimerkiksi Mikko Lehtonen ja Markku Soikkeli. Tässäkin tutkielmassa lähteenä käytetty Lehtosen Pikku jättiläisiä on suomalaisen maskuliinisuustutkimuksen tienraivaajia. Siinä Lehtonen pohtii maskuliinisuutta niin Jules Vernen ja Monty Pythonin hahmojen kuin Ilkka Kanervankin antamien esimerkkien kautta.

Ulkomailla mediatuotteiden mieskuvaa on tutkittu runsaasti. Silti naistenlehtien mieskuva ei ole kovin tavallinen tutkimusaihe. Vuonna 2013 englantilaisessa University of Huddersfieldissä valmistui väitöstutkimus, jossa Laura Coffey tutki brittiläisten ja amerikkalaisten naistenlehtien maskuliinisuuksia. Hänen tutkimuksensa tosin kuuluu lingvistiikan alaan eikä mediatutkimukseen. Myös Coffey on havainnut, että naistenlehtien maskuliinisuuden representaatioiden tutkimus on ollut tähän mennessä vähäistä. Sosiaalipsykologian alalla aihetta on kuitenkin tutkittu hieman. (Coffey 2013: 37.) Coffeyn lingvistinen analyysi paljastaa, että hänen aineistossaan maskuliinisuutta representoidaan rakentamalla eroa hyvien ja pahojen miesten välille, esittämällä miehet lihallisten vaistojensa varassa elävinä hahmoina sekä kuvaamalla miehiä aggressiivisina. Lisäksi Coffey havaitsi tekstien rakentuvan sukupuolieron ja heteronormatiivisuuden varaan. (emt. 211–215.)

3.4. Suomalainen mies

Viime vuosina aktivoitunut miesliike nostaa esiin miesten ongelmia, jotka poikkeavat naisten kokemista tasa-arvon puutteista. Tilastojen mukaan miehillä menee tietyissä asioissa huomattavasti huonommin kuin naisilla.

Arto Jokinen kirjoitti vuonna 1999 miesten tasa-arvo-ongelmista. Tuolloisten tilastojen mukaa suomalaisista itsemurhan tekijöistä noin 80 prosenttia oli miehiä. Asunnottomista, alkoholisteista ja vangeista yli 90 prosenttia oli miehiä. Lisäksi sydän- ja verisuonitaudeista kärsivät useimmin miehet. Miehillä on myös naisia suurempi riski

loukkaantua tai menehtyä joko työtaturman, onnettomuuden tai väkivallan uhrina. Tunnetusti myös miesten elinajanodote on useita vuosia naisten elinikää lyhyempi. (1999: 17.)

Tilastot eivät ole järjestyttävästi muuttuneet viime vuosien aikana, mutta miesten alkoholikuolemat ovat laskussa. Tilastokeskuksen mukaan alkoholisyihin kuoli vuonna 2011 yhteensä 1 890 henkeä, joista oli miehiä 1 450 ja naisia 440. Kuitenkin viimeisten parinkymmenen vuoden aikana 65 vuotta täyttäneiden miesten alkoholikuolleisuus on kaksinkertaistunut. Vuonna 2011 itsemurhan teki 710 miestä ja 202 naista. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolemansyyt [verkkajulkaisu]).

Suomalaisiin (ja itäeurooppalaisiin) erikoisuuksiin kuuluu myös alkoholinkäytön ihannointi. ”Suomalaisten miesten juomisen ja humalan yllä leijuu merkillinen sankarillisuuden sädekehä, jota mitkään mieltä alentavat tunaroinnit ja toikkaroinnit eivät himmennä”, kirjoitti sosiologi Pertti Alasuutari kolmisenkymmentä vuotta sitten (1985: 45). Vaikka nuorten mielipiteet alkoholinkäytöstä ovat kiristyneet, monet tunnistavat suomalaisiin miehiin ja alkoholiin yhdistetyt mielikuvat. Jonkinlainen muutos kuitenkin lienee tapahtunut 80-luvun jälkeen, sillä useissa tutkielman aineiston teksteissä puhutaan alkoholista ongelmana, jonka voittaminen on miehekästä. Terveellisestä elämästä onkin kenties tulossa yksi maskuliinisuuden ihanteista, arvioi miesten terveyskäsityksiä tutkinut Ilkka Pietilä (2008).

Vaikka naistenlehdistä poimimani aineisto ei suoraan kampanjoi miesten aseman puolesta, miesten ongelmat pulpahtelevat teksteissä pinnalle aika-ajoin. Äkkimenehtymisen pelko, sairaudet, epäterveelliset elintavat ja alkoholi toistuvat useissa jutuissa.

4. DISKURSSIANALYYSI TUTKIMUKSEN RAAMINA

Diskurssianalyysi on yleisimpiä laadullisia tutkimustapoja. Menetelmän suosion tie alkoi 1960–70-lukujen kielellisen käänteeseen myötä. Kielelliselle käänteelle tyypillistä ajattelua on, että kieltä ei nähdä vain maailman tilan kuvaajana, vaan kieli myös vaikuttaa maailmaan ja ihmisten käsityksiin siitä. Kieli ei ole pelkkä väline vaan toimija. Kieli ei kuitenkaan ole itsenäinen ja vapaa, vaan kielellinen valta on niillä, jotka käyttävät kieltä. Kielen valta on paitsi harkittua, myös tiedostamatonta. Teksti on aina valintojen tulos, mutta mitkä valinnat ovat tietoisia ja mitkä tiedostamattomia, opittuja ja konventionaalisia – sitä on vaikea sanoa. Diskurssianalyysi on menetelmä, joka pohtii juuri näitä kysymyksiä.

Diskurssianalyysi on mielestäni hedelmällinen viitekehys omalle tutkielmalleni, koska mielenkiintoni kohteena on tutkia nimenomaan naistenlehden puhetapaa. En kuitenkaan käytä analyysityökalua orjallisesti. Tutkimuspäätelmiä saattaa olla vaikea niputtaa tiukkoihin diskurssikategorioihin, joten diskurssianalyysi on vain ohjaava ja suuntaa antava raami. Vaikka aineistoni ei loksahda saumattomasti tutkimusmenetelmään, jonkinlainen menetelmätietoisuus on tarpeen, sillä se antaa tutkimukselle ryhtiä ja tavoitteellisuutta.

Oletan, että jutut, joiden päähenkilönä esiintyy mies, ovat erityyppisiä yleisaikakauslehdessä, harrastelehdessä ja naistenlehdessä. Tämä ero ei ole tutkielman fokus, mutta on kiinnostavaa pohtia myös sitä, miksi haastateltavaa representoidaan naistenlehdessä juuri tietyllä tavalla. Oletan myös, että mies ei esiinny naistenlehdessä vain itsenään vaan sukupuolensa edustajana. Siksi oletan, että lehdillä on vakiintuneita tapoja puhua miehistä: haastateltava mies kenties esitetään tietynlaisten kehysten sisällä, tietynlaisessa diskurssissa esimerkiksi isänä, puolisona tai taiteilijana.

Yhdestä aiheesta on mahdollista puhua erilaisilla diskursiivisilla tavoilla ja käytännöillä. Eri diskursseissa aihe saa erilaisia painoarvoja ja tulkintoja. Sanna Valtonen muistuttaa, että diskurssi ei ole yhtä kuin puheenaihe, teema tai tekstissä ilmenevät mielipiteet, koska

diskurssi ei ole tarkkaan ennalta rajattu tai selkeärajaan. Diskurssianalyysin tarkoitus ei ole paljastaa tekstiin piilotettuja kannanottoja. (Valtonen 1998: 98.) En siis yritä etsiä yhtä ainoaa ”miesdiskurssia”, vaan pohdin, millaisia erilaisia diskursseja miehistä puhuttaessa rakennetaan. Koska diskurssianalyysi kuuluu laadulliseen tutkimukseen ja on otteeltaan tulkitsevaa ja kuvailevaa, myös tutkijan itsekriittisyys on tärkeää. Lukijalle on tehtävä selviksi tutkijan tulkintaketjut. Mahdollisuuksien mukaan on kirjoitettava auki, millä tavoin päätelmät on tehty.

Tutkijalle saattaa olla vaikeaa seistä tutkimustulostensa takana, koska laadullisessa tutkimuksessa päätelmät ovat aina myös subjektiivisia. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993: 107) suosittelevat tutkijaa kuitenkin ottamaan rohkean asenteen lopputulostensa esittelyssä, koska ”(t)utkijan tekemä tulkinta perustuu -- huolelliseen aineiston analyysiin, johon ei arkielämässä useinkaan päästä tai edes pyritä. Niinpä tutkijan kannattaa kohtuullisessa määrin argumentoida herättämiensä merkityspotentiaalien puolesta.”

Norman Fairclough (1997: 10) perustelee median diskurssitutkimusta muun muassa sillä, että tiedotusvälineiden kielen erittely ”on merkittävä osa käynnissä olevien sosiaalisten ja kulttuuristen muutosprosessien tutkimista.” Toisin sanottuna: Tiedotusvälineiden tekstit ovat sosiokulttuurisen muutoksen herkkä mittari (emt.: 73). Mediatekstien kieltä tutkimalla voi siis saada (esi)makua siitä, millaiset arvot ja mielipiteet yhteiskunnassa ovat nousussa. Harvoin näitä ideologioita kirjoitetaan tekstiin suoraan auki, ja vastauksia pitääkin etsiä pureutumalla kielen osasiin.

Yhteiskuntatieteellinen diskurssianalyysi eroaa pelkästä kielen analyysistä siinä, että diskurssianalyysi pitää aina kytkeä sosiaaliseen kontekstiin ja historialliseen hetkeen. Toisin sanottuna kielellisten valintojen analyysi pitää sitoa kieleen vaikuttaviin taustatekijöihin.

Yleinen ohje on, että kontekstin huomioiminen tarkoittaa ajan ja paikan huomioimista ja tarkasteltavan aineiston suhteuttamista siihen. Se ei kuitenkaan aina ole niin yksinkertaista. Kontekstitkin ovat analyttisiä apuvälineitä, joiden määrittelyssä tutkija saa ja tutkijan pitää kuunnella oman aineistonsa erityispiirteitä. (Jokinen, Juhila ja Suoninen 1993: 30.)

Aika-paikkakontekstin lisäksi voidaan eritellä muita konteksteja, joista kulttuurisen kontekstin käsite on oman aineistoni kannalta hedelmällinen. Kulttuurinen konteksti lähenee intertekstuaalisuutta. Kulttuurisen kontekstin tulkinta edellyttää, että tutkija hyödyntää omaa kulttuurisidonnaisten tapojen, konventioiden ja yhteiskunnan liikkeiden tuntemustaan tulkintatyössään. Kulttuurinen konteksti sisältyy myös niihin tapoihin, jotka jo mediatekstiä sisäänkoodatessa ”ohjelmoidaan” tekstiin mukaan. Puhuja tai kirjoittaja ottaa jo tuottaessaan tekstiä huomioon mahdolliset vastaväitteet ja kritiikin, joita vastaanottajalla mahdollisesti herää. (Jokinen, Juhila ja Suoninen 1993: 33.)

Näin tekstin tuottaja ottaa jo alun alkaen huomioon yhteiskunnassa vellovat ristiriidat, erimielisyydet ja murrokset ja yrittää vakuuttaa ja perustella tekstiinsä implikoidut ideologiat. Aineistostani useaan kertaan esiin noussut tyypillinen esimerkki on, että jutussa esiintyvä mies toimii vastoin hegemoniseen maskuliinisuuteen liitettyjä käsityksiä. Näissä tapauksissa jutussa pyritään yleensä jollakin tavalla perustelemaan hegemonisesta maskuliinisuudesta poikkeaminen. Ei riitä, että miehen kerrotaan hoitavan lapsia, vaan pitää myös kertoa, miksi hän tekee niin. Käytäntö voi viitata siihen, että kulttuurissamme lapsiaan hoitava mies on yhä poikkeama normista. Siksi toimittaja sisällyttää tekstiinsä perustelevat argumentit vastaanottajan vastaväitteiltä puolustautuakseen.

4.1. Diskurssi ja genre

Vaikka diskurssianalyysi ei yritä paljastaa mediatekstin taustalla piileviä asenteita tai yksilöä, menetelmän on tarkoitus päästä käsiksi suurempiin sosiaalisiin käytäntöihin. Yksilön olemuksen erittelemisen sijaan tutkijan tulisi kohdistaa mielenkiintonsa minän rakentamisen ja rakentumisen prosesseihin. (Jokinen, Juhila ja Suoninen 1993: 37.) Esimerkiksi aikakauslehtijutussa se voi tarkoittaa jutussa representoidun henkilön tai henkilöiden tarkastelua: millaiset minät heille rakennetaan. Minän rakentumisen tarkastelun on tarkoitus viedä tutkija pois jämähtäneistä tavoista käsittää ihminen pysyvästi tietynlaiseksi. Sen sijaan tulisi nähdä henkilön useat minuudet, erilaiset ja osin ristiriitaisetkin näkemykset (emt.: 37–38.)

Kun kyse on aineistonani käyttämistäni aikakauslehdistä, tekstiin vaikuttavat esimerkiksi jutun tehneen toimittajan kielelliset valinnat. Kirjoittava toimittaja ei kuitenkaan ole vastuussa yksin. Yhä enemmän ja enemmän lopputulosta säätelevät lehden vakiintuneet

normit, kohderyhmäajattelu ja aiemmin kuvaamani konseptoituminen. Kaiken taustalla on sekä tutkittu että oletettu tieto lukijasta ja lukijan maailmankuvasta. Näin ollen koko yhteiskunta on yksi mediatekstin konteksteista.

Kriittinen diskurssianalyysi tarkastelee kieltä sekä yhteiskunnallisena tuotoksena että yhteiskunnallisena vaikuttajana. Kieli rakentaa uutta, kuten sosiaalisia identiteettejä, suhteita sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Yhtäläillä kieli myös pönkittää vanhoja käsityksiä ja uusintaa niitä. (Fairclough 1997: 76.)

Diskurssit syntyvät kussakin yhteisössä diskursiivisten käytäntöjen eli tyypillisten kielenkäyttötapojen kautta. Fairclough puhuu diskurssijärjestyksestä, mutta itse käytän mieluummin konkreettisempia ilmauksia. Yksinkertaistettuna voi sanoa, että diskurssi on totuttu tapa käyttää kieltä jossakin tietyssä yhteydessä. Esimerkiksi erilaisilla lehtiteksteillä on omat diskurssinsa: uutinen ja mielipidekirjoitus ovat paitsi eri genrejä myös erityyppisiä diskursseja. Diskursiiviset käytännöt rakentuvatkin genren ja diskurssien yhteistoiminnassa. Tämän tutkielman kannalta on oleellista pohtia esimerkiksi sitä, miten naistenlehden tapa puhua miehestä eroaa esimerkiksi sanomalehden tai miesten elämäntapalehden puhetavasta.

Genretottumukset ohjaavat sekä lukijoita että juttujen tekijöitä, ja tekstien odotetaan olevan tietynlaisia sisällöltään, ulkoasultaan ja rakenteeltaan. Näin ollen yksittäinen teksti ei koskaan ole ainutkertainen yksilö, vaan tekstiin kohdistuu intertekstuaalisia odotuksia, jotka ohjaavat myös tulkintaa. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että teksti ei pelkästään kuvaa jotakin asiantilaa vaan myös rakentaa sitä. (Valtonen 1998: 109.)

4.2. Representaatio

Representaatio tarkoittaa sekä esittämistä että edustamista. Representaatio on valinta, jossa jotakin sisällytetään kuvaukseen ja samalla jotakin jätetään pois. Toiset asiat asetetaan ensisijaisiksi ja toiset toissijaisiksi. (Fairclough 1997: 13).

Journalismi voidaan nähdä paitsi objektiivisuuteen tähtäävänä tiedonvälityksenä, myös tarinankerrontana. Perinteisesti ns. kovia uutisia pidetään tiedonvälityksenä, jossa tarinoinnille ei ole paljon sijaa. Monet ajattelevat, että uutinen on tiukkaa faktaa, josta kaikki tunteellisuus ja asenteellisuus on häivytetty pois. Aikakausjournalismilla taas on

pitempi historia tarinankertomisen perinteessä, ja aikakauslehtijuttujen on sallitumpaa vedota tunteisiin, ottaa kantaa ja henkilöityä. Nytemmin genret ovat sekoittuneet, mutta monissa mielikuvissa tämä dikotomia elää edelleen.

Myös kaupallistumisella on oma vaikutuksensa medioiden murrokseen. Yleisöä kohdellaan yhä enemmän kuluttajien joukkona, ja tuottajilla on kasvava tarve viihteellistää tarjontaansa, koska viihde myy. Kuluttaja-ajattelun ja viihteellistymisen voi katsoa olevan osa kulutuskulttuurin normalisointia ja luonnollistamista, johon liittyy esimerkiksi mainostaminen. Fairclough rinnastaa jatkumoon vielä tavan, jolla ihmisiä representoidaan erilaisissa mediatuotteissa, esimerkiksi saippuaoppoissa, draamoissa ja uutisissa. (Fairclough 1997: 23.)

Itse lisäisin tähän myös aikakauslehdet. Myös tapa, jolla ihmistä representoidaan naistenlehden jutuissa, kytkeytyy osaltaan konsumeristiseen ajatteluun. Vaikka haastateltavasta ihmisestä kerrotaan periaatteessa ”totuus” eli teknisesti katsoen oikeita tai haastateltavan itsensä oikeina pitämiä asioita, juttu ei voi koskaan sotia lehden lukijoita tai mainostajia vastaan. Vaikka joskus voidaan ottaa provokatiivinen linja ja herättää keskustelua haastatteleamalla ristiriitaista henkilöä, liian tulenarkoihin asioihin ei auta tarttua. Tuoreessa muistissa on yhä kohu, jonka Audi-johtaja Esko Kiesi aiheutti vertaamalla naisia autoihin Anna-lehden media- ja markkinointisidosryhmille tarkoitettussa erikoislehdessä. Kohu on oiva esimerkki siitä, että tietynlainen suorapuheisuus ei toimi kaupallisessa naistenlehdessä.

Fairclough (1997) on eritellyt kolme seikkaa, joita tarkastelemalla voi valaista tiedotusvälineiden valintoja:

1. Miten maailma (tapahtumat, suhteet jne.) representoidaan?
2. Minkälaisia identiteettejä on annettu niille, jotka esiintyvät ohjelmassa tai tarinassa?
3. Mitä suhteita on rakennettu osallistujien välille?

Konkreettiselle tasolle vietyinä erityisen kiinnostavia seikkoja ovat esimerkiksi identiteetit, joita aineistotekstien miehille annetaan. Representoidaanko miehiä ensisijaisesti työnsä vai perheensä kautta? Kiinnostavaa on myös se, millaisia suhteita jutuissa esiintyvien miesten ja naisten välille rakennetaan.

Kriittinen lingvistiikka on yksi diskurssianalyysin lajeja, ja sen tavoitteena on ruotia erityisesti sanaston valintoja. Fairclough mainitsee esimerkkinä sen, kuinka ”miehistä ja naisista käytetyt sanavalinnat nivoutuvat jo oleviin, ideologisesti latautuneisiin kategorisointisysteemeihin” (Fairclough 1997: 42). Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, representoidaanko naisia järjestelmällisesti äiteinä, vaimoina, sukupuolisen kiinnostavuuden kautta tai passiivisina objekteina. Itse tarkastelen lisäksi sitä, representoidaanko naisten lisäksi miehiä kategorisesti suppeilla tavoilla mediatuotteessa, joka on tarkoitettu naisvoittoiselle lukijakunnalle.

4.3. Diskurssianalyysin apuvälineet

Vaikka diskurssianalyysistä on kirjoitettu oppaita, jotka ohjaavat erilaisten käsitteiden ja tarkastelutapojen käyttöön, menetelmä antaa tutkijalle liikkumavaraa.

Kuten Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993: 17–18) toteavat, diskurssianalyysi on ennemminkin väljä teoreettinen viitekehys kuin selkeärajainen tutkimusmenetelmä. Kirjoittajat täsmentävät viitekehysten rakentuvat viidestä lähtöoletuksesta, jotka ovat

- oletus kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta
- oletus useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolosta
- oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta
- oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin
- oletus kielen käytön seurauksia tuottavasta luonteesta.

Pääosin analyysini perustuu syvälukuun ja omiin, mahdollisimman tarkkoihin havaintoihini, jotka perustelen lukijalle parhaani mukaan. Aineistoteksteissä on paljon luettavaa ja jutut eroavat paljon toisistaan. Väljän tulkintakehysten vaarana onkin, että välillä ajatus harhailee ja jotakin jää huomaamatta. Siksi rakensin diskurssianalyysini työkaluksi asialistan, jonka avulla käyn tekstejä läpi. Listassa on eritelty asioita, aiheita ja teemoja, joita olen aiemmin naistenlehtien lukijana havainnut lehtien usein käsittelevän.

Listan asiasanojen avulla pohdin, millä tavalla naistenlehdessä kerrotaan esimerkiksi miehen ammatillisesta asemasta tai roolista perheessä. Lisäksi pohdin myös kielellisiä

seikkoja, kuten sitä, onko miehestä puhumisen kieli neutraaliuteen tähtäävää vai värittyä ja konnotatiivista. Pohdin myös tekstien tarinallisia rakenteita: muodostuuko juttuihin jonkinlaisia draamallisia kaaria.

Asialista diskurssianalyysin avuksi:

A) Faktat ja mielipiteet:

- ammatti ja asema
- taloudellinen tilanne ja sen merkitys
- isyys ja perheen/perheettömyyden merkitys
- työnjako ja sukupuolirollit kotona
- henkisyys/hengellisyys
- fyysisyys; miten kehoa ja siitä huolehtimista kuvataan?
- vaikeudet ja niistä selviytyminen (alkoholi, terveys, vaikea lapsuus yms.)
- viittaukset lapsuuteen ja omiin vanhempiin: miten arvot ja tavat periytyvät
- suhtautuminen naisiin – millaisilla ilmauksilla naisista puhutaan
- luonteen/persoonallisuuden kuvailu.

B) Tekstuaaliset ja lingvistiset seikat:

- kiinnostavat metaforat
- milloin sukupuolesta puhutaan ja sitä korostetaan? Missä yhteydessä ratkaisuja perustellaan sukupuolinäkökulmasta – selittääkö sukupuoli joitakin asioita? Missä yhteydessä käytetään sanaa mies ja millaisia synonyymeja sanalla on?
- maskuliiniseksi ja feminiiniseksi miellettyt ilmaukset?
- tarinalliset rakenteet – esiintykö teksteissä tarinallisia kehyksiä tai tyypillisiä kertomisen malleja, kuten sankaritarinoita tai selviytymiskertomuksia? Vahvistetaanko yhteiskunnassamme maskuliinisuuteen liitettyjä myyttejä?

5. TUTKIMUSAINEISTO

Aineistoksi on valittu erityyppisiä naistenlehtiä, jotka ovat yleisesti tuttuja ja luettuja. Mukana ovat Eeva-, Olivia- ja Anna-lehdet. Valikoin jokaisesta lehdestä viisi pitempää tekstiä, jotka voi kaikki luokitella henkilöjutuiksi. Juttutyypit poikkeavat hieman toisistaan, ja osa teksteistä kuuluu lehtien vakiintuneisiin juttusarjoihin, joissa muoto on aina sama. Yhteistä teksteille on, että jokaisessa yksi haastateltava mies saa runsaasti tilaa ja teksti keskittyy hänen tarinansa kertomiseen. Tekstit eivät ole siis asiantuntijahaastatteluja, vaan henkilökuvia, joissa myös haasteltavan yksityiselämä raotetaan. Kaikkiin teksteihin liittyy kuva, useimpiin montakin.

Aineistojutut on valittu siinä mielessä umpimähkään, että en etukäteen valikoinut tietynlaisia tekstejä enkä lukenut tekstejä valikointivaiheessa silmäilyä tarkemmin. Vaikka laadullisen tutkimuksen ei ole tarpeen täyttää satunnaisotannan kriteerejä eikä olla yleistettävissä, halusin, että tutkielmani aineisto on jossain määrin sattumanvarainen ja tarjoaa aidon välähdyksen lehtivirrasta. Siksi en halunnut etukäteen valikoida juttuja sisällön perusteella, vaan kiinnitin huomiota lähinnä muotoon, joka antoi aineistoteksteille marginaalit.

Muodolla on siinä mielessä merkitystä, että mielestäni olisi hankalaa vertailla täysin erityyppisiä juttuja, kuten lyhyitä ja pitkiä tekstejä tai parisuhdetta käsitteleviä yleisluontoisia artikkeleita ja henkilökuvia. Siksi kaikki tekstit ovat periaatteessa pitkiä henkilöjuttuja.

Yhden aikanaan aineistooni valitun tekstin päädyin vaihtamaan myöhemmin. Kyseessä oli ruotsalaista elokuvaohjaaja Lukas Moodyssonin käsittelevä juttu, joka oli ilmestynyt Oliviassa. Totesin, että haluan kaikkien aineistoni juttujen koskevan suomalaista miestä. Lisäksi Moodyssonin haastattelu oli huomattavasti lyhyempi kuin muut aineistotekstit. Siksi vaihdoin sen lopulta Jyri Jaakkolan hieman poikkeukselliseen henkilökuvaan.

Rajasin aineistotekstien valikointia niiden ilmestymisajan perusteella. Tarkoitukseni oli valita 2010–2011-vuodenvaihteen seudulla ilmestyneitä tekstejä. Tuolloin aloittelin graduprojektiani. Vaikka tavoitteeni oli valita tekstit niin, että kaikki ovat ilmestyneet suurin piirtein samoihin aikoihin, käytännössä juttujen aikajänne on noin vuoden verran. Se johtuu siitä, että varsinkin kerran kuukaudessa ilmestyvässä Olivia-lehdessä miesjuttuja tuntuu olevan suhteellisen harvoin.

5.1. Eeva

Eeva on A-lehtien kustantama naistenlehti, jonka lukijakunta painottuu keski-ikäisiin ja iäkkäämpiin naisiin. Lehti on vanha ja perinteikäs: perustamisvuosi 1934. Levikkitarkastuksen mukaan lehden levikki oli 97 914 vuonna 2011. Lukijoista 46 prosenttia on 45–64-vuotiaita ja 38 prosenttia yli 65-vuotiaita, ja lähes puolet tilaajista on eläkeläisiä. Eniten lehteä tilataan yli 30 000 asukkaan kaupungeissa, toiseksi eniten pääkaupunkiseudulla. Näin Eeva-lehden mediatietosivuilla kerrotaan lehdestä:

”Eeva on kuukausittain ilmestyvä naistenlehtien klassikko, joka tarjoaa aikuiselle ajattelevalle naiselle laadukasta ja koskettavaa luettavaa. Lehti kertoo aidosti eletystä ja koetusta elämästä.

Tärkeimpiä aihealueita ovat syvälliset henkilöhaastattelut, psykologiset jutut, selviytymistarinat sekä ajankohtaiset ja kiinnostavat henkilöt. Joka numerossa on myös koti-, ruoka-, muoti-, kauneus- ja terveystuttuja.”

Oman kuvauksensa perusteella Eeva tahtoo siis profiloitua erityyppiseksi lehdeksi kuin menevien nuorten naisten Olivia tai kepeämpi Anna. Luvassa on ehkä hieman vakavampia asioita, joiden kanssa myös lukijakunnan iäkkäät naiset ovat joutuneet omassa elämässään tekemisiin. Muotia ja kauneutta on ehkä vähemmän kuin muissa aineistoni lehdissä. Sivuille saatetaan käsitellä esimerkiksi ikääntymiseen, leskeytymiseen ja pitkään parisuhteeseen liittyviä kysymyksiä enemmän kuin nuoremmille suunnatuissa lehdissä. Lehden jutuissa esiintyvät miehet ovat pääosin 50+-ikäluokkaa, mikä antaa mahdollisuuden pohtia miehen aseman muutosta viime vuosikymmeninä sekä nuorten ja vanhempien miesten ajatustapojen erilaisuutta.

5.2. Anna

Anna on naistenlehtien klassikko, peruspullaa. Lehti ilmestyy kerran viikossa ja on siinä mielessä Eevaa ja Oliviaa ajankohtaisempi. Otavamedian kustantaman lehden on levikki

109 448 ja lukijamäärä 350 000, joista 301 000 on naisia. Näin Annaa luonnehditaan mediatietosivulla:

”Annan lukija on aktiivinen nainen. Hän rakastaa hyvää ruokaa ja nauttii yhteisistä aterioista perheen kanssa. Hän viettää aikaa ystäviensä kanssa monin eri tavoin, arjessa ja juhlien. Annan lukija huolehtii ulkonäöstään ja on kiinnostunut hyvinvoinnistaan. Kuluttajana Annan lukija on vireä ja utelias. Hän matkustaa usein. Mainonta, uudet tuotemerkit, omaleimaiset ostopaikat - nämä kaikki saavat annalaiselta huomiota. Annan lukija on valmis maksamaan enemmän laadukkaista tuotemerkeistä ja pikkuylellisyyksistä.”

Lehden lukijaprofiilikuvauksessa Annan lukijoiden kerrotaan olevan 35+-ikäisiä naisia pääkaupunkiseudulta.

Hieman yllättäen suurin prosenttiosuus lukijoista on yli 65-vuotiaita. Heitä on 26 prosenttia. Toiseksi suurin lukijaryhmä on 55–64-vuotiaat 21 prosentilla. 36 prosentilla lukijoista talouden vuositulot ovat 35 000–75 000 euroa.

5.3. Olivia

Bonnierin kustantaman Olivia-lehden levikki on 46 333 ja lukijamäärä 152 000. Lukijoista naisia on 143 000, ja loput miehiä. Lehti ostetaan huomattavasti useammin kaupan hyllystä (131 000 päivittäisostopäättäjää) kuin tilataan kotiin.

Näin Oliviaa kuvataan lehden omilla verkkosivuilla:

”Millä merkillä on ohut meikkivoide, jossa on suojakerroin? Mitä tarjoaisin lauantain ruokavieraille?
Ja toisaalta: Olenko oikeassa ammatissa? Haluanko äidiksi? Pitäisikö minunkin muuttaa maalle?
Olivia vastaa kysymyksiin, joita kolmekymppiset naiset pohtivat. Palstoilta löytyy apu, kun on 15 minuuttia aikaa piipahtaa kosmetiikkaosastolla tai kun tarvitaan inspiraatiota seuraavan päivän työpukeutumiseen.”

Lehti ilmoittaa avoimesti vastaavansa kolmekymppisten naisten kysymyksiin. Naislukijoista 28 prosenttia on 20–29-vuotiaita, 21 prosenttia 30–39-vuotiaita. Lehden omien lukijatietojen mukaan lukijakunta on kuitenkin jakaantunut melko tasaisesti eri-ikäisiin naisiin; vain yli 65-vuotiaita lukijoita on selvästi vähemmän kuin muun ikäisiä. Noin kolmasosa lukijoista asuu suur-Helsingissä, ja yli kolmasosa lukijoista tienaa

jotakin 35 000 ja 75 000 euron väliltä (tekstistä ei käy ilmi, ovatko kyseessä talouden vai yhden henkilön tulot).

Lehden voikin ajatella olevan nuorehkon mutta mukavasti toimeentulevan naisen asialla. Jutuista suuri osa liittyy kuluttamiseen, muotiin ja kauneuteen, mutta myös elämän suuria kysymyksiä pohditaan. Naisen roolia ei mielestäni määritellä kapea-alaisesti, mutta toki lehti on varsin perinteinen naistenlehti siinä mielessä, että jutut käsittelevät kauneutta, ihmissuhteita, ruokaa ja niin edespäin. Eevasta Olivia erottuu kepeydellään ja ehkäpä avoimemmalla pinnallisuudella. Olivia on myös aavistuksen nuoremmalla lukijakunnalle suunnattu lehti kuin Anna. Lisäksi Olivia profiloituu ylellisemmäksi lehdeksi kuin Anna kiiltävinä kansipapereineen. Olivia on lehdistä nuorin ja siinä mielessä myös vakiintumattomin.

6. MIES RIVEILLÄ JA RIVIEN VÄLISSÄ – MASKULIINISUUS NAISTENLEHDESSÄ

Kuudennessa luvussa analysoin ja erittelen kolmesta eri naistenlehdestä keräämiäni havaintoja vapaamuotoisesti. Kerron tekstien sisällöistä, kielestä ja juttujen rakenteista. Tulevissa alaluvuissa esiteltyt havainnot ovat nousseet esiin aiemmin esittelemäni diskurssianalyysin avainsanalistan avulla.

Tässä luvussa käy ilmi, että maskuliinisuutta voi tarkastella sekä konkreettisista sanoista ja tekstirakenteista että vaietuista katvealueista. Mieskuva rakentuu myös rivien välissä: joitain asioita ei sanota suoraan ja joistain vaietaan kokonaan. Myös rivien väliin jäävä alue osallistuu merkitysten rakentamiseen. Joskus vaikeneminen kertoo enemmän kuin puhe. Ajattelen jokaista lehteä erillisenä, konseptoituna ja tietyille kohderyhmälle suunnattuna medianaan ja pohdin, millaiset miehet ja millaiset asiat kussakin julkaisussa korostuvat.

Luvun tarkoituksena on antaa lukijalle yleiskuvaa aineistolehdistä ja niiden teksteistä. Luvun lopussa tiivistän ja vedän yhteen havaintojani. Alaluvussa 6.4. pohdin, millaisia yhteisiä tapoja representoida maskuliinisuutta kolmella aineistolehdelläni on. Viimeisessä alaluvussa taas pohdiskelen lehtien eroja.

6.1. Eevan perinteinen mies

Analysoin Eevasta viisi henkilöjuttua, joissa on haastateltu miestä. Kaikki tekstit ovat melko klassisia pitkiä henkilöjuttuja. Mainittakoon, että sama toimittaja on kirjoittanut kolme aineistoni juttua. En kuitenkaan kiinnitä asiaan erityistä huomiota, sillä ymmärrän aineistolehdet konseptoituna kokonaisuuksina. Koska tekstit syntyvät lehden lukijaoletusten, kollektiivisen ennakkosuunnittelun ja editoinnin tuloksena, nähdäkseni yksittäisen toimittajan kädenjälki ei vaikuta kokonaisuuteen merkittävästi.

Osa teksteistä kuuluu lehden vakiojuttusarjoihin, osa on itsenäisiä henkilökuvia. Kari Hotakainen esiintyy juttusarjassa ”Tällainen poika, tällainen mies”, jossa haastateltava

pohtii kasvuaan mieheksi. Pirkka-Pekka Peteliuksesta kertova juttu taas liittyy sarjaan ”Minun maailmani”, jossa tunnetut henkilöt pohtivat elämäänsä muistojen, kuvien ja esineiden avulla. Aineistossani on myös uskontotieteilijä René Gothónin haastattelu, jossa hän kertoo erityisesti hengellisestä polustaan. Kaksi muuta aineistojuttua ovat muusikkohaastatteluja. Ensimmäinen niistä on oopperalaulaja Jorma Hynnisen haastattelu, jossa aktiivisesta laulu-urasta luopuva mies kertoo uransa ja elämänsä vaiheita. Toinen muusikkojuttu on pianisti Iiro Rantalasta kertova teksti, jossa pohditaan musiikin lisäksi keski-ikää lähestyvän miehen elämäntapoja ja terveystoimintaa.

Eeva on keski-ikäisten ja sitä vanhempien naisten suosiossa oleva lehti, jota luetaan eniten keskikokoisissa kaupungeissa ja pääkaupunkiseudulla. Lukijoista yli kolmannes on yli 65-vuotiaita. Omien mediatietojensa mukaan lehti haluaa profiloitua laadukkaaksi, koskettavaksi ajattelevien ihmisten lehdeksi. Tämä näkyy myös aineistoteksteissäni siinä mielessä, että haastateltaviksi on valikoitu henkilöitä, jotka ovat lunastaneet julkisasemansa yleisesti tunnustettavilla meriiteillä.

Kaikki haastateltavat sijoittuvat taiteilija-tieteilijä-sivistyneistöön ja korkeakulttuurin piiriin, jos vanhahtava kulttuurijaottelu sallitaan. Vaikka varsinkin varttuneemmat lukijat saattavat liittää Pirkka-Pekka Peteliuksen sketsi- ja viihdesarjoihin, Petelius on myös korkeakoulutettu näyttelijä ja tehnyt merkittäviä rooleja. Viime vuosina Petelius on esiintynyt julkisuudessa luonnon ystävänä ja asiantuntijana. René Gothónin lukuun ottamatta ovat suhteellisen tunnettuja julkisuuden henkilöitä, mutta uskontotieteilijä Gothónin tunnettuus rajoittuneen valvetuneiden ortodoksien ja akateemiseen uskontotieteen piiriin. Jutussa kuitenkin mainitaan myös Gothónin suvun tunnetumpia jäseniä, klassisen musiikin taitajia. Tällä tavoin teksti heittää koukun myös niille lukijoille, joille René Gothónin nimi ei sano mitään tai jutun aihe ei sinänsä kiinnosta.

Kevyemmän puolen julkiksia ei omaan aineistooni osunut, mutta Eeva tekee juttuja myös viihdemuusikoista ja iskelmätahtidistä. Jo oman pienen aineistoni perusteella voi arvioida, että lehden painotus on korkeakulttuurissa. Mahdollisesti lehden omassa luonnehdinnassa mainittu laadukkuus viittaa juuri siihen, että b-luokan hömppäjulkiksia ei hevin päästetä lehden sivuille. Toisaalta tosi-tv-esiintyjät rajautuvat jo ikänsä puolesta lehden kohderyhmän ja ulkopuolelle – hömppäjulkikset kun sattuvat usein olemaan iältään nuoria.

Kuva poistettu tekijänoikeudellisista syistä.

Ikääntyvä mies

Kokonaiskuvan muodostaminen Eevasta on hankalaa. Kuva jää hajanaiseksi, sillä aineiston jutut eivät ole kovin yhtenäisiä. Teksteistä löytyy kuitenkin selviä kytkentöjä Eevan lukijakuntaan. Eevan kohderyhmän ikä tulee ilmi jo tarkasteltaessa teksteihin päätyneitä miehiä. Uskontotieteilijä René Gothóni on 62-vuotias, kirjailija Kari

Hotakainen 54-vuotias, oopperalaulaja Jorma Hynninen yli 70, Pirkka-Pekka Petelius lähestyy 60:ta vuotta. Juttujen juniori on muusikko Iiro Rantala, 41.

Kaikissa teksteissä puhutaan ainakin lyhyesti ikääntymisestä ja ikääntymiseen liittyvistä tunteista, monissa myös sairauksista ja kuolemasta. Vanhenemiseen liitetään teksteissä enimmäkseen myönteisiä asioita: itsensä hyväksymistä, kehittymistä ja syvällisyyttä. Vaikka Jorma Hynninen luopuu säännöllisestä laulamisesta ikääntymisen vuoksi, hän saa tilalle aivan uudenlaisen elämän ja uudet mahdollisuudet. Eevan jutuissa ikääntyminen ei ole katkeraa luopumista, vaan se tuo mukanaan uusia elämänvaiheita.

Eevassa korostuu myös muihin aineistolehtiin verrattuna juttujen elämäntarinarakenne. Kun useat muiden aineistolehtien jutut tarjoavat väläyksen haastateltavien elämästä, Eevassa näyttää olevan pyrkimys kirjoittaa elämäntarinoita.

Fyysiseen ikääntymiseen liittyy myös pelkoja. Sekä Petelius, Hynninen että Hotakainen torjuvat näitä uhkia harrastamalla runsaasti liikuntaa. Iiro Rantala on vasta 41-vuotias, mutta hänestä kertova teksti käsittelee muita juttuja synkemmin miehen ikääntymistä ja vaarallista keski-ikää. Otsikkonsa Mies ja käännekohta mukaisesti teksti kertoo Rantalan elämänmuutoksesta, johon kannusti useamman miespuolisen ystävän äkillinen ja ennenaikainen kuolema. Muutoksen myötä Rantala jätti esimerkiksi alkoholin pois elämästään.

Rantalan haastattelusta jäänyt jälkimaku tuntuu jotenkin oudolta nuorehkon naislukijan mielestä, sillä teksti vaikuttaa tarjoavan samaistumis pintaa lähinnä keski-ikäiselle miehelle. Jutussa kuvatut terveysongelmat ovat tyypillisesti ikääntyvien miesten vaivoja. Toisaalta teksti saattaa koskettaa myös Eevan naislukijoita, joista monet ovat joutuneet tekemisiin puolison sairastumisen, päihdeongelman tai ennenaikaisen menehtymisen kanssa. Teksti tarjoaa naislukijalle myös toivoa: mies saattaa tehdä onnistuneen elämäntaparemontin.

Perhe-elämän kuvaukset vähäisiä

Osin ehkä kohderyhmänsä iän vuoksi Eevan haastatteluissa ei puhuta kovin paljon lapsiperhe-elämästä. Tämä on kiinnostava huomio, sillä omien havaintojeni mukaan naistenlehtien miesjutuissa mieskuvaa rakennetaan usein ainakin osittain isyyden kautta.

Poikkeuksen tekee Jorma Hynnisestä kertova teksti, jossa perhe-elämästä puhutaan paljon. Myös muissa jutuissa sivutaan perhe-elämää, mutta se ei saa korkeaa painoarvoa. Muutamassa jutussa keskitytään enemmän haastateltavien lapsuuden perheeseen kuin omaan puolisoon ja lapsiin. Juttujen katse on taaksepäin.

Toiminnalliset miehet

Eevan teksteille on yhteistä, että ne ovat suhteellisen asiakeskeisiä. Jutuissa miehet eivät ole vain sukupuolensa edustajia ”Mies puhuu naisesta” -tyylisesti, vaan miehet esitetään ammattinsa ja toimintansa kautta.

Iiro Rantalan haastattelussa on kaksi kantavaa teemaa: elämänmuutos ja musiikki. René Gothónista kertova teksti painottuu vahvasti uskontoon ja pyhiinvaellusmatkoihin. Hotakaisen henkilökuva kertoo miehen kasvusta kirjailijaksi – näkökulmana on, miten lapsuus ja koettu elämä ovat vaikuttaneet siihen. Peteliuksen haastattelun vahvana teemana on miehen rakkaus luontoa kohtaan. Jorma Hynnisestä kertova teksti on ehkä jutuista monipolvisin ja sallii haastateltavalleen useita rooleja, mutta yhtä kaikki jutussa on kysymys suuresta taiteilijakuvauksesta.

Koska miehiä ei tarkastella vain sukupuolensa edustajina, sukupuolikysymykset nousevat esiin lähinnä rivien välistä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että naisen ja miehen rooleja ei käsiteltäisi lainkaan Eevan sivuilla. Suoran sukupuolesta puhumisen välttely on kannanotto sinällään: se tarkoittaa, että lehti ei näe tarpeellisena miehen roolin haastamista ja uudistamista. Tämä taas kertoo jotakin lehden kohderyhmäajattelusta: lehti olettaa, että naislukijoita eivät vaivaa tai ärsytä kertomukset perheistä, joissa miehellä on ura ja naisella kotiäidin rooli.

Perinteiset roolit

Perinteisellä en viittaa niinkään aitoihin perinteisiin, vaan arkielämän puhetapoihin. Perinteisistä rooleista puhuttaessa ajattelutapa on usein nostalginen, vaikka todellisuudessa menneiden aikojen elintavat eivät olleet kovin heterogeenisiä. Uskon kuitenkin useimpien tunnistavan, mitä perinteisillä rooleilla ja perhemalleilla tarkoitetaan.

Naistenlehtien miesjuttuja on tarkasteltu aiemminkin erityisesti siitä näkökulmasta, tarjoaako naistenlehti vakiintuneita, staattisia mieskuvia vai tuoko lehti jotakin uutta niihin. Eevassa miehet kuvataan melko perinteisten miesroolien mukaisina. Esimerkiksi Gothónista ja Hynnisestä kertovissa jutuissa perheiden työnjako on muovautunut isän uran ja hoivaavan äidin varaan. Hynnisen puoliso on ollut kotirouva ja hoitanut yksin lapset ja kodin. Gothónin perhekuvioista ei kerrota kovin tarkasti, mutta miehen lukuisat matkat poissa kotoa kertovat siitä, että kotielämän järjestelyt ovat jääneet toisten hartioille. Kiinnostavaa kyllä Gothóni-tekstissä on säännönmukaisesti jätetty mainitsematta, että myös vaimo on uskontotieteilijä, jolla on varmasti myös omia ammatillisia ambitiesia. Puoliso kuitenkin mainitaan jutussa useaan kertaan, joten pelkästä yksityisyyden varjelusta ei voi olla kysymys.

Yksinäinen Nuuskamuikkunen

Pirkka-Pekka Peteliuksesta kertova juttu on mielenkiintoinen. Miehestä on rakennettu veijaritarina, jossa häntä verrataan Nuuskamuikkuseen. Teksti on hyvin mieskeskeinen, eikä naisista puhuta juuri lainkaan. Luontorakkautensa Petelius on oppinut isältään, ja luontomatkoilla hän käy miespuolisten ystäviensä kanssa. Teksti rakentaa Peteliuksesta kuvan vähän erakkona luontoretkeilijänä, jota eivät sido muiden ihmisten kahleet. Teksti ei kerro mitään Peteliuksen mahdollisesta parisuhteesta tai perheestä. Yleisesti tiedossa kuitenkin on, että Peteliuksella on tytär eroon päättyneestä avioliitosta. Jonkin näkökulman pois jättäminen on aina kiinnostava ratkaisu, ja se herättää mielenkiintoa myös tässä tapauksessa. Halutaanko Petelius representoida yksinäisenä Nuuskamuikkusena, jonka imagoon ei sovi perhe-elämän viettäminen? Toisaalta on aivan mahdollista, että Petelius ei yksinkertaisesti tahdo puhua julkisesti perhesuhteistaan.

Peteliukselle tekstissä annettu rooli on klassinen yksinomaan miehiin liitetty kertomus, jonka voi tunnistaa niin Reissumies-leivän kuin Camel-kenkienkin mainoksista. Perimaskuliinista kuvaa kuitenkin rikotaan paljastamalla, että Petelius pitää edelleenkin pehmoleluista ja lastenkirjoista. Tällöin tulkinta liukuu Nuuskamuikkusesta kohti Peter Pania, ikuista pikkupoikaa.

Sanasto ja sukupuoli

Eevan tekstien sukupuoliin liittyvä sanasto ei ole kovin värikästä. Miehen sukupuolta ei yleensä erityisesti korosteta sanallisilla keinoilla. Sen sijaan lapsuskuvauksissa sukupuolta korostetaan käyttämällä sanaa *pikkupoika*. Tämä toistui useissa jutuissa. Otsikkotasolla mies-sanaa käytetään melko reippaasti, ja näin ollen sukupuolinäkökulma aktivoituu heti luennan alussa: nyt puhutaan *miehen* elämästä. Iiro Rantalasta kertovan jutun otsikko *Mies ja käännekohta* ankkuroi tekstin kuvaamaan miehen elämän muutosta. Peteliuksen haastattelun otsikko *Sinisten hetkien mies* antaa tekstille hieman romanttisen, herkän tulkinnan ja vihjaa jutun sisällöstä, joka keskittyy luontoelämyksiin. Peteliuksen jutussa haastateltava myös kuvaa itseään sanoilla ”onnellinen mies”. Kuvaus jatkuu: ”En haaveile puolisoista, talosta tai matkoista – kaiken olen saanut.”

Eevan kieli ja sanavalinnat ovat melko neutraaleja. Teksteissä ei ole erityisen kiinnostavia metaforia, kielellisiä vertauksia tai rinnastuksia. Miehistä ei puhuta äijinä, jätkinä tai muillakaan konnotatiivisilla ilmauksilla. Myös haastateltavien sitaattien kieli on usein kuivakkaan yleiskielistä, eivätkä sanavalinnat yleensä yllätä. Peteliuksen haastattelun suorissa sitaateissa oli kuitenkin pari kiinnostavaa, usein naisellisena pidettyä sanaa. Sanaa *ihana* laitetaan melko harvoin miesten suuhun, mutta Petelius kuvaa madeiralaista valasmuseota ihanaksi – mikä on luvalla sanoen aika epätyypillistä, jopa rohkeaa kielenkäyttöä. Hieman myöhemmin Petelius sanoo myös: ”-- onnen takuu löytyy omasta sydäimestä.” Sydäimestä puhuminen mieltyy usein naiselliseksi kieleksi.

Tapaukset Hynninen ja Gothóni – suurten ikäluokkien konservatiivinen sivistyneistö

Jutuista kaksi muistutti ensilukaisun perusteella toisiaan. Laulu-uraansa lopetteleva oopperalaulaja Jorma Hynninen kertoo jutussa yksityisiä ja arkojakin asioita, muun muassa poikansa menehtymisestä aidsiin. Lisäksi jutussa kerrotaan Hynnisen pariskunnan kaipuusta synnyinseuduilleen Savoan. Haave Leppävirralla asumisesta on nyt toteutunut osittain, kun suuren taiteilijan työt ovat vähentyneet eikä pääkaupunkiseutu enää sido. Jutussa on useampi kuva Hynnisestä. Lisäksi on yksi kuva, jossa Hynninen on kietonut vaimonsa Reetan kainaloonsa. Pariskunta katselee yhdessä Jorma Hynnisen maalaamia tauluja. Reetta Hynninen osoittaa maalauksesta yksityiskohtaa.

Kuva poistettu tekijänoikeudellisista syistä.

Teksti rakentaa Hynnisestä kuvan perisuomalaisena, vaatimattomana ja nuukana miehenä, joka New Yorkissa työskennellessään säilytti ruokakassia hotellin ikkunan ulkopuolella sen sijaan, että olisi aterioinut maailman hienoimmissa ravintoloissa. Rahansa mies halusi käyttää mieluummin perheensä hyväksi. Hynniseen liitetään tekstissä useita kansallisromanttisia hyveitä. Hän kaipaa kaupungin vesisateesta pohjoisempaan, missä voi hiihtää. Luonto, hiihtäminen, perhearvot ja Gallen-Kallela ovat Hynniselle tärkeitä asioita. Toisaalta jutussa rakennetaan kuvaa myös sivistyneestä ja maailmalla arvostetusta taiteilijasta – näin torjutaan epäilykset, että laulajamestari olisi yksinkertainen suomalaisjuntti. Liberaalia väriä Hynnisestä rakennettuun ihmiskuvaan tuo traaginen kertomus homoseksuaalista pojasta, joka menehtyi aidsiin. Hynninen kertoo, että pojan seksuaalinen suuntautuminen muutti isänkin käsityksen homoudesta, josta Hynninen oli aiemmin lähinnä vitsailnut.

Hynnisen puoliso Reetta mainitaan tekstissä useita kertoja ja kaikista lapsista kerrotaan vähäsen. Kiinnostavaa on, että Hynninen kiittelee useaan kertaan vaimoaan ja perhettään siitä, että he ovat mahdollistaneet urakehityksen. Hynninen kertoo myös avoimesti siitä, että lasten elämä pyöri välillä isän uran ehdoilla. Tekstissä ei siis luoda kuvaa Hynnisestä suurena sankarina, joka on yksin luonut tyhjästä menestyksekkään uran. Sen sijaan

Hynninen puhuu perheen yhteisestä yrityksestä, jossa ”Reetta on hoitanut kärsivällisesti oman osuutensa.” Repliikki on kiinnostava, sillä se sisältää ajatuksen siitä, mikä on taiteilijan puolison ”oma osuus”: kodinhoito ja lasten kasvatus. Kuka määrittelee, mikä on kenenkin oma osuus?

On mielenkiintoista, että teksti korostaa perheen merkitystä miestaiteilijalle. Perhe-elämän pohdinta kuuluu naistenlehtigenreen, mutta siitä huolimatta Eevan aineistojutuissa miehet tuntuvat puhuvan melko vähän perheistään – poikkeuksena Hynnisen haastattelu. Kun muistamme, että Hynnisestä kertovan jutun kohderyhmää ovat erityisesti keski-ikänsä paremmalla puolella olevat naiset, tekstin valinnat tuntuvat perustelluilta. Teksti heijastelee kotona työnsä tehneiden, ikääntyvien lukijoiden arvomaailmaa: juttu muistuttaa, että kotona tehty työ on arvokasta koko perheen ja uraa luovan puolison kannalta. Tutkija Jonita Siivosen mukaan naistenlehti on yksi niistä harvoista paikoista, jossa naiselle sallitaan hoivatyöstä ja kodista iloitseminen (Siivonen 2006: 232). Hynnisten sukupolvelle kotiäitiys on luultavasti ollut vähemmän poliittinen valinta kuin se on nykyään. Naisen paikasta työn ja kodin välillä kiistellään, ja kysymys kytkeytyy laajempiin tasa-arvokeskusteluihin.

Ensi lukemalla uskontotieteilijä René Gothónista kirjoitettu juttu muistuttaa Hynnisestä kertovaa tekstiä. Haastateltava on Hynnisen tapaan hieman yläluokkainen, hyvin toimeentuleva pääkaupunkilainen. Jutun kuvitus paljastaa ilmeisesti vanhassa arvoasunnossa sijaitsevan vauraan näköisen kodin tauluineen, kirjahyllyineen ja ikoneineen.

Juttu käsittelee suurimmaksi osaksi Gothónin hengellistä kasvuprosessia. Uskonnosta kiinnostunut mies on päättänyt opiskeluaan teologiaa. Väitöskirjaansa varten hän on asunut Sri Lankassa ja tutkinut buddhalaisia munkkeja. Sitten hän on päättänyt tutkimaan ortodoksisuutta ja lopulta kääntynyt ortodoksiksi. Miehen ohjelmaan kuuluu matkustaa joka kevät ja syksy Athos-vuorelle luostariin. Matkan hän tekee yksin. Vaimoa sinne ei huolitaisikaan, koska naisilta on alueelle pääsy kielletty.

Gothónin haastattelu eroaa Hynnisestä kertovasta jutusta siten, että Gothóni kuvataan melkein erakkomunkkina. Jutusta kuitenkin paljastuu, että hänellä on vaimo ja poikia. Perheestään Gothóni ei juuri puhu. Tekstissä hän mainitsee, että ortodoksinen usko on hänen kotinsa. Heti jutun alkupuolella Gothóni kertoo vahvasta kontrastista luostarielämän ja perhe-elämän välillä – eikä anna perhe-elämästä kovin mairittelevaa

kuvaa. Tekstin loppupuolella Gothóni myös sanoo suoraan, että luostarissa ollessa ulkopuolinen elämä lakkaa kiinnostamasta.

Kautta linjan tekstissä mainitaan useita pyhiä miehiä, jotka merkitsevät Gothónille paljon. Naisista tekstissä mainitaan äiti, puoliso ja suomalainen julkkisnunna Kristoduli. Kaiken kaikkiaan tekstissä puhutaan enimmäkseen miehistä. Kiintymyksen kuvaukset kohdistuvat Athos-vuoren munkkeihin.

Teksti rakentaa Gothónista kuvan hengellisenä ja syvällisenä miehenä, joka ei ole voinut vastustaa Jumalan kutsua. Samalla rakentuu kuva itsenäisestä ja omia päätöksiä tekevästä persoonasta, jota perhe-elämä ei enää kauheasti kiinnosta. Gothóni ei jutussa joudu perustelemaan toimintaansa lukijalle. Tekstissä esitetään jokseenkin ongelmattomana asiana, että mies viettää useita viikkoja pois Suomesta, omaan maailmaansa uppoutuneena. Havaintojeni perusteella naistenlehtien miesjutuissa usein muistetaan huolella eritellä perustelut, miksi mies ei osallistu sataprosenttisesti perhe-elämään. Tulkitsen, että uskonnolliset syyt nähdään niin vahvana perusteluna Gothónin toiminnalle, että hänen valintojaan ei tarvitse perustella laajemmin.

Ajatusleikkinä Gothóni-juttu on erityisen kiinnostava. Jos tekstistä riisutaan uskonnollinen mystiikka, jäljelle jää melko tyypillinen suurten ikäluokkien menestyvä mies. Munkkien verkosto rinnastuu sujuvasti homososiaaliseen miesten ammatti- tai harrastusporukkaan. Jo aiemmin mainitsemani homososiaalisuuden käsite viittaa miesten keskinäiseen toveruuteen ja sen vahvistamiseen. Käsitteen mukaan miehet eivät tavoittele maskuliinisuuden ihanteita tehdäkseen vaikutuksen naisiin vaan saadakseen kunnioitusta toisilta miehiltä. Miesten välinen ystävyys saa tekstissä konkreettisia muotoja: Gothóni on saanut ohjaajavanhukseltaan rukousnauhan, jota ei ota koskaan pois. Symbolisesti nauha muistuttaa vihkisormusta.

Hengellisyyteen vetoamalla sallitaan toiminta, mitä muutoin pitäisi perustella. Koska matkojen tarkoituksen uskonto ja hengellinen kehittyminen, perheenisän ei ole tarpeen selitellä, miten arkielämä on järjestetty miehen ollessa reissuillaan. Havainnot kertovat jotakin asenteista, joita liitetään suurten ikäluokkien miehiin ja nuorempiin miehiin. Kuten myöhemmin Olivian analyysissä paljastuu, nuoret miehet joutuvat naistenlehtien jutuissa tekemään tiliä uran ja perheen yhdistämisestä eri tavoin kuin iäkkäämmät miehet analysoimissani Eevan teksteissä. Gothónin haastattelu kertoo myös uskonnon

arvostuksesta: uskonnon vuoksi ihmiselle sallitaan vapauksia. Juttu nojaa pitkälti ortodoksisuuden mystiikkaan, ja on vaikea kuvitella, että luterilaisuuden harjoittamista kuvattaisiin samalla tavoin.

Halusin analysoida tässä tarkemmin nimenomaan Hynnisen ja Gothónin mieskuvia, sillä jollakin tapaa juuri nämä haastattelut tuntuvat ilmentävän Eeva-lehden otetta. Lehden mieskuva on melko konservatiivinen ja asettaa miehet perinteisiin raameihin. Toisaalta kaikissa aineistoni Eeva-jutuissa on haastateltu hyvin toimeentulevan ylemmän sosiaaliluokan miehiä, joiden elämä poikkeaa keskivertoduunariperheen arjesta paljon. Teksteihin samaistuminen ei ole kovin helppoa ainakaan minulle, eli kohderyhmää nuoremmalle lukijalle.

6.2. Annan puolipehmeä maskuliinisuus

Aineistossani on viisi henkilöjuttua Annasta. Yksi jutuista, musiikkimies Tommi Liimataisen haastattelu, kuuluu juttusarjaan ”Mies puhuu naisesta”. Kaksi muuta tekstiä, eli Henkka Hyppösen ja Aku Louhimiehen haastattelut, ovat ilmestyneet Annan perinteisessä ”Tässä iässä” -juttukonseptissa, joka keskittyy erityisesti ihmisen ikääntymisen ja kasvun teemoihin. ”Tässä iässä” -juttusarja ei ole varattu vain miehille, vaan sen puitteissa voidaan yhtä hyvin haastatella naisiakin.

Juttusarjatekstien lisäksi aineistossani on mediapersoona, toimittaja Tuomas Enbusken haastattelu, jossa Enbuske keskittyy lähinnä pohtimaan keskiluokkaan kuulumista ja keskiluokan väheksyntää nyky-Suomessa. Viides juttu on Yö-yhtyeen Olli Lindholmin melko perinteinen, laajahko henkilökuva. Sekä Enbusken että Lindholmin jutut ilmestyivät juttusarjassa ”Kohtaaminen”, mikä viittaa perinteisiin henkilöjuttuihin.

Haastateltavien profiili: ikä, julkisuus, asema

Jo aineiston miehiä tarkasteltaessa voi huomata, että Annan haastatellut miehet ovat erityyppisiä kuin Eevassa. Miehet ovat keskimäärin nuorempia, tosin ikähaitari on suhteellisen laaja: 34–49. Keskimääräinen ikä jää huomattavasti nuoremmaksi kuin Eevan miesten ikä.

Iän lisäksi Annassa representoitujen miesten yhteiskunnallinen asema on toinen kuin Eevassa. Annaan haastatellut miehet ovat hajanaisempi ryhmä, ja heidän meriittinsä eivät ehkä ole niin helposti tunnustettavia kuin Eevan korkeakulttuuristen hahmojen. Sekä Henkka Hyppönen että Tuomas Enbuske ovat menestyneitä miehiä, mutta molempien tausta on Kiss FM -radiokanavan juontotöissä, joista miesten urat lähtivät nousuun. Kumpikaan ei ole pitkälle koulutettu. Enbuske on nyttemmin saanut jokseenkin vakavasti otettavan, joskin provokatiivisen toimittajan maineen. Hänellä on ollut omia tv-sarjoja. Lisäksi hän kirjoittaa kolumnia muun muassa Helsingin Sanomien Nyt-liitteeseen. Ennen kaikkea hänet kuitenkin tunnetaan ahkerana Twitter-kommentoijana. Hyppönen taas työskentelee jutun mukaan oman yrityksensä kautta Trainer's Housen listoilla yritysvalmentajana. Lisäksi hän juontaa Hyvät ja huonot uutiset -ohjelmaa.

Yö-yhtyeen Olli Lindholm on puhtaasti kevyen musiikin tähtiä, vaikka yhtyeen menestys onkin vienyt miehen myös isoihin konserttisaleihin. Teksti alleviivaa erityisesti miehen duunaritaustaa. Aku Louhimies taas on suomalaisittain menestynyt elokuvaohjaaja, mutta hänenkin menestyksensä on enemmän populaaria tyyppiä kuin taiteellisesti arvostettua.

Musiikkimanageri, entinen Idols-tuomari ja Katri Helenan nuoreksi poikaystäväksi huhuttu Tommi Liimatainen saattaa olla Suomen musiikkibisneksen kovia nimiä, mutta hänen taiteellisista tai yhteiskunnallisista meriiteistään voidaan olla montaa mieltä.

Hajanainen lukijakunta

Kaiken kaikkiaan aineistooni osuneet Anna-jutut heijastelevat lehden kohderyhmää, joka on laaja ja hajanainen. Siihen kuuluu naisia laidasta laitaan, eri-ikäisiä ja eri puolella Suomea asuvia. Lehden lukijaprofiilikuvauksessa Annaa lukeva nainen on yli 35-vuotias pääkaupunkiseutulainen. Tästä voisi päätellä, että lukijat olisivat pääosin varhaiskeski-ikäisiä naisia, mutta todellisuudessa suurin tilaajaryhmä on yli 65-vuotiaat. Annan lukijoiden ikä tosin on jakautunut tasaisesti: yli 65-vuotiaita on vain reilu neljännes, ja yli viidesosa lukijoista on 55–64-vuotiaita. Annaan haastateltujen miesten ikähaitari tuntuu osuvan samaan luokkaan kuin lehden oma kuvaus lukijoidensa iästä. On silti mainittava, että Anna tekee paljon juttuja miehistä, ja usein niihin päätyy myös huomattavasti omasta aineistostani poikkeavia miehiä.

Annan lukijoista on kerrottu, että reilu kolmasosa lukijoista tienaa 35 000–75 000 euroa vuodessa. Annalaiset ovat siis melko hajanaista keskiluokkaa. Laaja lukijapohja heijastunee myös juttujen miesten valintaan, sillä Annaan haastateltavat miehet olivat vähiten yhtenäinen joukko verrattuna Eevaan ja Oliviaan.

Sukupuolensa edustaja vai yksilö?

Tutkielman kannalta kiinnostavimpiin tapauksiin kuuluu Annan ”Mies puhuu naisesta” -juttukonsepti. Juttusarjan genreen liittyy, että tekstissä haasteltava mies nähdään paitsi omana persoonanaan, myös sukupuolensa edustajana. Tällä tavoin juttusarja nähdäkseen ylläpitää käsitystä sukupuolten eroista. Ainakin itse tulkitsen niin, että sarjan juttujen tavoitteena on auttaa ymmärtämään ”vastakkaista” sukupuolta ja miehistä ajatusmaailmaa. Juttusarjaan kuuluu, että aiheet liikkuvat miesten, naisten ja rakkauselämän ympärillä. Sukupuoliero on voimakkaasti läsnä.

Tässä konseptissa on ilmestynyt aineistooni kuuluva Tommi Liimataisen, 34, haastattelu. Teksti rakentaa kummallisen ristiriitaisella – joskin populaarikulttuurista tutulla – tavalla kuvaa vähän rentusta reissumiehestä, joka ei välttämättä kaipaa naista pysyvästi rinnalleen. Juttu on otsikoitu ”Avioliitto ei ole minun juttuni”. Liimatainen vetoaa ammattiinsa: musiikkimies ei voi koskaan sopia perheenisän normeihin. Samalla kun rakentuu kuva vapaasta miehestä, jonka ei tarvitse puristua naisten tai perinteisen parisuhteen vaatimuksiin, naisille tarjotaan huomattavasti ahtaampaa muottia. Liimatainen ei pidä ronskeista eikä päällekkäyvistä naisista. Paljastava pukeutuminen ja ”lihatiskimeininki” eivät miellytä. Kiltteys ja kauneus sen sijaan kiehtovat.

Vaikka oma-aloitteiset naiset eivät innosta Liimataista, tarpeen tullen mies itse ”hyökkää kuin hauki kaislikossa”, jos todella kiinnostava nainen osuu kiikariin. Muutoin Liimatainen ei harrasta lirkuttelua eikä ihmissuhdepelejä. Teksti on kauttaaltaan sovitettu Liimataisen suuhun eikä toimittajan sanoiksi.

Liimataisen naismaku ei välttämättä istu mielikuviin, joita tulee liittäneeksi pitkätukkaiseen musiikkimieheen. Teksti luo hiukan kummallisen kuvan Liimataisen naiskäsitteistä. Vapaa, boheemi mies kaipaa omanarvontuntoista, kilttiä ja lempeää naista, eikä ”kauneuskaan ole ollut haitaksi”. Tekstissä voi nähdä naisten vähättelyä, joka naamioidaan kunnioittamiseksi. Ylistämällä alistaminen on perinteikäs feministinen

termi, jolla viitataan tapaan nähdä naiset henkevinä, jaloina ja ylimaallisina olioina, joita pitää suojella ja jotka samalla eristetään tietyiltä elämänalueilta pois. Tällaista sävyä voi aistia myös Liimataisen haastattelusta. Liimainen mainitsee, että hän on aina arvostanut naisia. Se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ”meidän perheessä ja porukoissa ei esimerkiksi käydä naiseen käsiksi eikä lyödä.” Isältään Liimainen on oppinut myös, että suvun miehet eivät seurustele rumien naisten kanssa.

Teksti toistaa tyypillisiä naisiin ja miehiin liitettyjä stereotyyppioita. Sanaa ”äijä” viljellään tekstissä useita kertoja. Miehet ovat Liimataisen mielestä ”yksinkertaisia putkiaivoja, jotka tarvitsevat itsetunnon pönkitystä.” Liimainen jopa toivoo, että naiset eivät olisi niin hanakasti tasa-arvon perään, vaan käyttäisivät naisellisia keinoja miehen käsittelyssä. ”Kannatan tasa-arvoa työelämässä, mutta parisuhteessa viisas nainen voi vetää miestä vähän höplästä. Kun mies kokee olevansa maailman ihanin ja komein uros, se tekee naisen eteen ihan mitä tahansa!”

Liimataisen kansanomaisuutta korostetaan muutamilla tampereenkielisillä ilmauksilla, ja muutenkin tekstissä rakentuu kuva suorasta ja hienostelemattomasta pitkätukasta. Kuvaan sopii, että Liimainen käyttää parisuhteesta puhuessaan jääkiekkosanastoa. Pieleen mennyt avoliitto on tolppalaukaus.

Kiinnostavia, joskin vähän irtonaisia, ovat jutun vihjailut Liimataisen suhteesta laulaja Katri Helenaan, joka on lähes kaksi kertaa Liimataisen ikäinen. Liimainen kertoo avoimesti, että Katri Helena kyllä kelpaisi hänelle ja että olisi mukava viedä Katri Helena lohensoutuun Kymijolle, mutta aivan suoraan suhteen tilasta ei kerrota. Myöhemmin jutun ilmestymisen jälkeen pariskunta on ilmoittanut avoimesti seurustelevansa.

Liimataisen haastattelussa toistuu tutuksi käynyt tarina vaikeuksien kasvattavasta voimasta. Mies kertoo olevansa oikeastaan kiitollinen vaikeuksista, joiden ansiosta hänestä kasvoi ”sitkeä selviytyjä”. Varsinkin Liimataisen nuorempi veli, muusikko Jonne Aaron on puhunut julkisuudessa paljon huostaanottotaustastaan. Vanhemmat olivat alkoholisteja. Liimainen viittaa samoihin asioihin, mutta ilmeisesti hän vanhimpana lapsena on ehtinyt kasvaa isoksi ennen perheen pahimpia kriisejä.

Syvällisyyttä Liimataisen persoonaan yritetään rakentaa erityisesti kuvien avulla. Mies katselee kaukaisuuteen kahvikuppi edessään kahvilan pöydässä. Toisessa kuvassa

Liimatainen nojaa vähän ränsistyneen maaseuturakennuksen seinään, katsoo viistoon ja näyttää mietteliäältä. Maisema on harmaa. Isompien kuvien lisäksi jutussa on pieniä yksityiskohtakuvia. Niissä on esitetty lähietäisyydeltä jämerä kultainen ristikaulakoru, jonka Liimatainen on saanut ”naiselta”. Enempää mies ei halua paljastaa, mutta koru on hänelle tärkeä. Kuvissa esitellään myös pitkähiuksisen Liimataisen suosikkihiusneula sekä mummon peruja oleva kreikkalainen rannekoru. Kuvasto on feminiinistä ja hegemonisesta maskuliinisuudesta poikkeavaa. Tulee kuitenkin muistaa, että tiettyjen musiikkigenrejen miehiä pidetään hyvin maskuliinisina, vaikka heillä olisi pitkät hiukset, koruja ja meikkiä.

Kuva poistettu tekijänoikeudellisista syistä.

Yö-yhtyeen Olli Lindholmin, 49, haastattelu on toisella tavalla kiinnostava. Jutussa korostetaan Lindholmin tavanomaisuutta ja duunaritaustaa. Lisäksi jutun kaksitulkintainen otsikko ”Selvä tähti” viittaa sisältöön, jossa puhutaan paljon myös suomalaisen (rocktähti)miehen helmasynnistä, runsaasta alkoholin käytöstä. Lindholm on onnistunut laittamaan korkin kiinni ja elämä on päätöksen myötä helpottunut.

Duunariuteen viitataan useilla sanoilla: laulajan työtä Lindholm ”paiskii ammattimiehen ottein.” Lopussa käytetään sanaa duunaritähti. Myös useat Tampereen ja tamperelaisuuden kuvaukset sekä puhekielisyydet kiinnittävät tulkintoja työväenluokkaisuuteen. Perinteistä suomalaista miehekkyyttä korostetaan jopa hieman runollisella kielellä: Lindholmin ”hartiat ovat kuin ladonovet, tukka kuin syksyinen sänkipelto, naama kuin pienten purojen uurtama.” Hänen kerrotaan uhkuvan ”äijämäistä karismaa.”

Vaikka Lindholmin kerrotaan osallistuvan kaikkiin kotitöihin paitsi imurointiin, tekstin sukupuoliroolit ovat melko perinteiset. Vaimo on sisustussuunnittelija, ja oma koti on myös hänen käsialaansa. Lindholm ei ole katsonut asiakseen puuttua sisustukseen. Tämän huomion voi nähdä tasa-arvona, jossa naisella on oikeus määrätä perheen asioista aivan omin päin. Toisaalta kodin sisustaminen kuuluu naisten perinteiseen rooliin yksityisessä kotielämässä.

Tekstissä korostetaan Lindholmin pariskunnan tasa-arvoa: mies ei vaadi vaimoltaan palvontaa, vaan vertaa omaa työtään muusikkona vaimon työhön sisustajana. Molemmat saavat hoitaa omat tonttinsa. Perinteisiä sukupuolimalleja tarjoavat myös Lindholmin lasten kuvaukset: poika on armeijassa, mutta hänen siniseksi maalatussa huoneessaan ”julmistelee” seinällä Motörhead. (On huoneessa nallejakin.) Tytär taas opiskelee eläintenhoitajaksi, ja hänen pinkki huoneensa on koristeltu japanilaisten bändien julisteilla ja Bratz-nukeilla. Vaikka Lindholm esitetään maskuliinisena ja perinteisenä miehenä, miehen seksuaalinen kiinnostavuus ei nouse tekstissä mitenkään esiin. Jäljellä jää kuvaus ”ihan tavallisesta” suomalaismiehestä, joka voisi periaatteessa työskennellä yhtä hyvin paperitehtaassa. Vain muusikon ura erottaa Lindhomin perusduunarista.

Kuva poistettu tekijänoikeudellisista syistä.

Tekstin kenties kiinnostavin kohta on tosielämän kuvaus, jossa hegemoninen maskuliinisuus rikkoontuu pahasti. 90-luvun alkupuolella Yö-yhtyeellä meni huonosti, ja Lindholm joutui työskentelemään siivousfirmassa. Lindholm kertoo: ”Olihan se nöyryyttävä hetki, kun seisoin Tampereen kauppakadulla pesemässä vaatealiikkeen ikkunoita ja Pate Mustajärvi käveli ohi.”

Lindholm tunnustaa häpeänsä. Siivoustyötä ei pidetä kovin maskuliinisena ammattina, ja varsinkin rocktähdelle pudotus on iso. Hegemonisen maskuliinisuuden rikkoutuminen ei kuitenkaan jää pysyväksi tilaksi, vaan kyseessä ovat elämän nolot koettelemukset. Nyttemmin mies menestyy jälleen ja maskuliinisuuskin on perinteisempää mallia. Näin juttu tulee kertoneeksi myös klassisen vaikeuksista voittoon -tarinan.

Teksti tasapainoilee hegemonisen maskuliinisuuden ja sen murrosten välillä. Yhdessä kuvatekstissä kerrotaan, että kotona Lindholm ei ole tähti, vaan tavallinen perheenisä. Pehmeää puolta valottaa myös kuva, jossa silmälasipäinen Lindholm keittää kahvia siistissä, umpitavallisessa keittiössä. Mies katselee lempeästi alaspäin.

En tiedä, onko toimittaja tarkoittanut tekstiinsä ironiaa vai ei, mutta runsas suoruuden ja tavanomaisuuden korostaminen kääntyy hieman koomiseksi. Tekstissä kerrotaan, että Lindholm ”ei harrasta mitään lattekokotuksia, vaan lappaa keittimeen rehellistä Juhla-Mokkaa.” Lindholm ei myöskään koreile ”kirjaviisaudella ja sivistyssanoilla” – eikä tiedä, mitä tarkoittaa despootti. Parisuhteesta ja puolisoiden keskinäisestä luottamuksesta ei ole koskaan tehty ”mitään numeroa.” Hieman junttimaista äijämäisyyttä korostavat myös Lindholmin valkoiset urheilusukat, jotka on kuvattu lähietäisyydeltä jutun pääkuvaan.

Koska alkoholilla läträäminen kuuluu tietyllä tavalla rockmiehen imagoon, alkoholinkäytön lopettamista perustellaan jutussa huolella. Lindholm kuvaa juomisen lopettamista tekstissä miehistymiseksi ja lähes uskoontulon kaltaiseksi raitistumiseksi. Näin rakennetaan kuvaa siitä, että alkoholin jättäminen on miehekäs, jämäkkä teko ja juopottelu on poikasten hommaa. Lisäksi Lindholm on ryhdistäytynyt myös kuntoilupuoletta, koska ”liki viiskymppinen kroppa ei kestä enää samanlaista menoa kuin nuorena.”

Taloudellista isänrakkautta

Tuomas Enbusken haastattelu on vähiten naistenlehtimäinen teksti Annan aineistosta. Tekstin varsinainen teema on keskiluokkaisuuden puolustaminen, ja oikeastaan kaikki jutussa mainitut asiat kytkeytyvät keskiluokkaisuuteen. Yhteiskuntaluokkateema jättää sukupuoliroolit taakseen, mutta jonkin verran teemaa sivutaan.

Enbuske on tunnettu provokatiivisena hahmona. Kuten useimpiin Enbusken haastatteluihin, myös tähän juttuun on luultavasti haettu kärjekästä sävyä, mutta teksti on kuitenkin melko kiltti. Ironiaa tekstiin tuovat kuvaukset Enbusken espoolaiskodista ja pian hankittavasta Bemarista. Kodin seinällä on seinän kokoinen kuva Enbuskesta itsestään, mutta sen on tarkoitus olla ironinen.

Heti tekstin alussa Enbuske luokittelee ihmiset heidän käyttämiensä automerkkien perusteella. Tekstissä puhutaan Enbusken lapsuudesta ja pohditaan keskiluokkaisuuden perimää. Keskiluokkaisuuden Enbuske oppi tunnistamaan siitä, että heidän perheensä matkusti Mallorcalle, kun taas parempituloiset lomailivat Kanarialla. Oli heitäkin, jotka eivät matkustaneet mihinkään.

Maskuliinisuus ei ole jutussa kovin näkyvästi esillä, mutta esimerkiksi automerkeistä puhuminen kytkeytyy hegemonisen maskuliinisuuden teemoihin. Myös avoin puhe rahasta, veroprosenteista ja taloudesta ovat aiheita, joita ei kovin usein käsitellä naistenlehtien henkilökuvissa. Maskuliinisuuteen viittaavia sanoja ei juuri esiinny, mutta kertaalleen Enbuskeen viitataan sanalla isäntä. Vaikka sanasto on kohtalaisen neutraalia, tekstin muut valinnat muodostavat juttuun uuskonservatiivisen nuotin. Taiteilijat ja luovat ihmiset leimataan lorvijoiksi, joita kunnollinen ja tunnollinen keskiluokka elättää.

Tekstin maskuliinisuus rakentuukin pitkälti talouden kautta. Myös perinteisten perhearvojen ihannointi pilkahtelee tekstissä ajoittain. Enbusken ihanneyhteiskunnassa valtio puuttuisi mahdollisimman vähän ihmisten elämään. ”Annettaisiin esimerkiksi osoittaa isänrakkautta sillä, että elättää perheensä.” Muutoin perhe-elämän jakamisesta puhutaan vähän. Se kerrotaan, että puoliso on FST:n toimittaja, siis työelämässä myös. Tekstissä ei kerrota, millä tavalla äidinrakkautta kuuluisi Enbusken mielestä osoittaa.

Tulevaisuudensuunnitelmiin Enbuskella kuuluu vaurastuminen ja Bemari. Sen lisäksi hän pohtii isänä olemista – tässä järjestyksessä. Tyttären tulevaisuudelta hän toivoo, että tyttärestäkin tulisi keskiluokkainen, koska Enbuske ei pidä köyhyyden romantisoinnista. Juttu jättää hämmentyneen mielen: tällaista ei usein näe naistenlehdessä. Tekstin voi kuitenkin nähdä kytkeytyvän Annan lukijoiden elämään. Monet heistä ovat keskiluokkaisia. Toisaalta teksti on saatettu tehdä tarkoituksellisen, varovaisen provokaation hengessä. Harvalla Annan lukijalla on miehinen kengännumero ja samansuuruinen veroprosentti, kuten Enbuskella.

Herkät ja tuntevat miehet

Tässä iässä -sarjaan tehdyt Henkka Hyppösen ja Aku Louhimiehen haastattelut vaikuttavat suhteellisen tavanomaisilta naistenlehden miesjutuilta. Niissä pohditaan tavallisia elämän suuria kysymyksiä, kuten ikääntymistä, terveyttä, perhe-elämää, rakkautta ja työtä.

Yritysvalmentaja Henri eli Henkka Hyppösen, 39, haastattelu käsittelee ikääntymistä liikunnan kautta. Jo tekstin pääkuva ohjaa tulkinnat sporttiseen maailmaan. Kuvassa Hyppönen seisoo päällään tyhjässä salissa. Tekstissä paljastuu, että Hyppönen joogaa joka aamu joogaguru Petri Räisäsen oppien mukaan. Toinen kuva paljastaa Hyppösen näyttävät tatuoinnit ja Motörhead-paidan, ja pienemmässä kuvassa Hyppönen kuntoilee kahvakuulan kanssa. Joogasta puhuminen luo tekstiin henkistä sävyä, mutta Hyppösen sanoin ”Jotkut kutsuvat joogaa rukoukseksi, mutta minulle se on meditaation fyysinen harjoitus.”

Kuten moni muukin, myös Hyppönen puhuu alkoholista. Kun jooga ja meditaatio tulivat elämään, alkoholi jäi lähes kokonaan. Mies ei ole täysin absolutisti, mutta viihtyy ”mahdollisimman puhtaassa tilassa”. Jutun pääotsikko ”Opettelen yhä onnellisuutta” viittaa Hyppösen useaan kertaan mainitsemaan henkiseen kehittymiseen. Tavoitteena on ”syvä mieli”.

Perhe-elämän roolit näyttäytyvät perinteisinä, kun Hyppönen puhuu lapsuudestaan. Isältään hän oppi kovan työmoraalin, sillä isä oli matkatöissä ja usein poissa. Tällöin Hyppönen toimi isän sijaisena. Nykyperheessä elämä on nykyaikaista, ja puoliso Jenni Pääskysaari on menestyvä toimittaja. Perheessä on neljä tytärtä, mutta arkielämästä ei paljon kerrota. Hyppönen kuitenkin mainitsee oppineensa lapsilta läsnäolon taitoa.

Teksti tasapainottelee hegemonisen maskuliinisuuden ja uudemman, henkisen ja herkän maskuliinisuuden välillä. Yhtäältä Hyppönen kertoo jääkiekkotaustastaan ja näyttäytyy jutun kuvituksessa karskina ja lihaksikkaana treenaajana, toisaalta taas korostetaan herkkyyttä, syvällisyyttä ja mielen hallintaa.

Elokuvaohjaaja Aku Louhimiehen haastattelu liikkuu samoissa aihepiireissä kuin Hyppösenkin, mutta fyysisyydestä puhutaan vähemmän. Toki teksti alkaa Louhimiehen hyvän fyysisien kunnon ja vähäisen rasvaprosentin kuvailulla. Tekstin alussa kerrotaan myös Louhimiehen sairastamasta syövästä, joka näyttäytyy koettelemuksena, joka on vaikuttanut myös ohjaajan luoviin töihin.

Sukupuolesta tekstissä puhutaan useita kertoja. Louhimiehen elokuvissa näkyvät sotien jälkeiset tunnekylmät ja alkoholisoituneet miehet, ”jotka siirtävät traumansa lapsiin”. Näiden lisäksi Louhimies kuvaa myös ahdistuvia ja väsyneitä naisia. Tekstissä sukupuoliroolit kuvataan nykyaikaisessa valossa, ja Louhimies on uudenlainen ja osallistuva isä. Hänellä on kaksi tytärtä, jotka pelaavat jalkapalloa. Isä kuljettaa lapsiaan harjoituksiin.

Isyyttä Louhimies kuvaa mutkattomaksi, mutta myös hän on joutunut tasapainoilemaan työn ja perheen välillä. Louhimies ei kuitenkaan pidä kahta elämäneluetta erillään, vaan ottaa lapsensa usein mukaan töihin. Työelämän sujuminen on vaikuttanut positiivisesti vanhemmuuteen. Kuten Hyppönen, myös Louhimies kertoo oppineensa lapsilta läsnäoloa. Louhimiehen mielestä elämässä on kolme tärkeää asiaa: työ, rakkaus ja lapset.

Myös Louhimiehestä rakennetaan kuvaa herkkänä ja ajattelevana miehenä. Kuvaukseen sopii, että Louhimies puhuu tekstissä ilosta, kärsimyksestä, fyysisistä ja henkisistä arvista ja seksistä mystisenä, uskonnonkaltaisena seikkana. Louhimies kuvaa rakkautta sanoilla, joita voi pitää hieman naistapaisina. ”Tässä iässä olen iloinen siitä, että rakkaus on joskus koskettanut minua. Ilman rakkautta elämä välähtää ohi, Terence Malickin *Tree of Life* -elokuvaa lainatakseni.”

6.3. Olivian originellit

Olivian viisi aineistotekstiä muodostavat kuvan moniäänisestä lehdestä, jonka sisällöissä on kuitenkin huomattavia yhteneväisyyksiä. Siitä huolimatta, että Olivia lienee aineistoni konseptoiduin lehti, aineiston jutut eivät vaikuta erityisen homogeenisilta eikä kohderyhmäajattelu näy lukijalle selkeästi. Silti Olivian miesjutut muodostavat melko selkeästi hahmotettavan joukon, joka sopii hyvin lehden konseptiin: vaikka haastateltavat esitetään yksilöllisinä, hieman erikoisinakin persoonina, miehet ovat samaa ikäluokkaa ja kuuluvat nykyaikaiseen, urbaaniin, trendikkääseenkin sivistyneistöön.

Lehden omien mediatietojen mukaan Olivian suurin lukijasegmentti koostuu 20–29-vuotiaista naisista. Heitä on 28 prosenttia. Heti sen jälkeen suurin lukijaryhmä on 30–39-vuotiaat naiset, joita on noin viidennes lukijoista. Muutoin lukijoiden iät jakautuvat melko tasaisesti, mutta yli 65-vuotiaita lukijoita on selvästi vähemmän kuin muita. Olivia erottuu lukijoidensa iän suhteen selvästi Annasta ja Eevasta, joiden tilaajat olivat keskimäärin huomattavasti iäkkäämpiä. Näin ollen Olivialta voi odottaa nuorekasta ja nykyaikaista suhtautumista sukupuoliin ja sukupuolirooleihin.

Olivian oman konseptikuvauksen mukaan lehti on suunnattu noin 30-vuotiaille naisille, jotka pohtivat muun muassa sitä, onko oma työpaikka se oikea, kannattaako hankkia lapsia tai mistä löytää ohut meikkivoide. Olivia on tarkoitettu itsenäiselle ja toimeentulevalle naiselle. Voi olettaa, että lehden mieskuva muodostuu itsenäisen nuorehkon naislukijan ajatusmaailmaan sopivaksi.

Kapea ikähaitari

Olivian juttujen miehetkin ovat ammatilliselta asemaltaan hajanaista porukkaa stand up -koomikosta ministeriin. Haastateltavien ikähaitari oli noin 30–40, mikä istuu hyvin Olivian lukijaprofiiliin. Vaikka juttujen päähenkilöt ovat sosioekonomiselta asemaltaan hajanaista joukkoa, kukin teksti perustelee vankasti haastateltavan meriitit ja syyn olla jutun päähenkilönä. Pintaliitojulkiksia haastateltavien joukossa ei ole, vaan juttujen miehet ovat kukin omien alojensa kärkikastia. Vaikka rahasta ei jutuissa juuri puhuta, aktivisti Jyri Jaakkolaa lukuun ottamatta haastateltavat lienevät mukavasti toimeentulevaa väestönosaa.

Muut tekstit ovat muodoltaan perinteisiä haastatteluun perustuvia henkilökuvia, mutta aineistooni kuuluva juttu Meksikossa kuolleesta ihmisoikeusaktivisti Jaakkolasta on erityisen kiinnostava ja poikkeuksellinen, sillä teksti ei ole perinteinen haastattelu, vaan postuumisti kirjoitettu henkilökuvana. Jaakkola menehtyi 33-vuotiaana ollessaan vapaaehtoisessa ihmisoikeustyössä Meksikossa. Juttu on kuvitettu vanhoilla valokuvilla. Tekstissä ei kerrota, keitä kaikkia juttua varten on haastateltu, mutta teksti on epätavallisen pitkä, syvälinen ja monipolvinen.

Muita juttuja ovat vasemmistoliittolaisen ministerin Paavo Arhinmäen, 34, haastattelu, elokuvaohjaaja Aku Louhimiehestä, 42, kertova teksti, muusikko Kerkko Koskisen, 39, haastattelu tämän päivittäisen kävelylenkin varrella sekä stand up -koomikko Sami Hedbergin (internettietojen mukaan syntynyt 1981) haastattelu ja keikkakuvaus.

Sisältöjen lisäksi Oliviassa kiinnostavaa on juttujen muoto. Kun Annassa ja Eevassa henkilökuvat olivat melko perinteisiä haastattelun pohjalta rakennettuja henkilökuvia, joissa edettiin vahvasti henkilövetoisesti, Olivia tuo mukaan myös haastateltavan ympäristön. Lehdelle tuntuu olevan tyypillistä, että toimittaja käy tapaamassa haastateltavaa jopa useaan otteeseen eri paikoissa, ja tämä ilmaistaan myös jutussa. Näin teksteihin rakennetaan autenttisuuden ja uskottavuuden tuntua.

Kerkko Koskisen haastattelu on tehty Koskisen päivittäisen kävelylenkin varrella, ja tekstissä esitellään matkan varrella esiintyviä paikkoja Helsingissä – erityisesti niitä, jotka liittyvät jotenkin Koskisen elämään, kuten esimerkiksi Koskisen ja ex-vaimo Anni Sinnemäen entinen koti. Arhinmäkeä on haastateltu kalliolaisessa trendikuppilassa, taidekeskus Retretissä Punkaharjulla sekä graffitinäyttelyn avajaisissa Helsingin Suvilahdessa. Hedbergistä kirjoitettu juttu perustuu vähintään yhtä paljon miehen keikkojen havainnoinnille kuin haastattelullekin. Toimittaja on tekstin mukaan ollut seuraamassa ainakin neljää keikkaa.

Olivialle on tyypillistä myös läheinen ja toverillinen suhde haasteltaviin, siitäkin huolimatta, että suurin osa haastatteluista on melko asiapitoisia, ja haastateltavien yksityisasioita käsitellään vain vähän. Toverillisuutta ja epämuodollisuutta ilmennetään kutsumalla haasteltavia etunimellä. Ainoastaan Kerkko Koskinen on tekstissä Koskinen, ja toimittaja perustelee ratkaisunsa käyttäen sukunimeä Koskisen asiallisella olemuksella. Nimen lisäksi haasteltavien iholle päästään muun muassa kuvailemalla tarkasti näiden ulkonäköä ja pukeutumista. Tämä kertoo nähdäkseni siitä, että Olivia heijastelee ajan henkeä: miehet kiinnittävät yhä enemmän huomiota pukeutumiseensa ja ulkonäköönsä, eikä ulkonäöstä huolehtiminen ole enää vain naisten velvollisuus. Toisaalta Olivian haastateltaviksi on valittu miehiä, joiden persoonaan ja imagoon kuuluu oma tyyli ja siitä huolehtiminen.

Olivian tekstien yhteisiä piirteitä on sekin, että tekstit ovat huolellisesti mietityistä näkökulmistaan huolimatta varsin asiakeskeisiä. Sukupuolta ei juurikaan korosteta eikä

siihen viitata erityisellä sanastolla. Olivian miehet eivät edusta kiintiönomaista miesnäkökulmaa, vaan henkilöt esitellään persoona edellä. Tekstit eivät myöskään painotu ihmissuhteiden, yksityiselämän ja perheasioiden ruotimiseen, vaan haastateltavien ammattien teemoihin. Arhinmäki, Louhimies ja Koskinen puhuvat julkisen ammattinsa ulkopuolisesta yksityiselämästään vain vähän, eikä Hedberg käytännössä yhtään. Poikkeuksen tekee Jaakkolasta kertova teksti, jossa on ruodittu monenlaisia, kipeitäkin yksityisiä asioita.

Vastuulliset taiteilijarentut

Louhimiehen, Arhinmäen ja Koskisen haastattelut kuuluvat selkeimmin samaan kategoriaan. Kaikissa jutuissa tehdään selväksi, että haasteltavaa on jututettu aidoissa ympäristöissä. Näin luodaan kuvaa, että haasteltava esiintyy omana, aitona itsenään. Tekstit käsittelevät enimmäkseen miesten ammatillista elämää, mutta niissä otetaan kantaa myös nykymiesten kuumiin kysymyksiin, kuten perhe-elämän vastuunjakoon.

Ministeri Arhinmäen haastattelussa korostuu nuoren uramiehen ristiriitainen elämä: yhtäältä mies tekee poliittista uraa ja hänellä on paljon valtaa, mutta toisaalta poliitikon sisällä on graffiteja maalaava ikuinen pikkupoika kirkkaanpunaisissa tennareissaan. Tekstiin rakennetaan jännitettä juuri pohtimalla Arhinmäen rentoa pukeutumista, jalkapallofanitusta ja vähän kapinallisia mielipiteitä suhteessa ministerin työtehtäviin. Myös jutun otsikko Asfalttiprinssi viittaa Hectorin kappaleeseen, jossa kerrotaan kapinallisesta miehestä, joka vastustaa salkkumiehiä ja rahat kääriviä pankkeja.

Arhinmäkeä itseään tuntuu ärsyttävän, että hänet nostetaan uuden miessukupolven viralliseksi edustajaksi. Omasta mielestään hän on vain ”oma itsensä”. Arhinmäki ei innostu ajatuksesta ikuisten poikien sukupolvesta, jota tekstissä esitellään. Hänen mielestään arvot ovat vapautuneet, eikä aikuisuuteen liity enää yhtä tiukkoja roolimalleja kuin aiemmin. Arhinmäki myös muistuttaa tekstissä, että urasta ja poikamaisista harrastuksista huolimatta uuden sukupolven miehet ovat niitä, jotka osallistuvat myös perhe-elämään: ”-- kolmekymppiset miehet käyvät töissä, maksavat asuntolainaa, hoitavat lapsia ja tekevät kotitöitä. Kuusikymppisten sukupolvelle riitti, että mies toi leivän pöytään.”

Jutun kuvat korostavat tekstin näkökulmaa. Arhinmäki on kuvattu karua asfalttia vasten. Yhdessä kuvassa vilisevät graffitit. Arhinmäki on pukeutunut rennosti farkkuihin, mutta neuletakin alta pilkottaa kuitenkin perinteinen kauluspaita. Kuvat vahvistavat, että tässä on poikamaisen kaupunkilaisen ja vakavasti otettavan ministerin ihka elävä risteytys.

Kerkko Koskisen haastattelu on puolestaan aavistuksen verran glorifioiva taiteilijakuvaus. Teksti tasapainottelee, näyttääkö se Koskisen hieman naurettavana ja kummallisena hyypiönä vai asialleen omistautuneena musiikkinerona. Jo otsikko ”Yhden asian mies” viittaa samaan suuntaan. Perhe-elämästä ja parisuhteesta teksti puhuu vain vähän – kertoen, että molemmat aiemmat avioliitot kaatuivat. Omien sanojensa mukaan Koskinen ei enää haaveile uudesta suhteesta. Mies on erakko, jolle työ on intohimo.

Teksti vilisee naisia, jotka ovat tehneet työtä Koskisen kanssa, joten naisvihamielisyydestä ei Koskisen tapauksessa liene kysymys, vaikka teksti hieman misantrooppista kuvaa luokin. Sukupuoleen liittyvät kysymykset jäävät tekstissä vähäisiksi, mutta nähdäkseni neuroottisen neron kuvaus on tyylilaji, joka liittyy useimmiten miehiin. On luontevampaa kuvata työnsä kautta miestä kuin naista, sillä naisiin liittyy niin vahvasti mielikuva perheestä ja lapsista.

Aku Louhimiehen haastattelu nostaa esiin pelkoteeman. Louhimies puhuu peloista vapautumisen puolesta ja käyttää itseään esimerkkinä. Louhimiehen haastattelu on Olivian aineiston tyypillisin ”naistenlehden miesjuttu”, joka esittelee kaikin puolin ihanteellisen unelmamiehen, joka puhuu avoimesti rakastamisesta ja pelkäämisestä. Louhimiehelle rakennetaan tekstissä myös tiukka ja ankara puoli, jotta kuva ei olisi liian siloinen. Mies tekee työnsä huolellisesti ja ankarasti, jopa itkettäen ohjaamiaan näyttelijöitä. Toisaalta myös huolehtivan isän roolia korostetaan tekstissä.

Polveilevista aiheistaan huolimatta Louhimiehen haastattelu jää hieman pinnalliseksi ja kliseiseksi. Se on ymmärrettävää, koska tekstissä yritetään puhua syvällisistä ja henkilökohtaisista asioista, mutta haastattelu ei kuitenkaan mene kovin yksityiselle tasolle. Kyseessä lienee aika tyypillinen naistenlehden murhe: lukijoita kiinnostavat haastateltavien elämään liittyvät henkilökohtaiset ja aratkin asiat, mutta haastateltava ei välttämättä halua avata koko yksityiselämänsä.

Kuva poistettu tekijänoikeudellisista syistä.

Leppoisa bisnesmies

Stand up -koomikko Sami Hedbergista kertova juttu kertoo ehkä enemmän stand up -komiikasta kuin haasteltavasta itsestään. Juttu on kuitenkin myös pienimuotoinen kasvu- ja menestystarina, jossa ujosta pojasta tulee menestyvä ja hyvin tienaava esiintyjä.

Hedbergin oma sukupuoli ei tässäkin tekstissä nouse korostetusti esiin, mutta Hedbergin vitsit paljastavat, että seksuaalisuus ja sukupuolikysymykset ovat yhä takuvarmoja huumorin lähteitä. Hedberg muun muassa vitsailee puumille (nuorista miehistä pitävillä iäkkäämmille naisille). Normatiivista sukupuolikäsitystä vahvistetaan, kun jutussa referoidaan Hedbergin vitsi, joka niputtaa yhteen thaimaalaiset ladyboyt ja suomalaiset sisustusarkkitehdit. Molemmat vitsit saavat yleisön höröttämään, mikä kertoo, että valtavirrasta poikkeava sukupuoli on yhä hyväksyttävä vitsailun aihe. Myöhemmin jutussa perustellaan ladyboy-juttua sillä, että vitsi kohdistuu Hedbergiin itseensä, koska tällä on ”fetissinomainen suhde sisustamiseen”. Tämäkin perustelu vahvistaa normatiivisia sukupuolikäsityksiä ja perustuu oletukselle, että miehen kiinnostus kodin sisustamista kohtaan on jotenkin epämaskuliinista ja siten naurettavaa.

Muuten Hedbergistä luodaan kuva nöyränä ja työteliäänä esiintyjänä: ”Sami vaikuttaa isännältä, joka toivoo vilpittömästi, että juuri tämä väki viihtyy täällä tänään.” Missään tapauksessa teksti ei yritä luoda kuvaa hupaisasta helppoheikistä vaan taitavasta ammattilaisesta, joka on myös menestyvä liikemies ja joka pitää kaikki ohjaket omilla käsissään. Hedberg vastaa itse lähes kaikesta firmansa toiminnasta valosuunnittelusta ja mainoksista lähtien. Liikevaihtoa firmalla on 312 000 euroa.

Tuttuun tapaan Hedberg-juttu rakentaa kuvan hauskaasta ja poikamaisesta miehestä, jolla on myös vastuullinen ja aikuinen puolensa. Kuvitus vahvistaa sanomaa. Kuvissa Hedberg on vakava – tai ainakin melkein vakava. Näin kerrotaan, että Hedberg ei ole tyhjännauraja.

Moderni pyhimyskertomus

Ihmisoikeusaktivisti Jyri Jaakkolan elämäntarinan kertova teksti on mielestäni ansiokas: se on laaja, monipuolinen ja koskettava. Tekstissä kerrotaan paljon yksityiskohtia Jaakkolan elämästä. Juttu rakentaa kuvan nuoresta miehestä, joka on tuntenut oman

polkunsä ja löytänyt merkitykselliset asiat elämässä. Vaikka Jaakkola epäilemättä eli uhrautuvaa elämää ja sai paljon hyvää aikaan, tekstin säröttömyys tekee siitä paikoin vähän epäuskottavan. Lopputulokseen on varmasti vaikuttanut tapa olla puhumatta pahaa kuolleista. Lisäksi juttu on tyylilajiltaan tarinallinen, joten draaman kaaret ovat oleellisempi asia kuin faktatieto.

Jaakkolan elämäntarina nähdään eheänä, järjestelmällisesti etenevänä polkuna, jonka varrella mies luopui lähes kaikesta omaisuudestaan ja omistautui muiden auttamiselle. Tarina alkaa jo lapsuudesta, jolloin Jyri kävi pioneerikerhossa ja luki paljon Pupu Tupunoista Märta Tikkaseen. Jaakkola ei kuitenkaan ollut pelkkä runopoika, vaan teini-iässä hänestä tuli punkhenkinen anarkisti, joka kiusasi myös opettajia koulussa. Lisäksi hän oli urheilija, joka kilpaili uinnissa SM-tasolla.

Myöhemmin Jaakkola hakeutui ruohonjuuritason avustustöihin: virallinen toimistossa tehtävä työ oli liian valtavirtaista hänelle, ja hän halusi tehdä konkreettisia asioita. Edes kuolemanporteille vienyt maksakooma ei säikäyttänyt Jaakkolaa, päinvastoin. Paraneminen sai miehen tuntemaan syyllisyyttä siitä, että hän sai syntyperänsä ansiosta parempaa hoitoa kuin suurin osa maailman väestä.

Teksti muistuttaa hyvin paljon pyhimyskertomusta. Vaikutelmaa korostaa hieman yliluonnollinen kuvaus siitä, kuinka Jaakkola hyvästeli omaisensa ja pakkasi tavaransa lähtiessään Meksikoon, jossa tuli myöhemmin surmatuksi. Juttu antaa ymmärtää, että Jaakkola aavisti kohtalonsa, mutta oli valmis antamaan henkensä hyvien asioiden puolesta. Kiinnostavaa on, miten ihmisoikeusaktivistin haastattelu istuu lehteen, joka on suunnattu individualistisille kaupunkilaisnaisille ja joka monipuolisuudestaan huolimatta liikkuu enimmäkseen kepeäköillä, kaupallisilla elämäalueilla. Lehden kohderyhmäajattelu ei automaattisesti tarkoita, että lehdessä tehtäisiin juttuja henkilöistä, jotka ovat *samanlaisia* kuin kohderyhmä. Erilaisuus voi olla kiinnostava ja houkutteleva tekijä. Kun haastateltavan elämä poikkeaa suuresti mallilukijan elämästä, nähdäkseni tekstin kielelliset ja tarinalliset rakenteet korostuvat. Esimerkiksi Jaakkolasta kertova juttu on rakennettu samaistuttavaksi ja sympaattiseksi, eikä siinä tuomita pintaliittäjäkään: ”Jyri ei ole kiihkoilija. Hän ei arvostele niitä, jotka elävät tavallista elämää.”

Juttu ei puhu kovin paljon sukupuolesta, mutta Jaakkola esitetään uudenlaisena miehenä, jolle ei ole häpeä surra lemmikkikoiran kuolemaa tai tehdä perinteisesti naisille miellettyjä töitä. Hän on myös mies, joka uskaltaa irrottautua ansiotyöstä ja omaisuuden kartuttamisesta, jotka on vanhastaan nähty miehiseksi velvollisuuksiksi.

Juttu nostaa Jaakkolan kaiken maallisen yläpuolelle, pyhimykseksi. Tekstissä on kuitenkin myös samoja elementtejä kuin Kerkko Koskisesta kertovassa jutussa: molemmat ovat yhden asian miehiä, jotka ovat valmiita luopumaan kaikesta muusta toteuttaakseen omaa juttuaan.

6.4. Aineistolehtien yhteisiä piirteitä

Ei yltiömaskuliinisia äijiä

Vaikka Eeva, Anna ja Olivia ovat erityyppisiä lehtiä ja kohderyhmissä on eroavaisuuksia, lehdissä representoiduilla miehillä on paljon yhteistä. Ääneen pääsevät tietynlaiset maskuliinisuudet. Pääosin lehtijutuissa esiintyneiden miesten maskuliinisuus oli nykyaikaista ja tasa-arvoajatteluun sopivaa. Yltiömiehekäs ”lätkämaskuliinisuus” puuttui kokonaan. Samaten sovinistinen ja tiukan perinteinen maskuliinisuus eivät tulleet suoranaisesti teksteissä ilmi, vaikka tekstianalyysin avulla saattoikin saada käsityksen rivien väleihin jäävistä mielipiteistä.

Aineistooni ei osunut myöskään perinteisten maskuliinisten univormuammattien miehiä, kuten poliiseja tai puolustusvoimien edustajia. Ei voi kuitenkaan sanoa, että naistenlehdet erityisesti välttelisivät tämän kaltaisia miehiä; monella on varmasti mielessä kohu, joka nousi Anna-lehden haastattelusta, jossa puolustusvoimain entinen komentaja, kenraali Gustav Hägglund kertoi, ettei siedä lihavia naisia.

Vaikka aineistoni on pieni, on kuitenkin ilmeistä, että naistenlehdillä on taipumusta keskittyä enimmäkseen luovien alojen miehiin. Tässä lienee osin kyse lehtien turvallisuushakuisuudesta, sillä usein esimerkiksi taiteilijoiden tai rockmuusikkojen mielipiteisiin suhtaudutaan sallivammin kuin jonkin virallisen instanssin edustajan mielipiteisiin. Taiteilijat saavat olla hurjia ja jännittäviä, toisin kuin valtion virkamiehet, ja lehdet luonnollisesti haluavat kirjottaa kiinnostavista ihmisistä. Toiseksi, kyse voi olla myös siitä, että vapaita taiteilijoita ja muusikkoja on helppo saada haastateltaviksi, sillä

lehtijutut ovat heille kannattavaa PR-toimintaa. Kolmanneksi on syytä pohtia sitä, onko naistenlehdillä oletus tai peräti tutkittua tietoa siitä, että naislukijoita kiinnostavat nimenomaan tietynlaiset maskuliinisuudet eli luovien alojen miehet.

Menestyviä ja myönteisiä

Niin ikään yhteistä on, että haastateltavat ovat menestyviä julkisuuden henkilöitä. Julkisuuden aste vaihtelee Eevan kulttuurisivistyneistöstä Annan laajan skaalan kautta Olivian originelleihin nykymiehiin. Täydellisen tavallisia kadunmiehiä jutuissa ei ole, vaikka naistenlehdet tekevät melko paljon juttuja ihan tavallisista naisista, joiden elämä on ollut jollakin tapaa kiinnostavaa. Kun katsotaan muutama vuosikymmen taaksepäin, esimerkiksi Kotiliesi teki juttuja poliitikkojen ja johtajien lisäksi ihan tavallisista miehistä (Ruoho & Saarenmaa 2011: 56–58). Nyt lehtien sivulle päätyvät miehet ovat oman aineistoni perusteella lähinnä julkisuuden henkilöitä.

Tyypillistä on myös se, että jutut ovat myönteisiä: vaikka melkein kaikkien mieshaastateltavien elämässä on ollut säröjä ja vakaviakin vaikeuksia, haastattelun hetkellä kaikilla meni hyvin. Useat jutut tuntuvatkin toistavan perinteistä voittajakertomusta, jossa vaikeudet ovat vain vahvistaneet luonnetta ja menneisyyden vaikeat hetket ovat nyt takanapäin. Jorma Hynnisen haastattelu on otsikoitu ”Vaikeudet voivat muuttua voimaksi”. Olli Lindholmin haastattelun kuvan päälle on tehty nosto: ”Vain virheitä tekemällä voi oppia --”. Iiro Rantalan haastattelun otsikko ”Mies ja käännekohta” kertoo jo paljon.

Usein pelastuskertomuksissa on individualistinen juonne: vaikeudet voi voittaa tsemppaamalla ja ryhdistäytymällä itse. Läheisilleen ja perheelleen nämä ryhdistäytyneet miehet eivät anna ainakaan aineistoni jutuissa kiitosta. Esimerkiksi Rantala kertoo kosteiden juhlien päätteeksi vain päättäneensä kokeilla raittiutta. Se onnistui, ja mukaan tuli myös kuntoilu. Olli Lindholm palkkasi omavalmentajan, mutta muuten kiittäminen on vain omaa itsekuria. Jokainen on oman onnensa seppä. Useammassa tekstissä sivutaan myös haastateltavalle läheisen ihmisen kuolemaa ja siihen liittyviä tunteita. Kuolemasta toipuminen nähdään niin ikään kasvukertomuksena, mutta usein asia näyttää melko yksityiseltä. Esimerkiksi René Gothóni näki poikansa kuoleman itsensä ja Jumalan välisenä asiana, eikä asian yhteydessä puhuttu koko perheen surutyöstä.

Tämä ilmiö ansaitsisi enemmänkin tutkimista: hegemonisen maskuliinisuuden määritelmässä mies nähdään usein itsenäisenä ja itsenäisesti toimeentulevana sukupuolena, eikä avunpyytäminen ole kovin miehekästä. Olisi selvittämisen arvoista, ovatko miehistä kerrotut tarinat ja myytit enemmän itsenäisen ryhdistäytymisen voittajakertomuksia kuin naisista kerrotut.

Urakertomuksia

Kiinnostavaa on, että naistenlehtien miehet ovat jokseenkin kaikki melko urakeskeisiä, tai ainakin juttujen näkökulma liikkuu pitkälti ammatillisissa asioissa ja ansioissa. Kun yhteiskunnallinen keskustelu painottuu nykyään naisten työurien kohentamiseen ja kotitöiden ja lastenhoidon tasa-arvoisempaan jakamiseen, tuntuu hieman kummalliselta, että naistenlehdet tuntuvat tukevan uraa tekevän miehen mallia. Yhtäältä asian voi nähdä toimeentuloa ja menestymistä korostavan aikakautemme tuotteena: naisia kiinnostavat miehet ovat heitä, jotka pärjäävät ja menestyvät eivätkä jää kotiin nysväämään työttömyysturvan varassa.

Toisaalta voi ajatella, että perinteinen maskuliinisuus rakentuu niin vahvasti työnteon eetoksen varaan, että aika ei ole vielä kypsä erilaisten maskuliinisuuksien esittelylle naistenlehdessä. Naistenlehtiä tutkinut Maija Töyry kirjoittaakin, että naistenlehdet eivät historiallisesti ole yleensä toimineet sukupuolisopimusneuvottelujen käynnistäjinä, vaan ne ovat tarttuneet teemaan vasta sitten, kun sukupuolten tasa-arvon muutos on jo käynnistynyt. Lehdet ovat neuvottelujen areenoja, mutta eivät niiden käynnistäjiä (Töyry 2006: 214). Vaikka keskustelu naisten asemasta työssä ja kotona on jo suhteellisen pitkällä, voi tulkita, että miesten ja erilaisten maskuliinisuuksien osalta keskustelu junnaa jäljessä. miehelle on tarjolla kapeampi skaala hyväksytyjä tapoja olla mies.

Kolmanneksi on otettava huomioon, että aineistossani esiintyneet miehet eivät ole tavallisia insinöörejä tai autonomientajia, vaan heidän ammatilliset asemansa ovat keskivertoa kiinnostavampia ja houkuttelevampia. Näin naistenlehdet tarjoavat lukijoilleen mielikuvamatkoja pois arjen harmaudesta. Vaikka suurin osa lehtien lukijoista elää aivan tavallista kellokortteliamäätä, väläykset toisenlaisesta elämästä kiinnostavat lukijoita. Tätä ajatusta tukevat myös jotkin naistenlehtien käyttötarkoitustutkimukset. Esimerkiksi hollantilainen tutkija Joke Hermes haastatteli tavallisia naistenlehtien lukijoita selvittääkseen, miksi ja miten naiset ja miehet lukevat

lehtiä. Hermesin mukaan naistenlehtien lukijat eivät nielaise lehdissä kerrottuja asioita ja elämäntapaneuvoja purematta. Lehdet kuitenkin antavat naisille omaa tilaa arjen keskelle, ja niitä voi lukea rutiinien lomassa. Lehdet tarjoavat välähdyksiä erilaisesta elämästä. (Hermes 1995.)

Neljänneksi voi pohtia myös sitä, millä tavalla miesten työurien kuvaaminen heijastelee naislukijoiden omia ajatuksia työelämästä: voiko naislukija saada jutuista ideoita ja kannustusta omaan työelämäänsä? Ainakin juttujen representoimat maailmat tukevat lukijakuntansa ikäryhmälle tyypillisiä käsityksiä työelämästä. Iäkkäämpien lukijoiden Eevassa Jorma Hynninen ylistää vuolaasti vaimoaan, joka on tehnyt kovaa työtä kotiäitinä. Reetta Hynnisen kaltaiset ikänsä kotiäiteinä työskennelleet naiset saavat näin hitusen tunnustusta myös oman elämänsä valinnoille. Annan duunarimuusikko Olli Lindholm taas korostaa, että kotona kaikki tekevät yhdessä työtä, vaikka mies onkin Suomen menestyneimpiä muusikkoja. Tasa-arvo koskee siis myös supertähtiä. Olivian kummalliset omaan juttuunsa uppoutuneet miehet ja tennistossuoministeri tuovat viestiä maailmasta, jossa on ihan hyväksyttävää omistautua työllensä ja jossa myös ministeritason mieheltä voi vaatia vaipanvaihtoapua.

6.5. Erojakin on – maskuliinisuudet ja kohderyhmät

Aineistolehtieni representoimissa maskuliinisuuksissa voi nähdä myös eroja. Erot näkyvät erityisen selvästi, kun niitä tarkastellaan suhteessa lehden lukijakuntaan ja kohderyhmäajatteluun. Mielestäni näitä eroavaisuuksia on järkevintä tarkastella nimenomaan erilaisten maskuliinisuuksien näkökulmasta – millaisia maskuliinisuuksia eli tapoja olla mies lehdet hyväksyvät omilla sivuillaan.

On olemassa ylitulkitsemisen vaara, kun tarkastelen tekstianalyysin tuloksia suhteessa lehtien omiin kuvauksiin kohderyhmistä. Tulkitsenko itse tuloksia tarkoitushakuisesti, kun tiedän, että esimerkiksi Eevan suurin lukijaryhmä on yli 65-vuotiaat naiset, joiden arvojen voi olettaa olevan konservatiivisempia kuin nuoremmilla naisilla? Otan kuitenkin riskin, sillä mielestäni lehtien representoimien maskuliinisuuksien välillä on pieniä mutta selviä eroja. Samalla ymmärrän, että kyse on omista tulkinnoistani. Toinen lukija tulkitsee tekstit kenties eri tavalla.

Eevan perinteinen mies

Eevan tekstissä korostuvat perinteiset perhemallit, joita ei kovin voimakkaasti kyseenalaisteta. Maskuliinisuuteen ei liity erityistä neuvottelua, ja miehiin liitetään perinteisiä maskuliinisina pidettyjä arvoja, kuten ura, päätösvalta, liikunnallisuus, luonnon rakastaminen ja suomalaisuus. Isyys mainitaan usein, mutta lähinnä sivulauseissa.

Eeva käsittelee ikään liittyviä kysymyksiä enemmän kuin muut aineistoni lehdet, mutta pääosin myönteisestä näkökulmasta: ikääntyminen antaa uusia tilaisuuksia ja lisää ymmärrystä. Ikääntymistä pohditaan myös fyysisyyden ja elämäntaparemonttien kannalta. Myös kuolema on useissa teksteissä läsnä, mutta sitäkin käsitellään melko positiivisesti.

Vaikka Eevan teksteissä näkyy myös monimuotoista maskuliinisuutta, enimmäkseen juttujen mieskuva on melko perinteinen etäisen perheenpään malli. Tämä korostuu erityisesti Jorma Hynnisen ja René Gothónin haastatteluissa. Perinteinen maskuliinisuus näkyy muun muassa siinä, että juttujen näkökulma korostaa miesten asemaa perheen päättävänä elimenä. Hynnisen perheessä laulajan kansainvälinen ura määritteli ehdot. Gothóneilla taas miehen kiinnostus uskontoa kohtaan ja myöhemmin oma uskonnollisuus on sanellut myös muiden perheenjäsenten päiväjärjestyksen. Lisäksi Gothónin haastattelu korostaa uskonnollisuutta ja jumalasuhdetta nimenomaan miehen ja Jumalan välisenä, ja perhe ja muu elämä ovat tälle suhteelle alisteisia.

Yhteenvetona voi varovaisesti päätellä, että Eevassa representoitu maskuliinisuus on luonteeltaan essentialistiseen ajatteluun taipuvaa. Miehenä olemiseen liittyy tiettyjä piirteitä, joita ei ole tarpeen kyseenalaistaa. Sukupuoliroolit ovat olemassa. Vaikka Kari Hotakainen avautuu rohkeasti ”epämiehekkäistä” piirteistään, kuten väkivallan pelosta, lehden jutuissa miehistä kerrotaan hegemonisen maskuliinisuuden sanastolla.

Anna – rajankäyntiä pehmomiesten ja äijien välillä

Annan jutuissa esittäytyy aineistolehtieni hajanaisin miesryhmä. Annan maskuliinisuuksien skaala on vaihteleva, joskin perinteiseen kallellaan. Sukupuoli on osin liukuva kategoria, mutta maskuliinisuuden representaatiot olivat silti melko

rajoittuneita. Poikkeukset sallitaan, mutta niistä pitää palata hegemoniaan. Jutuissa voi kuitenkin havaita neuvottelevia piirteitä: miehille saatetaan antaa feminiinisinä pidettyjä piirteitä, mutta tasapainon vuoksi piirteitä kompensoidaan yltiömaskuliinisella kuvastolla, kuten seksistisellä puheella, autojen ihailulla tai suurilla lihaksilla.

Vaikka musiikkimies Tommi Liimatainen esittelee jutussa suosikkihiusneulaansa, jutun tekstiosion suorastaan sovinistiset kommentit rakentavat selkeää eroa esimerkiksi homoihin tai muuten vain epämiehekkäinä pidettyihin maskuliinisuuksiin. Kun taas Henkka Hyppönen puhuu tekstissä herkkyydestä ja henkisestä hyvinvoinnista, haastateltavan maskuliinisuuteen tuodaan rosoa kahvakuulatreenistä ja tatuoiduista käsivarsista kertovilla valokuvilla.

Kaiken kaikkiaan Annan teksteistä kuitenkin heijastuu nykyaikainen kuva tasa-arvosta, ja teksteissä painotetaan kodin- ja lastenhoidon jakamista. Myös menestyvien miesten puolisoiden työurille annetaan arvoa. Näiden piirteiden voi päätellä heijastelevan Annan lukijoiden ”yleistä mielipidettä”: miehen toivotaan olevan perinteisellä tavalla miehinen mies, mutta silti osallistuvan perhe-elämään ja kotitöihin.

Olivian oman tiensä kulkijat

Olivian juttujen miehet vaikuttivat päällisin puolin heterogeeniselta väeltä, mutta henkilöillä on kuitenkin myös yhteistä: haastateltavat ovat jollakin tapaa marginaalisempaa väkeä kuin kahdessa muussa aineistolehdessä. Erityisesti Kerkko Koskisen haastattelu ja Jyri Jaakkolasta kertova elämäkertateksti ovat kuvauksia erikoislaatuisista miehistä.

Olivian miehet edustavat erilaisia maskuliinisuuksia. Varsinkin Jaakkolan voi nähdä hyvinkin paljon hegemonisesta maskuliinisuudesta poikkeavana hahmona, jolla on naistapaisena pidetty pyhimysmäinen kutsumus auttaa heikompiosaisia. Jaakkola ei tavoittele statusasemaa työelämässä, ei piittaa rahasta eikä omaisuudesta eikä välitä akateemisesta loppututkinnosta, vaan hän haluaa auttaa konkreettisesti köyhiä. Hän on johtajanakin huono, koska on liian kiltti. Tarinan traaginen loppu kuitenkin muuttaa käsitystä: Jaakkola onkin mittaamattoman rohkea sankari, joka ei peräänny tuumaakaan. Sankaritarinan tai pyhimyskertomuksen kaavaa toistaen lähestytään hegemonisen maskuliinisuuden ihanteita, mutta kaiken kaikkiaan jäädään kuitenkin kauaksi siitä.

Myös Kerkko Koskisen ja koomikko Sami Hedbergin haastattelut ovat kertomuksia miehistä, joilla on vahva oma juttu. Teksteissä ei juurikaan käsitellä yksityiselämää, sukupuolirooleja, parisuhdetta tai seksuaalisuutta. Silti tuotantoprosesseissa on päädytty lopputulokseen, että mainitun kaltaiset maskuliinisuuden representaatiot kiinnostavat lukijakuntaa.

Olivian lukijalle ei tarjota turvallisia perheenisiä, vaan jotain oudompaa. Erikoisuus ei ole pahe vaan hyve, ja Olivian kolmekymppistä mallilukijaa kiinnostanee siis lukea erilaisista, valtavirrasta poikkeavista miehistä ja maskuliinisuuksista. Näin lukijalle tarjotaan välähdyksiä ja mielikuvia erilaisesta, jännittävästä elämästä. Olivian tekstien voi nähdä heijastelevan nykyajan maailmankuvaa, jota kuvataan usein pirstaleiseksi. Yksilöllisyyttä ihailaan, ja se näkyy myös Olivian teksteissä. Kiinnostava mies on rohkea oman tiensä kulkija eikä tasainen perheensä elättävä virkamies. Ministerikään ei ole kiinnostava statuksensa vuoksi vaan siksi, että hän rikkoo asemaansa liitettyjä normeja ja maskuliinisuuskäsityksiä vastaan.

Olivian teksteissä korostuu myös miesten ulkonäkö. Haastateltavien ulkonäköä ja pukeutumista kuvailtiin tarkemmin kuin muissa aineistolehdissä. Tämä heijastelee nyky maailmaa kahdella tapaa. Ensinnäkin ulkonäöstä on tullut aiempaa tärkeämpi seikka. Menestyvän ihmisen edellytetään huolehtivan ulkoisesta habituksestaan. Ulkonäköpaineet koskevat aiempaa enemmän myös miehiä.

Toiseksi, miesten ulkonäköpaineet voi nähdä myös yhtenä maskuliinisuuden muutoksen muotona. Kun ulkonäöstä huolehtimista on aiemmin pidetty hieman epäilyttävänä maskuliinisuutena, nyttemmin varsinkaan nuoret sukupolvet eivät pidä lainkaan kummallisena, että mies katsoo tarkkaan vaatteensa tai värjää hiuksensa. Ulkonäöstä huolehtiminen liittyy myös yksilöllisyyden korostamiseen. Jokaisella pitää olla oma tyyli. Arhinmäen tapauksessa se tarkoittaa lukuisia iskemättömiä pareja Karhu-tossuja, kuten jutussa mainitaan.

7. NAISTENLEHTIEN MASKULIINISUUS PALA PALALTA

Edellisissä luvuissa olen kuvaillut aineistotekstejä ja niistä tekemiäni havaintoja melko lavealla pensselillä. Tässä luvussa pilkon havaintoja pienemmiksi kappaleiksi tarkastelemalla, miten naistenlehdissä representoidaan maskuliinisuutta tietyillä miehen elämän osa-alueilla. Luvun lopussa esittelen aineistossa esiintyviä diskursseja, joiden avulla maskuliinisuutta voi tarkastella eräänlaisina osasina.

7.1. Miehenä olemisen osa-alueet

Erittelen tässä luvussa miehen rooleja ja elämänalueita, jotka nousivat esiin naistenlehtiaineistostani. Isyys, puolison tai kumppanin rooli sekä muuttuva maskuliinisuus ovat teemoja, joita naistenlehdissä käsitellään laajasti. Näiden elämänalueiden välillä näkyy suuria eroja eri haastateltavien ja medioiden kesken. Siksi käsittelen näitä osa-alueita vielä erikseen.

7.1.1. Isyys

Isyys ei korostu aineistoni jutuissa niin paljon kuin oletin. Olen aiemmin lukenut naistenlehdistä useita juttuja, joiden puhetapaa olisi hyvin voinut kutsua isädiskurssiksi. Yhdessäkään aineistoni jutussa isyys ei kuitenkaan nouse tekstin varsinaiseksi teemaksi. Useimmissa jutuissa isyys kuitenkin mainitaan, mikäli haastateltavalla on omia lapsia. Muussa tapauksessa saatetaan käsitellä haastateltavan suhdetta tämän omaan isään.

Etäinen elättäjä

Isyyden kuvaukset vaihtelevat, ja eroja on varsinkin eri ikäluokkien välillä. Eevassa haastatellun Jorma Hynnisen kuvaus isyydestä on jo vanhanaikaiseksi jäänyt perheenelättäjän malli, jossa isä on harvoin kotona ja häntä kunnioitetaan. Hynnisen mukaan hän kuitenkin aina lukuisilla työmatkoillaankin ajatteli ensisijaisesti perhettään

ja ikävöi kotiin. Näin puretaan kuvaa itsekkään perheenpään roolista: isä on ollut paljon pois, mutta hän on ajatellut perheensä parasta. Vaikka tällaista näkökulmaa tekstissä rakennetaankin, on selvää, että kyse ei ole pelkästä uhrautumisesta vaan myös taiteilijan ambitioista.

Gothónin haastattelu puolestaan muodostaa kuvan itsenä löytäneestä miehestä, joka saattaa jopa hieman katua perheen perustamista. Tekstissä ei sanota suoraan niin, mutta Gothónin omat kertomukset perhe-elämästä synnyttävät kuvan, että se ei ole miehelle kovin mieluisaa. Uskonnollisen polun etsintä on tärkeämpää, ja munkkielämästä kiinnostuneelle Gothónille perhe on välillä taakka. Isänrakkauttaan Gothóni on kuitenkin osoittanut muun muassa ottamalla poikiaan mukaan Athos-vuorelle Kreikkaan.

Lapset uran jatkeena

Omalle jutulleen omistautuneet miehet osoittavat isänrakkauttaan ottamalla lapsensa mukaan itselleen tärkeään asiaan. Tämä näkyy paitsi René Gothónin myös Iiro Rantalan haastattelussa, jossa Rantala kuvaa onnenhetkiksi sellaisia, joissa yhdistyivät sekä musiikki että lasten kanssa yhdessäolo. Myös intohimoinen elokuvaohjaaja Aku Louhimies kertoo ottavansa tyttärensä usein töihin mukaan.

Osallistuva isyys

Nykyajan osallistuvan isän roolin on omaksunut useampi haastateltava. Muusikko Olli Lindholm kertoo Annan jutussa olevansa ihan tavallinen perheenisä, joka tekee kotitöitä siinä missä vaimokin. Aku Louhimies ottaa isyyden vakavasti ja kuljettaa tyttäjänsä niin jalkapallotreeneihin kuin töihinsäkin. Ministeri Paavo Arhinmäen haastattelu korostaa nuorehkon nykymiehen vaativaa asemaa: ei riitä, että tuo symbolisesti leivän pöytään tekemällä ansiotyötä, vaan pitää tehdä myös kotiaskareita ja olla osallistuva isä.

Osallistuvaa isyyttä ei kuitenkaan kuvata aina autuaan onnellisena ratkaisuna. Esimerkiksi Iiro Rantala kuvaa elämän olleen melko raskasta, kun rankkojen työkeikkojen jälkeen piti suorittaa lapsiperheen arkea. Myös Paavo Arhinmäen kommenttien rivien välistä voi aistia velvollisuuden hoitamisen sävyjä: nykyisän rooli on ”täytymistä” ja pakkoa osallistua askareisiin, joihin aiempien sukupolvien ei tarvinnut. Miehen rooli perheessä on siis käynyt raskaammaksi kuin ennen.

Tavallisena lukijana huomaan kummastelevani hitusen verran, kun mies ei kuvailekaan isän arjen olevan yksiselitteisen iloista. Useinhan lehdistä voi lukea nuorehkojen nykyisien hehkutusta siitä, kuinka isyys- tai hoitovapaan pitäminen oli upea ratkaisu. Toisaalta Rantalan suorapuheisuutta voi pitää myös hyvänä asiana: vanhemmuuden pakkoilo on tabu, jonka rikkomista pelätään usein. On terveellistä, jos sekä äidit että isät pystyvät lehtien palstoillakin kertomaan avoimesti myös vanhemmuuden vaikeista ja raskaista puolista.

7.1.2. Parisuhde, sukupuolet ja tasa-arvo

Aineistoni teksteissä on hyvin vaihtelevia kuvauksia suhteesta naisiin, parisuhteesta, kumppanuudesta ja seksuaalisuudesta. Yleistäen voi sanoa, että rakkauselämän ja parisuhteen kuvaukset eivät nouse kovin hallitsevaan asemaan yhdessäkään tekstissä, mutta niitä sivutaan paljon.

Puoliso jatkokappaleena

Kuvauksissa on nähtävissä eroja eri ikäluokkien välillä, ja näin ollen myös eri lehtien välillä. Eevassa Jorma Hynnisen haastattelu on erityisen mielenkiintoinen, sillä mies puhuu paljon perheestään ja puolisostaan. Lehtien palstoilla Hynninen on antanut paljon kiitosta puolisolleen, joka on hoitanut kotia ja lapsia miehen tehdessä uraa. Hynnisten parisuhdetta voisi lehtijuttujen perusteella kuvata onnistuneeksi vanhanaikaiseksi kumppanuudeksi. Hynniset avioituivat hyvin nuorina, ja liitto on ollut sukupuolirooleiltaan perinteistä elämänkumppanuutta, jossa molemmat osapuolet ovat antaneet arvoa toistensa töille. Tavoite on kuitenkin ollut miehen uran edistäminen, ja vaimon omat tavoitteet ovat jääneet sille alisteisiksi. Vaimo kuvataan ikään kuin miehen jatkokappaleena.

Samantapaista sävyä on havaittavissa myös esimerkiksi Iiro Rantalan haastattelussa, jossa tosin kerrotaan suoraan myös puolison omasta urasta. Yhteisen musiikkimaun kautta vaimo kuvataan kuitenkin ikään kuin Rantalan musiikkiuraan sopivana jatkeena.

Tasa-arvoinen kumppanuus

Esimerkiksi Anna-lehdessä julkaistut Olli Lindholmin ja Henkka Hyppösen haastattelut muodostavat kuvan melko tavanomaisesta suomalaisesta parisuhteesta, jossa arjen työt jaetaan jokseenkin tasan ja molemmilla osapuolilla on oma ansiotyö hoidettavanaan. Jutussa on kuitenkin modernimpi sävy kuin Hynnisten haastattelussa, ja Lindholmin puolisoilla on omakin ura. Juttu luo kuvan vakaasta ja kestävästä liitosta, mutta suomalaisen tyyliin siitä ei ”oo tehty mitään numeroa.”

Pois jätetty

On myös tekstejä, jotka eivät suoraan kerro paljoa tai lainkaan suhteesta naisiin, mutta rivien välistä on luettavissa hieman nuivaa suhtautumista. Tällaisen kuvan saa esimerkiksi René Gothónin haastattelusta, jossa vaimo kyllä mainitaan, mutta tätä ei esimerkiksi kiitetä siitä, että tämä on mahdollistanut miehen lukuisat pyhiinvaellusmatkat Athos-vuorelle. Teksti niin ikään jättää mainitsematta, että puolisoikin on koulutettu uskontotieteilijä. Kontekstiin nähden tekstiltä olisi voinut jopa odottaa, että tällaiset asiat mainittaisiin, ja kun ne on jätetty pois, lukija tekee omia tulkintojaan. Näiden tulkintojen perusteella ei tietenkään voi tehdä päätelmiä Gothónien todellisesta elämästä, vaan kyse saattaa olla pelkästään toimittajan valinnoista johtuvista mielikuvista. On pohtimisen arvoista, miksi naistenlehdessä julkaistaan teksti, jossa naisen asema on häivytetty. Oletetaanko, että Eevan iäkkäämmät naislukijat hyväksyvät vielä perheasetelmat, joissa mies on jalustalla?

Työhullut erakot

Oma lukunsa ovat miehet, jotka eivät kaipaa parisuhdetta, koska ovat työhulluja. Tähän kategoriaan kuuluu ainakin Kerkko Koskinen. Vaikka Koskinen kertoo, ettei haaveile parisuhteesta, miehestä paljastetaan pieniä vihjeitä, jotka viittaavat romantiikan kaipuuseen. Koskinen kertoo esimerkiksi katsovansa tv:stä sairaalaraja Greyn anatomiaa, koska se on niin ”ihanan romanttinen”. Tällä tavoin tekstiin rakennetaan pientä jännitettä lukijan ja mieshaastateltavan välille.

Myös Pirkka-Pekka Peteliuksen voisi ajatella kuuluvan työhullujen kastiin, vaikka teksti ei sitä suoraan kerrokaan. Petelius kuvaa tekstissä rakkauttansa luontoon ja mainitsee, ettei haaveile enää mistään, koska on jo saanut kaiken. Oliviassa kuvattu Jyri Jaakkola

sen sijaan kuvataan tekstissä lempeänä kumppanina, mutta auttamistyöhön vetänyt veri vaikeutti tavallisten suhteiden solmimista.

Musiikkimies on oma lukunsa

Jutuissa ei juuri esiinny esineellistävää suhtautumista naisia kohtaan. Tommi Liimataisen haastattelun sanoma jää kuitenkin vaivaamaan, ja jutun näkökulmasta on vaikea saada selvyttä. Yhtäältä juttu vihjailee miehen mahdollisesta suhteesta muusikko Katri Helenaan, jota kuvataan jutussa kauniisti ja kunnioittavasti. Juttu ei kuitenkaan suoraan paljasta, mikä suhteen tila on. Liimatainen kertoo avoimesti, että perinteinen perhe-elämä ei ole musiikkimiestä varten. Satunnaisen kaunopuheisuuden seassa tekstissä vilahtelee naisia esineellistävää kieltä, jossa naisia esimerkiksi arvotetaan ulkonäön perusteella.

Liimataisen haastattelua lukiessa tulee hetkittäin mieleen marxilaisfeministinä tunnetun Michèle Barrettin ja muiden hänen aikalaistensa ajatus naisten häivyttämisestä ihailemalla: kielen tasolla naisia ylistetään, mutta muuten käytännössä alistetaan. Myös Iris Ruoho on kirjoittanut myyttisistä tavoista ja naisten symbolisesta häivyttämisestä mediassa. Ilmiötä voi havaita myös aineistossani: nainen mytologisoidaan korkeamman tason henkiolennoiksi samalla, kun häntä toisaalta vähätellään. Ruohon mukaan naiskuvaa olisi hyvä tarkastella myyttinä. Se lisäisi ymmärrystä siitä, miten (uutis)median myyttiä tuottavat kehykset, kuten roolittava sukupuolikäsitys, rakentuvat osaksi toimituskäytäntöjä (Ruoho 2006: 186).

Romanttinen mies

Suoranaista romantiikkaa teksteissä on hyvin vähän. Liimataisen haastattelussa kerrotaan parisuhteesta, naisista ja iskemisestä. Lisäksi sekä Annan että Olivian tekemissä Aku Louhimies -jutuissa käytetään paljon romanttista kieltä. ”Ihmistä ei ole luotu nukkumaan yksin”, Louhimies toteaa Oliviassa ja kuvaa Annassa seksuaalisuutta uskonnon kaltaisena mystisenä kokemuksena. Lisäksi Louhimies vertaa rakastumisen tunnetta mereen.

Myös muissa haastatteluissa väläytellään satunnaisesti romanttista kieltä, mutta ainoastaan Louhimiehen haastatteluissa on valittu jutun kantavaksi näkökulmaksi romanttisuus. On kiinnostavaa, että nimenomaan Aku Louhimiehellä on romanttisen miehen maine naistenlehtien jutuissa. Ehkä piirre liittyy Louhimiehen statukseen

hyvännäköisenä ja menestyvänä, urbaanina elokuvamiehenä. Elokuvaohjaajiin liitetään usein romanttisia mielikuvia taiteilijuudesta ja luomisen tuskasta. Toisaalta Louhimiehen elokuvat eivät ole kovin romanttisia, päinvastoin, vaikka niissä parisuhteita usein käsitelläänkin.

Seksuaalisuus

Seksuaalisuuden ja romanttisen rakkauden suorat kuvaukset ovat melko vähäisiä, vaikka alun perin oletin muuta. On pohtimisen arvoinen asia, mitä lehdet tavoittelevat miesjutuillaan. Oletan, että jollakin tapaa naistenlehtien tavoitteena on paitsi kertoa kiinnostavia elämäntarinoita miehistä myös rakentaa jonkinlaista heteroseksuaalista kiinnostavuutta juttujensa miehiin. Avoin seksuaalisuus ei kuitenkaan tunnu olevan lehdissä tavallista. Millä tapaa sukupuolista kiinnostavuutta sitten rakennetaan?

Jännittävät, massasta poikkeavat miehet tuntuvat olevan Olivian valttikortti. Kiinnostavuus syntyy juuri epätavallisuuden ja arjesta poikkeavan vaarallisuuden tunnun kautta. Myös ulkonäöllä on paljon merkitystä, ja siihen on selvästi satsattu kuvien osalta. Ulkonäköä korostavassa Oliviassakaan miesten ulkonäkö ei kuitenkaan ole kiiltokuvamaisen siloteltu, vaan paremminkin rosainen. Vertailun vuoksi voi pohtia esimerkiksi pinnallisena teinilehtenä pidettyä Cosmopolitania, joka tarjoaa sivuillaan hyvin paljastavia kuvia lihaksikkaista mallimiehistä sekä miestä esineellistäviä iskuvinkejä. Oman aineistoni lehdet eivät liiku lähelläkään Cosmopolitania, vaan heteroseksuaalista normistoa rakennetaan hienovaraisemmin.

Eevan voisi lyhyesti luonnehtia vetoavan naisten tunteisiin perinteisellä maskuliinisuudella, joka on luonteeltaan turvallista: mies on vakaa ja pysyvä kumppani. Tylistä miehistä ei kuitenkaan ole kysymys, vaan kaikki ovat omalla alallaan spesialisteja ja taiteellisia luonteita. Sivistyneisyys, syvällisyys ja perinteinen miehekkyyys vaikuttavat olevan piirteitä, joita Eevan kohderyhmäajattelussa tavoitellaan.

Annassa seksuaalisuutta kuvataan osin melko avoimesti, kuten Liimataisen tai Louhimiehen jutuissa. Toisaalta sukupuolisuus on voitu häivyttää tekstistä lähes kokonaan, kuten esimerkiksi Tuomas Enbusken haastattelussa.

Tasa-arvo

Tasa-arvo kytkeytyy edellisiin kappaleisiin, sillä jutuissa ei puhuta kovin paljon suoranaisista tasa-arvokysymyksistä, vaan aihe tulee ilmi lähinnä parisuhteeseen ja työhajakoon liittyvissä seikoissa. Tällöinkään kyse ei välttämättä ole haastateltavien todellisista mielipiteistä vaan käytännön sanelemista ratkaisuista, kuten esimerkiksi Hynnisten perheessä.

Nuorempien miesten kohdalla tuntuu, että lehtijutuissa on lähes pakollista kertoa, että haastateltava hoitaa myös lapsiaan ja on tällä tavoin nykyaikainen osallistuva mies.

7.1.3. Sukupolvien ketju

Monet tekstit viittasivat haastateltavan lapsuuden perheeseen ja isäsuhteeseen. Tavallista on, että nuorehko haastateltava kuvailee olevansa erilainen mies kuin isänsä sukupolvi. Toisaalta haastateltavista iäkkäin eli Jorma Hynninen myöntää avoimesti olevansa ”tyypillinen sodanjälkeisen sukupolven edustaja”, joista monet aineistoni nuoremmat haastateltavat haluavat tietoisesti irrottautua.

Sukupolvijattelu kytkeytyy myös poikalapsen rooliin perheessä: jos isä on poissa kotoa, on pojan velvollisuus sijaistaa isää. Joillakin haastateltavilla on tuoreessa muistissa, kuinka he lapsena ottivat isän velvollisuuksia hoitaakseen. Henkka Hyppösen kuvauksessa on sekä myönteisiä että kielteisiä sävyjä: isä oli paljon töissä, joten poika joutui olemaan isän sijainen jo lapsena. Toisaalta poika otti opikseen isän korkeasta työmoraalista.

Nuoremmat miehet vaikuttavat välillä näkevän vanhempien sukupolvien elämän hieman yksiulotteisesti. Paavo Arhinmäen mielestä kuusikymppisten miesten sukupolvelle riitti, että mies toi leivän pöytään. Vaimo hoiti muun. Todellisuudessa perheiden työnjako on ollut paljon monimuotoisempaa ja vaihtelevampaa, joskin Arhinmäen yleistävässä ajatuksessa on totuuden siemen. Vaikka isien sukupolvea ei suoranaisesti arvostella missään jutussa, epäsuorasti annetaan ymmärtää, että nykysukupolven miesten isyys ja kumppanuus ovat parempaa laatua kuin isien.

Kiinnostavaa on, että sukupolviajattelun myötä rakentuu selkeä kuva ajassa muuttuvasta isyydestä ja maskuliinisuudesta. Isiä käsittelevässä teorialuvussa viittasin isyytutkija Ilana Aallon havaintoon, jonka mukaan miehet näkevät oman isyytensä erilaisena verrattuna omaan isäänsä. Aallon kuvaama tapa puhua isyydestä oli siis nähtävissä myös aineistossani. Miehen asemaa ei nähdä staattisena, vaan se ymmärretään muuttuvana ja elävänä, aikakauteen sidottuna. Näin ollen maskuliinisuuden muutos liitetään yhteiskunnallisiin muutoksiin ja mielipideilmastoon, eikä maskuliinisuutta tai miehen asemaa nähdä biologian sanelemana staattisena ilmiönä. Yleistäen voi sanoa, että tässä suhteessa naistenlehtien mieskuva on vahvasti konstruktiiivinen: miehet muuttuvat, kun yhteiskunta muuttuu.

7.2. Diskurssit

Kuten menetelmäluvussa kerroin, käytän diskurssianalyysiä löytääkseni naistenlehtien kategorisia tapoja puhua miehestä. Valitsin menetelmän, koska se on melko vapaa ja kätevä tekstejä analysoitaessa. Tutkimuksen edetessä alkoi kuitenkin näyttää siltä, että pelkkä diskurssien erittely ei välttämättä tee oikeutta päätelmilleni ja havainnoilleni, koska pelkästään diskurssien analysointi voisi jättää aineistoni nyanssit piiloon. Siksi päädyin esittelemään tekstianalyysiani vapain sanoin, kunkin tekstin omia erityispiirteitä eritellen.

Diskursseilla on yhä paikkansa tutkielmassa, vaikka päätelmiä on esitetty myös toisenlaisessa muodossa. Tässä alaluvussa esittelen muutaman aineistosta selkeästi erottuvan diskurssin. En kuitenkaan uppoudu niihin kovin syvällisesti. Tarkempi analyysi on jo esitelty aiemmissa luvuissa.

Diskurssi: Perheen elättäjä tai perheenpää

Useissa teksteissä nousee esiin puhetapa, jossa mies esitetään perinteisen perhekäsityksen mukaisena perheen elättäjänä tai perheenpäänä. Tällainen mies saattaa olla etäinen ja paljon pois kotoa, mutta hän osoittaa välittämistään esimerkiksi huolehtimalla perheen taloudesta. Tällaiseen diskurssiin asettuu erityisen selvästi Jorma Hynninen. Tuomas Enbuske representoidaan modernimpana miehenä, ja muun muassa hänen puolisonsa työssäkäynti mainitaan jutussa. Kuitenkin muutamilla tekstuaalisilla keinoilla myös Enbusken haastattelussa rakentuu diskurssi miehen roolista perheen elättäjänä.

Diskurssi: Originellit kulkurit

Tämä diskurssi on hajanaisin, mutta toisaalta sen elementtejä on monessa tekstissä. Diskurssin kehyksissä miehet esitetään oman juttunsa löytäneinä oman tiensä kulkijoina. Tähän diskurssiin kuuluvat itsestään selvästi ainakin aktivisti Jyri Jaakkola, uskontotieteilijä René Gothóni ja muusikko-säveltäjä Kerkko Koskinen. Vaikka miehet ovat erilaisia, molemmat esitetään vahvasti omaan asiaansa sitoutuneena – jopa niin, että elämässä ei ole juurikaan tilaa muille asioille.

Kiinnostavaa on, että kulkurielämää viettävien miesten elämäntapaa ei kyseenalaisteta kovin vahvasti. Nähdäkseni se liittyy siihen, että yksinäisen suden ja kulkurimiehen diskurssit ovat melko hegemonisen maskuliinisuuden ilmiöitä. Miehellä on sallittua uppoutua omaan juttuunsa ja omistautua sille. Naisilta taas vaaditaan vahvempaa sitoutumista perheeseen tai ylipäänsä perheen perustamista.

Myös Iiro Rantala ja Pirkka-Pekka Petelius kuuluvat tähän kategoriaan, joskin molemmissa on myös elementtejä seuraavasta diskurssikategoriasta.

Diskurssi: Herkkä mutta miehekäs mies

Tämä on arkihavaintojeni mukaan hyvin tavallinen diskurssi, jota käytetään, kun naistenlehti kirjoittaa miehestä. Keskiöön nousee mies tuntevana, ajattelevana, rakastavana ja puhuvana oliona. Miehet puhuvat tässä diskurssissa usein tunteistaan, mikä hegemonisen maskuliinisuuden normistossa liitetään usein naisiin. Tähän diskurssikategoriaan kuuluvat selkeästi Aku Louhimies ja Henkka Hyppönen sekä jossain määrin myös Kari Hotakainen.

Vaikka herkkä ja pohdiskeleva maskuliinisuus ei ole (nyky-Suomessa) tabu, pelkästään tunteikkaana ja kilttinä representoitu mies on vielä harvinaisuus naistenlehden sivuilla. Herkkyyden vastapainona miehet esitetään myös vahvan maskuliinisina esimerkiksi kertomalla heidän urheiluharrastuksistaan tai saavutuksistaan johtajana.

Diskurssi: Uusi mies – poikamainen uran ja perheen sovittaja

Monet aineistoni miehet sopivat osittain myös tähän diskurssiin. Ehkä selkeimmin kategoriaa edustaa kuitenkin ministeri Paavo Arhinmäki. Diskurssi on osin ristiriitainen ja monitahoinen, mutta niin oikeat ihmisetkin ovat. Diskurssissa korostetaan nykymiehen monia puolia: hän saattaa olla yhä poikamainen skeittari ja graffitiharrastaja, mutta toisaalta tehdä vakavaa uraa politiikassa.

Uusi mies ottaa itsestään selvästi osaa myös perhe-elämään ja lasten kasvatukseen. Vastuullinen, uraa ja perhettä korostava kerronta tekee poikamaiset harrastukset sallittavammiksi.

7.3. Siloteltua yleismaskuliinisuutta

Viime metreillä on tartuttava kysymykseen, kuinka hyvin naistenlehtien miesrepresentaatiot vastaavat todellisen elämän miehiä. Kysymykseen ei tietenkään voi antaa tarkkaa vastausta, mutta asia on pohtimisen arvoinen.

Jo haastateltavien sosioekonominen asema ja painottuminen luovien alojen edustajiin kertoo, että lehdet esittelevät suomalaisia miehiä hyvin kapealta alalta. Maaseutupaikkakuntien matalasti koulutetun väestönosan maskuliinisuus saattaa olla kuvastoltaan ja sanastoltaan hyvin erilaista verrattuna lehtien kuvaamaan maskuliinisuuteen.

Aineistoni maskuliinisuutta voisi kuvata silotelluksi yleismaskuliinisuudeksi. Juttujen sävy on yleensä uskottavan ja realistisen oloinen, ja ainakin minä tunnistan sosiaalisesta todellisuudestani vastaavia maskuliinisuuksia. Realistisuus selittyy osittain tietynlaisella neutraaliudella. Juttujen miehet ovat uskottavia, koska heidät on kuvattu suhteellisen kiltisti ja myönteisesti. Tiukkoja nais- tai miesasiamiehiä aineistoni joukkioon ei mahtunut. Vaikka aineistoni miehet ovat suurimmaksi osaksi vapaamielisiä ja moderneja miehiä, kukaan heistä ei avaa mitään erityisen uutta tai tuoretta keskustelua. Jo aiemmin viittaamani Maija Töyryn väite siitä, että naistenlehdet eivät hanakasti avaa uusia yhteiskunnallisia keskusteluja, näyttää pitävän paikkansa.

Suomalaiseen tapaan tekstin sävy on hillitty. Jutuissa ei rakasteta, vihata, leuhkita tai tuomita toisia äänekkäästi. Kaiken kaikkiaan tunteista ei puhuta paljon. Romanttisen rakkauden kuvaukset olivat suhteellisen vähäisiä, eikä surustakaan kerrota erityisen tunteikkaasti. Tässä mielessä lehdissä representoidut maskuliinisuudet vaikuttavat uskottavilta. Jutuissa esiintyy maltillinen, rehti ja suorapuheinen mies. Pohtimisen arvoista tosin on, onko rehti ja vähäpuheinen suomalainen mies todellinen ilmiö vai stereotyyppinen mielikuvareliikki, jota uusinnetaan esimerkiksi juuri naistenlehtien sivuilla. Feminismin uusimman butlerilaisen aallon myötä olisi tarpeen pohtia juuri sukupuolikuvaston ja -sanaston performatiivisuutta.

7.4. Miesaktivismi vaikenee naistenlehdessä

Koska naistenlehti on tyypillisesti myös sukupuolisopimuksen neuvottelun areena, ennakkoin, että miesasialiikkeen teemoja saattaisi nousta esiin aineistostani. Kannanotot miesten tasa-arvon edistämisestä kuitenkin loistavat poissaolollaan.

Yksikään teksti ei mainitse miesliikkeen kärkiteemoja, kuten asevelvollisuuden problematiikkaa. Vaikka eronjälkeisistä huoltajuuskiistoista on tullut Raija Julkusen sanoin uuden miesaktivismin keihäänkärki (Julkunen 2012: 39), huoltajuusproblematiikkaa ei käsitelty aineistossani lainkaan. Voisi ajatella, että paljon perheasioita käsittelevät naistenlehdet olisivat sopiva areena myös huoltajuuskeskustelulle ja äitiyden ja isyyden uusien rajojen piirtämiselle. Vähäiseksi se kuitenkin jää omassa aineistossani.

Yhdessäkään haastattelussa ei suoraan kyseenalaisteta pohjoismaisten naisten suhteellisen hyvää tasa-arvotilannetta. Kukaan aineistoni miehistä ei ilmoita kaipaavansa aikoihin, jolloin tasa-arvo ei ollut näin pitkällä. Yleensäkin jutuissa ei kritisoida naisten kohentunutta asemaa yhteiskunnassa. Toisaalta tekstit eivät muutenkaan juuri käsittele tasa-arvokysymyksiä teoreettisella tasolla, vaan ainoastaan käytännön arkisia työnjakokysymyksiä. Arjen ratkaisut tosin kertovat paljon tasa-arvotilanteesta; vanhan feministisen viisauden mukaan henkilökohtainen kun on poliittista.

Miesten aseman muutos saa joissakin aineistoni teksteissä pientä rivienvälistä kritiikkiä juuri arkielämän kuvausten yhteydessä. Isän asemaa sekä lastenhoitajana että pitkää päivää tekevänä ammattilaisena ei pidetä automaattisen autuaana. Kritiikki ei kuitenkaan

vaikuta kohdistuvan naisiin. Populistisen miesliikkeen kärkenä on nimenomaan naisten ja miesten vastakkainasettelu, nollasummapeli, jossa toisten oikeuksin nähdään vähentävän toisten oikeuksia. Tällaisesta kärjekkyyttä aineistoni teksteissä ei näkynyt.

8. LOPUKSI

Viimeisessä luvussa tiivistän havaintojani ja nidon ne yhteen tutkimuskysymysten kanssa. Pohdin myös havaintojeni yleistä merkitystä sekä sitä, millaisia jatkotutkimusmahdollisuuksia aihe tarjoaa.

8.1. Päätelmien merkityksestä

Mitä väliä naistenlehtien tarjoamilla miesrepresentaatioilla on? Ei kai kukaan nielaise lehtijuttujen tai viihdeteollisuuden esityksiä sellaisenaan. Mediajulkisuus muodostaa kuitenkin nykyään merkittävän osan ihmisten sosiaalisesta todellisuudesta, ja väistämättä julkisuudessa esiintyvillä representaatioilla, kehyksillä ja diskursseilla on merkitystä. Lehtiä syytetään usein normatiivisista tavoista esittää sukupuolia. Medialla on taipumusta kierrättää vakiintunutta kuvastoa ja käsityksiä. Globaalin massamedian kasvun myötä myös sukupuolinormisto on globalisoitunut. Viihdeteollisuus kierrättää stereotyyppistä sukupuolikuvastoa, joka soveltuu hyvin mainostajien tarpeisiin (Connell 2000: 44). Kenties Suomen eristyneen kielialueen, kulttuurin ja pohjoismaisen ilmapiirin vuoksi suomalaisissa naistenlehdissä esiintyvä maskuliinisuus ei toistaiseksi vaikuta tuontitavaralta. Maskuliinisuuksien kirjo on varsin vaihteleva, jos verrataan jo aiemmin esimerkkinä käyttämäni ylikansalliseen ja kaupalliseen Cosmopolitaniin.

Palataanpa tutkielman ensimmäisille sivuille. Ensimmäinen tutkimuskysymys kuului näin: Millaista maskuliinisuutta ja miehen representaatioita naistenlehdessä tuotetaan? Millaista kieltä ja puhetapoja käytetään? Millaisia ovat miehistä puhumisen diskurssit? Näihin kysymyksiin olen vastannut sekä erittelemällä diskursseja että kuvailemalla havaintojani muuten. Aineistoteksteissä representoidaan miehiä perinteisinä perheeneläjinä, oman tiensä kulkijoina, herkkinä mutta kuitenkin maskuliinisinä nykymiehinä sekä poikamaisina velvollisuuksien ja huvien yhdistäjinä. Näiden diskurssien alla on lukuisia kerroksia, joissa miesten elämän eri osa-alueita representoidaan. Diskursseja on varmasti enemmän, mutta nämä neljä hahmottuvat aineistosta selkeimmin.

Isyyden merkitystä ei aineistoni teksteissä korosteta niin paljon kuin etukäteen arvelin. Siitä huolimatta kertomukset erilaisesta isyydestä ovat vahvasti läsnä. Isyys on sukupolvisidonnainen asia, ja eri-ikäiset miehet kuvaavat isyyttään hyvin erilaisilla tavoilla. Iäkkäämpien miesten perheissä vallitsee vielä vahva äidinhoivan malli, kun taas nuorimpien miesten perheissä edes kiireinen ministeri ei ole päässyt pakoon vaipanvaihtorumbaa. On nähdäkseni tervettä, että nuoret miehet uskaltavat sanoa ääneen, että uran ja perheen sovittaminen tuntuu joskus raskaalta. Naistenlehdissä ei havaintojeni mukaan rakenneta pyhimysmäistä myyttiä uhrautuvasta isästä.

Kun asenneilmapiiri on muuttumassa suuntaan, jossa isästä on tulossa yhtä merkittävä lasten hoitaja ja kasvattaja kuin äidistä, on myönteistä, että isiin ei liitetä samanlaisia omistautuneisuuden myyttejä kuin äidin rooliin, johon usein liittyy nostalgissävyytteisiä latauksia. Toisaalta olisi hyvä pohtia sitäkin, kuinka tasa-arvoista on, että mediat yhä vahvistavat äitimyyttiä, mutta isien vanhemmuus nähdään mutkattomana, latautumattomana ja odotuksista vapaana. Kenties rennot isyyden kuvaukset heijastelevat naisten toiveita äitiyden normien vapautumisesta.

Toinen tutkimuskysymykseni herätteli pohtimaan, miten naistenlehden mallilukija- ja kohderyhmäajattelu vaikuttavat mieskuvan rakentumiseen. Tutkielman alkuvaiheissa oletin, että jutuissa representoidut miehet olisivat samanlaisia kuin lehtien mallilukijat ja oletettu yleisö. Joiltain osin tämä pitää paikkansa. Varsinkin haastateltavien ikä osuu usein kohderyhmän ikähaitariin. Vaikuttaa myös siltä, että jutuissa esiintyvien miesten arvot ja elämäntavat on sovitettu sopimaan yleisön oletettuun arvomaailmaan. Sen sijaan sosioekonominen status eroaa paljonkin lukijoiden asemasta. Eevaa lukevat eniten ikääntyvät ja suurten kaupunkien ulkopuolella asuvat naiset, mutta siitä huolimatta lehdessä representoidut miehet ovat menestyvää (ja oletettavasti varakasta) pääkaupunkilaista sivistyneistöä. Kohderyhmäajattelu ei näin ollen perustukaan vain samankaltaisuuteen vaan myös eroihin; jutut irtautuvat lukijan arkitodellisuudesta ja tarjoavat väläyksiä toisenlaisesta unelmaelämästä. Samalla tekstit rakentavat samaistumiskokemuksia esittämällä menestyneet julkisuuden henkilöt tavallisina kuolevaisina, joilla on omat murheensa kannettavinaan.

Tarkastelemieni lehtien, Eevan, Annan ja Olivian, kohderyhmät eroavat erityisesti lukijoiden iän perusteella. Se näkyy myös juttujen konseptoinnissa. Ensinnäkin jo haastateltaviksi valitut miehet heijastelivat kohderyhmiensä ikäjakaumaa. Myös

julkisuuksien ja arvojen välillä on eroja: Eevassa haastatellut miehet ovat pääosin korkeakulttuurin vaikuttajia, Annassa taas selkeästi populaarimman puolen julkisuuden henkilöitä. Olivian haastateltavat ovat hajanainen ryhmä stand up -koomikosta ihmisoikeusaktivistiin, mutta kaikki miehiä yhdistää tietynlainen omaleimaisuus ja se, että kaikki ovat omalla sarallaan huippuja.

Perinteisessä ja hieman konservatiivisessa Eevassa miehiä representoidaan perinteisen maskuliinisuuden sanastolla ja kuvastolla. Suomalaisuus nousee esiin muun muassa luontorakkaudesta. Yhdessä tekstissä kristinusko nousee jutun tärkeimmäksi aiheeksi. Miehet olivat hillittyjä ja hallittuja.

Annan maskuliinisuuksien kirjo on värikkäämpi, mutta kallistuu perinteisen puolelle. Mukaan aineistooni mahtuu niin puolisoivistista rokkikukkomachoilua kuin duunaritaustaisuuden kuvaustakin. Annassa korostetaan enemmän osallistuvan isän ja puolison roolia kuin Eevassa.

Olivian representaatiot kyseenalaistavat hegemonista maskuliinisuutta ehkä vahvimmin. Lehti erottuu persoonallisuuksien kuvaajana kahdesta muusta aineistolehdestä. Maskuliinisuuden representaatiot ovat luonteeltaan välillä hämmästyttäviä, eikä niillä tavoitella aina vahvaa samaistumiskokemusta. Lehti tuntuu korostavan ihmisten ristiriitaisuutta ja nykyaikaista yksilöllisyyden ihannetta.

Kolmas tutkimuskysymys esitti: Millaisia ristiriitoja yhteiskunnassa meneillään olevan mieskeskustelun ja naistenlehtien mieskuvan välille syntyy? Käsittelin aihetta jo edellisessä luvussa ja palaan siihen vain lyhyesti. Nähdäkseni naistenlehdessä esiintyvät miehet eivät ota samalla tavalla kantaa kuin lehdissä representoidut naiset. Naistenlehtitutkimuksen tuoreet suuntaukset ovat pohtineet naistenlehden asemaa julkisuuden foorumina. Tutkimuksissa on tarkasteltu esimerkiksi sitä, millaisia mahdollisuuksia naistenlehdet antavat naispoliitikoille näiden uran edistämiseen. Kiinnostavaa on, että miehen asemaa aineistoni tekstit eivät tunnu käsittelevän kovin tuoreesti. Miesten tasa-arvo-ongelmilla ei tehdä politiikkaa. Miehet eivät juurikaan ota kantaa poliittisiin tai yhteiskunnallisiin kysymyksiin, vaikka tulikumia aiheita olisi yllin kyllin tyrkyllä. Asevelvollisuudesta tai huoltajuuskiistoista ei puhuta, ja tasa-arvo-ongelmia liippaavat kysymykset tuntuvat hakevan vastauksia menneisyyden

idealisoituista ja sukupuoliroolitetuista perhemalleista sen sijaan, että tähyilisivät uuteen. Esimerkiksi Tuomas Enbuske perää oikeutta osoittaa isänrakkautta elättämällä perheensä.

Toisaalta, naistenlehti ei myöskään anna tilaa kärjekkäimmille tasa-arvon kyseenalaistajille. Missään aineiston jutussa ei ainakaan suorasanaisesti kritisoida naisten parantunutta asemaa.

Naistenlehdet tarkastelevat haastateltavien elämää monipuolisesti ja eri elämänalueilla. Jutuissa puhutaan paitsi faktoista myös tunteista. Siksi tuntuu hieman kummalliselta, että mieserityiset tasa-arvokysymykset sivuutetaan. Syitä voi vain pohtia. On mahdollista, että miesten tasa-arvo ei ole riittävän kiinnostava aihe naistenlehteen. Naistenlehdelle on tyypillistä, että juttujen sisällöt rakennetaan lukijan mieltymysten mukaan eikä haastateltavan itse korostamien aiheiden perusteella. Naisia kiinnostavat luultavasti enemmän naisten kuin miesten tasa-arvo-ongelmat.

Toinen luonnolliselta tuntuvat selitys on aiheen vaarallisuus: on vaikea kirjoittaa miesten tasa-arvo-ongelmista syylistämättä joko naisia tai miehiä. Naistenlehdillä ei ole varaa turmella asemaansa naisten omana foorumina, jollaiseksi lehdet ovat jo historiallisesti muotoutuneet. Julkisuudessa käsitellyt vakavat huoltajuusriidat (esimerkiksi Paavo ja Rimma Salosen tapaus) ovat usein viimeistään keskustelupalstoilla äityneet sukupuolten sodaksi, jossa joko naisia tai miehiä demonisoidaan. Tällaisen tapauksen representoiminen naistenlehdessä on epäilemättä hankalaa. Yleisöön saattaa kuulua tahtomattaan yksinhuoltajiksi jääneitä äitejä, jaettua vanhemmuutta kannattavia naisia sekä naisia, joiden mielestä äidinhoivan malli on ainoa oikea. Tällöin varsinkin huoltajuuskysymysten käsittely voi tuntua vaikealta. Asevelvollisuuden tai miesten elämäntapaongelmien käsittely taas ei välttämättä ole kovin kiinnostava aihe naistenlehden sivuilla, sillä naisten voi olla vaikea samaistua siihen.

Näyttää pitävän paikkansa, että naistenlehti ei ole yhteiskunnallisen keskustelun avaamisen foorumi, vaan lehdet osallistuvat arvokeskusteluun vasta sitten, kun yhteiskunnallinen muutos on liikkeellä. Siksi oletan, että lähitulevaisuudessa miesten tasa-arvosta keskustellaan aiempaa enemmän myös naistenlehdissä – ellei sitten käy niin, että naistenlehdet profiloituvat entistä voimakkaammin vain *naisten* asioiden ajamiseen.

Vaikka ainakaan omassa suppeahkossa aineistossani naistenlehdet eivät ole miehille politiikan paikkoja, lehdet ovat mahdollisesti avanneet miehille uusia mahdollisuuksia puhua julkisesti asioista, joita aiemmin pidettiin naistapaisina. Naistenlehdissä miehillä on tilaa puhua esimerkiksi tunteista ja perhesuhteista.

Tutkimuskysymysten lisäksi palauttelen mieleen diskurssianalyysin työkalupakkia eli laatimaani sanalista. Listan mukaisesti kiinnitin huomiota esimerkiksi sanavalintoihin, metaforiin ja tarinallisiin kehyksiin. Sanavalintojen ja metaforien osalta kieli on varsin neutraalia, mutta esimerkiksi sanaa ”mies” käytetään suhteellisen paljon jo tekstien otsikoissa, jolloin juttujen erityinen sukupuolinäkökulma korostuu. Eevassa ja Annassa esiintyy myös jonkin verran kansallisromanttisia kielikuvia. Veljellistä lätkäsanastoa jutuissa ei yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta ilmennyt.

Vaikka aineistoni kieli ei ole yksittäisten sanavalintojen osalta erityisen kiinnostavaa, tekstien rakenteet ovat. Monet jutut on rakennettu tuhkimotarinamaisen kehityskertomuksen konseptilla. Teksteissä elämä heittää ihmiselle surua, vaikeuksia ja haasteita, mutta niiden voittaminen tekee ihmisestä vahvemman. Aineistoni tekstit kierrättävät menneiden aikojen itsenäisen, vahvan ja yksinään selviytyvän miehen myyttiä. Siinä mielessä teksteistä voi erottaa hegemonisen maskuliinisuuden ihanteiden tavoittelua.

Koska jokseenkin kaikki aineistoni haastateltavat ovat hyvin toimeentulevia valkokaulusmiehiä, maskuliinisuutta ei representoida karskin työn tai agraari-ihanteiden kuvastoilla. Nykymiehen ei tarvitse kaataa karhua, joten alkoholi- ja terveysongelmien tai ammatillisten haasteiden voittamisesta on tullut uusi sankariteko. Elämäntaparemontit ja liikunnassa kehittyminen ovat maskuliinisuuden ilmaisemisen tapoja.

Miesten terveysasenteiden tutkimuksessa on viitteitä siitä, että fyysisestä kunnosta ja terveydestä huolehtiminen liitetään aiempaa voimakkaammin maskuliinisuuden ihanteisiin. Perinteisesti on ajateltu, että terveelliset elämäntavat ovat ristiriidassa maskuliinisuuden kanssa, mutta nyttemmin terveystietoisuudesta on muotoutumassa osuutta hegemonista maskuliinisuutta. (Pietilä 2008: 246–251; Sulander 2013: 144–145.) Nykyaikaisen kaupunkilaismiehen miehekkyyys ilmeneekin usein urheillessa ja kuntoillessa. Myös miestutkijat R.W. Connell ja James W. Messerschmidt ovat havainneet, että varsinkin nuorten miesten keskuudessa kehon aktiviteeteilla, kuten urheilulla, todistetaan maskuliinisuutta (emt. 2005: 851). Sen sijaan miesten

harrastelehtien suosikkiaiheista, kuten nopeista moottorikulkuvälineistä, tekniikasta ja eräilystä, puhuminen jäi aineistossani miltei olemattomalle tasolle.

8.2. Jatkomahdollisuuksista

Naistenlehti on hedelmällinen genre analysoida sukupuoleen liittyviä representaatioita ja diskursseja sekä niiden yhteiskunnallista peilaavuutta. Naistenlehti tuntuu yleensä käsittelevän haastateltavan elämää monitahoisesti aina lapsuusmuistoista harrastusten kautta uraan ja perheeseen, joten juttu tarjoaa haastateltavan elämästä ison siivun analysointimateriaalia.

Tutkielmassa on tarkasteltu naistenlehtien tekstejä melko yksityiskohtaisesti ja pitkästi. Jälkiviisaasti voi pohtia, kuinka hyvin valitsemani tapa toimi. Tiivistetympi ja jäsennellympi esitystapa olisi varmasti selkeyttänyt tutkielmaa, mutta samalla se olisi myös supistanut näkökulmia. Selkeästi esitetyt tulokset ovat miellyttäviä, mutta maailma ei koskaan ole helppo eikä yksiselitteinen. Sama pätee mediatutkimukseen.

Tutkielmani edetessä kaipasin aineistoni rinnalle naisten haastatteluja. Vertaileva analyysi auttaisi hahmottamaan eroja, joita on naistenlehtien tavoissa representoida miehiä ja naisia. Vastedes olisi luontevaa laajentaa aiheen tutkimusta juuri vertailevan analyysin suuntaan. Myös kansainvälisen näkökulman lisääminen on mainio ajatus. Esimerkiksi tasa-arvon mallimaana pidetyn Ruotsin naistenlehdistö tarjoaisi kiinnostavaa verrokkimateriaalia.

Tutkielmassani nousi esiin, että mies esitetään (naistenlehdessä) usein vaikeuksien voittajana ja selviytyjänä. Voittajakertomukset ovat tyypillisesti yksilökeskeisiä, ja menestys nähdään nimenomaan yksilön ponnistusten tuloksena eikä yhteisön tuelle anneta suurta painoarvoa. Arkihavaintojeni mukaan naisia taas representoidaan usein osana yhteisöä, kuten perhettä, ystäväpiiriä tai työorganisaatiota. Esitetäänkö suomalainen mies lähtökohtaisesti yksilönä ja yksin selviytyjänä, kun taas nainen nähdään laumaeläimenä, joka selättää ongelmat yhteisön tuen avulla? Tämä on mielestäni kiinnostava kysymys, jota kannattaa tutkia perusteellisemmin.

AINEISTO (toimittaja, otsikko, jutun ilmestyminen)

Eeva:

Pirjo Houni: Mies ja käännekohta – Iiro Rantala (syyskuu/2011)

Pirjo Houni: Kari Hotakainen ”Ujous on seurannut aikuisuuteen asti” (lokakuu/2011)

Pirjo Houni: Jorma Hynninen ”Vaikeudet voivat muuttua voimaksi” (helmikuu/2012)

Eija Huusari: Pirkka-Pekka Petelius – Sinisten hetkien mies (helmikuu/2012)

Liisa Mantere: Uskontotieteilijä René Gothóni ”Kaikkiin kysymyksiin ei ole vastausta” (huhtikuu/2012)

Anna:

Miia Siistonen: Selvä tähti (41/2011)

Annina Pennonen: Tuomas, keskiluokkainen (44/2011)

Jaana Rinne: Henkka Hyppönen, 39, ”Opettelen yhä onnellisuutta” (47/2011)

Mikki Moisio: ”Avioliitto ei ole minun juttuni” Tommi Liimatainen (48/2011)

Jaana Rinne: Aku Louhimies, 43, ”Kärsimystä ei voi välttää” (3/2012)

Olivia:

Anna Munsterhjelm: Kaikki mitä rakastin (7/2011)

Henna Hietämäki: Asfalttiprinssi (10/2011)

Laura Mattila: Tämän pojan elämä (5/2012)

Ninni Lehtniemi: Heh heh Hedberg (6/2012)

Virpi Salmi: Yhden asian mies (8/2012)

LÄHTEET

- Aalto, Ilana 2004: Perinteisestä uuteen? Isyyden muutoskertomusta purkamassa. Teoksessa Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana (toim.): Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.
- Aitamurto, Tanja 2013: *Balancing Between Open and Closed*. Digital Journalism, DOI:10.1080/21670811.2012.750150.
- Alasuutari, Pertti 1985: Pullon läpi näkyvä mies. Teoksessa Helminen, Seppo ja Hurri, Merja (toim.): *Miehen mallit*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Butler, Judith 2006: *Hankala sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus.
- Coffey, Laura 2013: "Innocent Until Proven Filthy": A Corpus-Based Critical Stylistic Analysis Of Representations Of Men In Women's Magazines. The University of Huddersfield.
- Connell, R. W. 2010: *Masculinities*. Second Edition. (First published in 2005). Polity Press.
- Connell, R. W. & Messerschmidt, James W. 2005: Hegemonic Masculinity. Rethinking the Concept. *Gender & Society*, No. 6.
- Connell, R.W. 2000: *The Men and the Boys*. Polity Press.
- Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Ferguson, Marjorie 1983: *Forever Feminine*. Women's Magazines and the Cult of Femininity. London:Heinemann.
- Heikkilä, Heikki; Ahva, Laura; Siljamäki, Jaana ja Valtonen, Sanna 2012: Kelluva kiinnostavuus. Journalismin merkitys ihmisten sosiaalisissa verkostoissa. Tampere: Vastapaino.
- Helle, Merja 2010: *Toimitustyö muutoksessa*. Toiminnan teoria ja mediakonsepti tutkimuksen ja kehittämisen kehyksenä. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Helle, Merja & Töyry, Maija 2008: *Mallilukijasta muutoksen työkalu*. Teoksessa *Journalismikritiikin vuosikirja 2008*.
- Hermes, Joke 1995: *Reading Women's Magazines: An Analysis of Everyday Media Use*. Polity Press.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

- Jokinen, Arto 2003 A: Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.): Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere University Press.
- Jokinen, Arto 2003 B: Sisäsiistiä seksismiä. *Slitz* ja miehen kriisi. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.): Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere University Press.
- Jokinen, Arto 1999: Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa Jokinen Arto (toim.): Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere University Press.
- Julkunen, Raija 2012: Mieskysymys suomalaisen tasa-arvopolitiikan asialistalla. Teoksessa Arto Jokinen (toim.): Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tampere University Press.
- Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana 2004: Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana (toim.): Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.
- Liljeström, Marianne 1996: Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.): Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Mikko 1995: Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen. Tampere: Vastapaino.
- Penttilä, Mikko 1999: Paperiin piirretty mies. *Cosmoksen, Men's Healthin ja Miehen Glorian* mieskuva. *Tiedotustutkimus* 22 (2): 22–29.
- Pietilä, Ilkka 2008: *Between Rocks and Hard places. Ideological dilemmas in men's talk about health and gender.* Acta Universitatis Tamperensis 1309. Tampere University Press.
- Punkka, Päivi 2004: Rohkea roturakastaja, epävarma artisti ja syyskuun söpöliini: maskuliinisuuden representaatiot *Cosmopolitanissa*. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Puustinen, Liina; Ruoho, Iris & Mäkelä, Anna 2006: Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Mäkelä, Puustinen & Ruoho (toim.): *Sukupuolishow*. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Rossi, Leena-Maija 2006: Mainonta sukupuolituotantona. Teoksessa Mäkelä, Puustinen & Ruoho (toim.): *Sukupuolishow*. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruoho, Iris 2006: Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa Mäkelä, Puustinen & Ruoho (toim.): *Sukupuolishow*. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka 2010: *Journalismin sukupuoli*. Tampere: Vastapaino.

Ruoho, Iris & Saarenmaa, Laura 2011: Edunvalvonnasta elämänpolitiikkaan: naistenlehdet journalismina ja julkisuutena. Tampere University Press.

Siivonen, Jonita 2006: Lohduttava ja piinaava naistenlehti. Teoksessa Mäkelä, Puustinen & Ruoho (toim.): Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Sulander, Tommi 2013: Miesten elintapojen muutokset ikääntyessä. Teoksessa Pietilä, Ilkka & Ojala, Hanna (toim.): Miehistä puhetta – Miehet, ikääntyminen ja vanhenemisen kulttuuriset mallit. Tampere University Press.

Torkkola, Sinikka & Ruoho, Iris 2009: Tilauksessa naispäätoimittaja? Nais- ja miespäälliköiden näkemykset ja kokemukset sukupuolen vaikutuksesta uraan. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja, Sarja B; No. 52. Tampereen yliopisto.

Töyry, Maija 2005: Varhaiset naistenlehdet ja naisten elämän ristiriidat. Neuvotteluja lukijasopimuksesta. Viestinnän julkaisuja 10: Helsingin yliopisto.

Töyry, Maija 2006: Käytösoppaasta naistenlehteen. Teoksessa Mäkelä, Puustinen & Ruoho (toim.): Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.

Valtonen, Sanna 1998: Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola, Moring ja Väliverronen (toim.): Media-analyysi: Tekstistä tulkintaan. Helsingin yliopisto.

Vuori, Jaana 2004: Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana (toim.): Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino.

Yli-Tainio, Anne 1987: Me Naiset -lehden mieskuva vuosina 1965 ja 1985. Tiedotusopin pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.

VERKKOLÄHTEET

Hautanen, Teija 2012: Mitä tilastot kertovat väkivallasta ja sukupuolesta? <http://www.minna.fi/web/guest/vakivaltatilastot>. Luettu 22.11.2013.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolemansyyt [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-5051. 2011. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 9.12.2013]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/ksyyt/2011/ksyyt_2011_2012-12-21_tie_001_fi.html.

Ylen puoluemittaus 1.2.2013. Luettu 1.3.2013. http://yle.fi/uutiset/ylen_puoluemittaus_paljastaa_perussuomalaiset_on_miesten_suosikkipuolue/6476989.